

Nr 235.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönereglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.; given Stockholms slott den 31 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

*John Lingman.**

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att principbeslut skall fattas om en lönereglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor samt lantbruks-, lantmanna- och lantushållsskolor i anslutning till det statliga lönesystemet, avsedd att om möjligt träda i kraft den 1 juli 1951. Detaljbestämmelser äro avsedda att föreläggas 1951 års riksdag, vilken även torde få att pröva frågor om omläggning av statsbidragssystemet och statsbidragens storlek beträffande förevarande skolformer.

I fråga om *folkhögskolorna* innebär förslaget bl. a., att vid folkhögskola med både vinterkurs och sommarkurs minimitiden för vinterkursen skall utsträckas från 21 till 22 veckor samt att undervisning vid statsunderstödda fortsättningskurser och folkbildningskurser vid folkhögskola skall kunna inräknas i lärares undervisningsskyldighet. Frågan om anställningsformen och löneställningen för rektor anses böra upptagas först sedan lärarlönesakkunniga i ett sammanhang prövat frågan om anställningsformen för såväl dessa rektorer som rektorerna inom det statliga och kommunala undervisningsväsendet. Anställning som ordinarie ämneslärare skall gälla tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägning. Lärare med minst tre års oförvitlig tjänstgöring i följd vid folkhögskola skall dock endast under vissa förutsättningar kunna skiljas från sin tjänst. Anställningsformerna som extra ordinarie och extra lärare ha utformats i viss anslutning till motsvarande anställningsformer vid folkskola. Rektor, anställd vid skola med både vinter- och sommarkurs, skall vara skyldig med-

delat undervisning under vinterkurs 18—22 veckotimmar och under sommarkurs eller annan kurs 230 timmar. Full tjänstgöring för ämneslärare avses skola utgöra minst 840 och högst 980 undervisningstimmar för år. Vissa möjligheter att nedsätta de här för rektorer och ämneslärare angivna timtalen skola föreligga. Full tjänstgöring för övningslärare skall omfatta 1 000 undervisningstimmar för år.

Beträffande löneställningen föreslås, att ordinarie ämneslärare skall placeras i lönegrad Ca 26, extra ordinarie ämneslärare i Ce 24 eller Ce 21 och extra ämneslärare i Cg 21 eller Cg 20. Ordinarie ämneslärare skall kunna anställas för mindre än full tjänstgöring, varvid lönen skall reduceras i proportion till minskningen i tjänstgöringsskyldigheten. Extra ordinarie och extra ämneslärares anställning skall endast avse vinterkurs, och lönen skall utgå i form av läsårsdaglön, beräknad efter ett läsår om 245 dagar (35 veckor). Övningslärarna skola inordnas under de avlöningsbestämmelser för övningslärare, varom förslag förelägges årets riksdag, samt placeras i lönegrad enligt följande:

	Lönegrad
• Lärare i teckning, musik och gymnastik	{ Ca 21 } Ce 20 Ca 23
Lärare i hushållsgöromål	Ca 20, Ce 17
Lärare i kvinnlig slöjd och vävning	Ca 18, Ce 15
Lärare i manlig slöjd	{ Ca 18, Ce 17 Ca 16, Ce 15

I fråga om *lantbruksundervisningsanstalterna* innebär förslaget bl. a. att beträffande anställningsform och löneställning skall för rektor gälla vad i det föregående sagts om rektor vid folkhögskola. Anställning som ordinarie ämneslärare skall innebära detsamma som motsvarande anställning vid folkhögskola. Extra ordinarie och extra anställning skall avse viss tid eller gälla tills vidare, för extra lärare dock högst ett år. För extra ordinarie lärare skall gälla en uppsägningstid av, i allmänhet, tre månader från skolans sida och en månad från lärarens sida. I den med rektors- och ämneslärartjänst förenade tjänstgöringsskyldigheten må även inräknas tjänstgöring vid till skolan förlagda andra kurser än huvudkurs, varjämte det skall åligga rektor och ämneslärare att, i den mån de icke helt tagas i anspråk för skolans verksamhet, inberäknat förekommande skolorjordbruk, fullgöra viss fyllnadstjänstgöring vid hushållningssällskap, lantbruksnämnd eller landsting eller vid annan lantbruksundervisningsanstalt. Möjligheten att bereda fyllnadstjänstgöring avses dock skola underkastas ytterligare undersökning, innan förslag till detaljbestämmelser föreläggas riksdagen. Skulle det härvid visa sig svårt att helt genomföra de sakkunnigas förslag i denna del, torde bestämmelser böra utformas om reducering av lön, då full tjänstgöring icke kan beredas vederbörande tjänsteman. Eljest innebär förslaget, att lärarpersonalen skall vara helårsanställd med rätt till semester. Lärarna föreslås inplacerade vid lantbruks- och lantmannaskolor i lönegraderna Ca 26, Ce 24 och Cg 21 samt vid lantbruksskolor i lönegraderna Ca 20, Ce 18 och Cg 17.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 31 mars 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON,
LINGMAN.

Statsrådet Lingman anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen fråga om lönerreglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m. samt anför därvid följande.

I. Inledning.

För lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna tillämpas ett lönesystem, som i flera avseenden skiljer sig från det statliga. De förslag till lönerreglering i anslutning till det statliga lönesystemet, som i olika sammanhang framförts beträffande såväl folkhögskolorna som lantbruksundervisningsanstalterna, ha visserligen av olika skäl icke genomförts, men tanken på en sådan anslutning har aldrig helt släppts. Skolöverstyrelsen, som i skrivelse den 20 januari 1942 lade fram förslag till nu gällande avlöningsbestämmelser för folkhögskolornas lärarpersonal, framhöll sålunda därvid, att överstyrelsen med hänsyn till de erinringar, som rests mot ett inordnande av folkhögskollärarna i det statliga lönesystemet, och då det syntes angeläget, att lönefrågan utan ytterligare uppskov bragtes till avgörande, hade frånfallit tanken på en reglering efter det statliga lönesystemet. En lönerreglering enligt skolöverstyrelsens förslag borde dock icke uppfattas som en definitiv lösning av lönefrågan i den meningen, att tanken på en omläggning av löneförhållandena efter förebild av lönesystemet för statens nyreglerade verk därigenom skulle för obestämd tid undanskjutas. I anslutning till beslutet om den samtida lönerregleringen för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna, till vilken lantbruksstyrelsen framlagt förslag, förklarade vidare 1942 års riksdag (skr. nr 416; jordbruksutsk. utl. nr 57) sig förutsätta, att frågan om denna lärarpersonals inordnande under det statliga lönesystemet upptoges till omprövning, när förhållandena därtill kunde föranleda; även då under beaktande av det nära sambandet med folkhögskollärarnas löneförhållanden.

Den lönereglering, som från och med den 1 juli 1947 genomfördes för statstjänstemän och tjänstemän vid viss statsunderstödd verksamhet, aktualiserade behovet av en lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. Av 1947 års statsverksproposition, VIII huvudtiteln, s. 409, framgår, att folkhögskolans lärarförening gjort framställning i syfte att en lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda folkhögskolorna måtte komma till stånd vid samma tidpunkt som löneregleringen för statstjänstemännen. I anledning härav uttalade chefen för ecklesiastikdepartementet, att detta av praktiska skäl syntes vara omöjligt. Han förklarade sig emellertid vara beredd att föranstalta om en utredning i syfte att en dylik lönereglering skulle kunna äga rum så snart som möjligt. Ett liknande uttalande gjordes i statsverkspropositionen (IX ht, s. 77) av chefen för jordbruksdepartementet beträffande frågan om lönereglering för lärarpersonalen vid lantbruksskolan i Ultuna ävensom de statsunderstödda lantbruks-, lantmänna- och lantbrukshållsskolorna samt trädgårdsskolorna och jordbrukets yrkesskolor. Chefen för jordbruksdepartementet erinrade även om att frågan om organisationen av såväl den lägre lantbruksundervisningen som lärarinneutbildningen på det husliga området då var föremål för utredning. Dessa departementschefsuttalanden föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 februari 1947 erhöles 1941 års lärarlönesakkunniga i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. Frågan om lönereglering för övningslärarna vid folkhögskolorna hade redan år 1942 hänskjutits till de sakkunniga i enlighet med anhållan av 1942 års riksdag. Lärarlönesakkunniga — undervisningsrådet *D. E. Andersson*, ordförande, samt kanslichefen *K. A. V. Arvidsson*, undervisningsrådet *K. G. E. Källquist*, generaldirektören *A. E. V. Swartling* och f. d. skogschefen *K. G. L. H. Tamm* — ha den 12 oktober 1949 avgivit betänkande med förslag till lönereglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter (SOU 1949: 50).

Vid här ifrågakommande utredning ha de sakkunniga biträts av folkhögskolinspektören, rektorn vid Gästriklands folkhögskola *K. V. Hedlund* och byråinspektören hos lantbruksstyrelsen *B. E. B. Stensiö*. De sakkunniga ha vidare haft överläggningar i ämnet med representanter för Svenska folkhögskolans lärarförening samt Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund.

Efter remiss ha yttranden avgivits, *över betänkandet i dess helhet* av statskontoret, statens lönenämnd och svenska landstingsförbundet, *över betänkandet i vad det avser folkhögskolorna* av skolöverstyrelsen efter hörande av folkhögskolinspektören, vissa styrelser och rektorer för folkhögskolor samt Svenska folkhögskolans lärarförening, och *över betänkandet i vad det avser lantbruksundervisningsanstalterna* av dels lantbruksstyrelsen efter hö-

rande av vissa styrelser för lantbruksundervisningsanstalter samt Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund, dels lantbrukshögskolan, dels Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, dels ock hushållningssällskapens förbund. De yttranden, som av skolstyrelser och rektorer avgivits till skolöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen, redovisas endast undantagsvis i det följande; i övrigt torde få hänvisas till handlingarna. Vidare ha Svenska facklärareförbundet och Svenska skolkökslärarinnors förening inkommit med yttranden i anledning av betänkandet.

Innan jag övergår till behandlingen av de sakkunnigas förslag i fråga om de särskilda skolformerna, torde jag, i anslutning till vissa av de sakkunniga och av remissmyndigheterna framförda allmänna synpunkter, få lämna en kortfattad redogörelse för min principiella inställning till genomförandet av löneregleringen för lärarpersonalen vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna samt vissa därmed sammanhängande problem.

II. Allmänna synpunkter.

De sakkunniga.

1941 års lärarlönesakkunniga, som icke erhållit några särskilda direktiv för ifrågavarande utredningsuppdrag, ha beträffande *utredningsarbetet* framhållit i huvudsak följande.

Vid fullgörande av sitt uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna ha de sakkunniga funnit sig böra till behandling upptaga ett flertal med nyssnämnda anställnings- och avlöningsförhållanden sammanhängande spörsmål, såsom beträffande lärarnas tjänstgöringsförhållanden, ändrade grunder för utgående av statsbidrag, hälsovården vid skolorna, lärarnas bostadsförmåner, stadgeförslag m. m. De sakkunniga ha vidare haft att taga ställning till en för utredningen betydelsefull principfråga, nämligen huruvida det vore möjligt och lämpligt att genomföra en lönereglering för berörda lärarkategorier i anslutning till det statliga lönesystemet. På grund av, bland annat, lärarnas vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna från andra skolformer avvikande tjänstgöringsförhållanden ha vissa svårigheter mött vid utformningen av löneregleringsförslagen. De sakkunniga ha emellertid varit angelägna att finna en sådan lösning av dessa problem, att skolornas rörelsefrihet i fråga om organisation, kursernas anordning o. d. icke skall inskränkas. Förslagen ha därför i möjligaste mån anpassats efter vid skolorna i nämnda avseenden rådande förhållanden.

Ehuru utredningen och de framlagda förslagen avse anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid två olika skolformer, ha de sakkunniga funnit övervägande skäl tala för att resultatet av utredningen redovisas i ett betänkande. Med hänsyn till vid skolorna i flera avseenden rådande olikartade förhållanden ha emellertid särskilda stadgeförslag utarbetats för respektive skolformer. Däremot ha de sakkunniga samman-

fört lönebestämmelserna till ett för båda skolformerna gemensamt avlöningsreglemente.

I fråga om folkhögskolans övningslärare ha de sakkunniga föreslagit, att dessa befattningshavare skola inordnas i den allmänna lönereglering, varom principbeslut fattades av 1948 års riksdag. Stadga och avlöningsreglemente, som på grund av nämnda riksdagsbeslut komma att fastställas för av riksdagens beslut berörda övningslärare, böra sålunda enligt de sakkunnigas mening bliva gällande jämväl för folkhögskolans övningslärare. Erforderliga särbestämmelser ha av de sakkunniga utarbetats i anslutning till de för fortsättningsskolans lärare gällande bestämmelserna.

Beträffande *behovet av en lönereglering* för här ifrågavarande lärarpersonal ha de sakkunniga, vad folkhögskolorna angår, framhållit, att vid genomförandet av 1919 och 1942 års löneregleringar för dessa skolors lärare eftersträvats att i fråga om lönesättningen åstadkomma en viss likställighet mellan folkhögskolans och realskolans lärare. Efter år 1942 genomförda löneförbättringar för dessa båda lärarkategorier hade emellertid varit så avvägda, att relationen mellan folkhögskolläraernas och de med dem i lönehänseende tidigare närmast jämställda lärarnas löner förskjutits till nackdel för folkhögskolans lärare, särskilt i fråga om de extra ordinarie lärarnas löner. Det vore dock framförallt beträffande pensionsförhållandena som folkhögskolans lärare kommit att intaga en i jämförelse med övriga lärarkategorier missgynnad ställning.

De sakkunniga ha i detta sammanhang erinrat, att svenska folkhögskolans lärarförening i skrivelse till 1946 års skolkommissions folkhögskoledelegation anhöllit om skolkommissionens medverkan till att förslag om en provisorisk löne- och pensionsreglering för folkhögskolans lärare förelades 1948 års riksdag. I anledning härav framhöll kommissionen i skrivelse till Kungl. Maj:t bl. a., att ehuru kommissionen beaktat de statsfinansiella skäl, som kunde anföras mot att vidare pensions- och löneregleringar då genomfördes, kommissionen icke kunnat undgå att taga hänsyn till de svårigheter för folkhögskolans lärarrekytering, som redan gjort sig märkbara och som inom de närmaste åren kunde bliva mycket allvarliga, därest skolan icke kunde erbjuda löne- och pensionsförmåner, jämförliga med dem, som bjödes inom andra skolformer, som efterfrågade akademiskt utbildade lärare. Med hänsyn härtill och med hänsyn till den betydelsefulla uppgift inom vårt skolväsen, som folkhögskolan tjänade, hemställde kommissionen, att de avgivna förslagen skulle upptagas till Kungl. Maj:ts prövning. I yttrande över skolkommissionens framställning vitsordade skolöverstyrelsen riktigheten av ett i lärarföreningens skrivelse gjort uttalande, att antalet behöriga sökande till ordinarie tjänst på sista tiden visat en markerad nedgång. Särskilt betänklig ur rekryteringssynpunkt vore helt naturligt de extra ordinarie lärarnas ogynnsamma löneställning i förhållande till motsvarande kategori vid läroverken, speciellt efter den år 1947 genomförda löneregleringen. Det vore överstyrelsens bestämda mening, att, därest icke löne- och pensionsförhållandena för folkhögskolans lärare reglerades inom en nära framtid, en god lärarrekytering äventyrades, vilken vid denna skolform vore av avgörande betydelse. Överstyrelsen framhöll tillika angelägenheten av att berörda lönefrågor bringades till en snar lösning och att under alla förhållanden en definitiv lönereglering borde träda i kraft den 1 juli 1949.

Vad i nämnda uttalanden anförts ha de sakkunniga funnit utgöra en övertygande motivering för att en löne- och pensionsreglering för folkhögskolans lärare snarast möjligt genomföres. Att så sker har syntts dem angeläget särskilt med hänsyn till dels de svårigheter, som redan gjort sig märkbara i fråga om folkhögskolans lärarerekrytering, dels nödvändigheten av förbättrade pensionsförhållanden för dessa lärare.

Vad angår lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna ha de sakkunniga framhållit, att frågan om lönerreglering för ifrågavarande personal under många år varit aktuell men av olika skäl ej bringats till lösning. Numera hade emellertid tidigare åberopade uppskovsanledningar av mera avgörande betydelse bortfallit. Sålunda hade genom beslut av 1947 års riksdag lönerreglering i anslutning till det statliga lönesystemet blivit genomförd för den till hushållningssällskapens konsulentverksamhet knutna personalen. Vidare hade den i 1947 års statsverksproposition omnämnda utredningen angående den lägre lantbruksundervisningen blivit verkställd (SOU 1948: 49), och 1949 års riksdag hade godkänt av Kungl. Maj:t i anledning av sagda utredning framlagda förslag till vissa ändringar rörande, bland annat, kurser och kursplaner vid lantmänna- och lantbruksskolor (prop. nr 124, jordbruksutsk. utl. nr 45 och r. skr. nr 346). Den omständigheten, att utredningen angående lärarinneutbildningen på det husliga området ännu icke avslutats, syntes icke böra utgöra hinder för genomförande av den nu ifrågasatta lönerregleringen. Därest denna utredning skulle giva till resultat, att utbildningstiden förlängdes något, syntes detta icke ovillkorligen böra medföra ändring av den lönegradsplacering för befattningshavarna, som av de sakkunniga komme att föreslås. Och även om så skulle bliva fallet, gällde detta endast en detalj utan inverkan i övrigt på lönebestämmelserna.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då förslag till lönerreglering för folkhögskolans lärare nu framlades, borde enligt de sakkunnigas mening en löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid lantbruks-, lantmänna- och lant-hushållsskolorna samtidigt genomföras.

I fråga om *val av lönesystem* ha de sakkunniga för sin del stannat för att förorda en tillämpning av det statliga lönesystemet för lärarpersonalen vid såväl folkhögskolorna som lantbruksundervisningsanstalterna. Beträffande *folk-högskolorna* ha de sakkunniga härvid anført i huvudsak följande.

De sakkunniga ha funnit, att det otvivelaktigt möter vissa svårigheter, bl. a. av löneteknisk art, att tillämpa det statliga lönesystemet på folkhögskolans lärare. Orsaken härtill är framför allt de från andra skolformer avvikande tjänstgöringsförhållandena för dessa lärare, vilka förhållanden i sin tur bero på att folkhögskolorna äga relativt stor frihet att ordna kurserna efter skiftande lokala behov. Det kunde då ligga närmast till hands att föreslå sådan ändring i nu rådande förhållanden, att nyssnämnda svårigheter därmed bortföle. Den ändring, som då främst borde genomföras, vore att beträffande de årliga lästiderna vid folkhögskolorna dels söka åstadkomma större enhetlighet skolorna emellan, dels åvägbringa en närmare överensstämmelse härutinnan med övriga skolformer.

Så vitt de sakkunniga kunnat finna, nödvändiggöra de förhållanden, under vilka folkhögskolornas verksamhet bedrives, en viss rörelsefrihet i fråga om skolornas organisation. Enbart den omständigheten, att det övervägande antalet elever vid dessa skolor äro i den ålder, att de antingen deltaga i arbete i hemmen eller äro beroende av sin inkomst från förvärvsarbete, gör, att tiden för kurserna vid folkhögskolorna måste begränsas. Men då vid flertalet skolor olika kurser hållas, torde det vara möjligt att avväga kursernas längd så, att de tillsammans komma att omfatta en tid, som bättre än nu motsvarar läsårets längd vid övriga skolformer. De sakkunniga vilja för sin del förorda, att vid folkhögskola med både vinter- och sommarkurs minimitiden för vinterkursen i regel utsträcker från 21 till 22 veckor.

De sakkunniga ha inhämtat, att skolkommissionens delegation för folkhögskolan har upptagit bl. a. nämnda fråga till behandling. Det är emellertid tydligt, att frågan om kurstidernas längd vid folkhögskolorna ej kan lösas isolerad från andra för dessa skolor viktiga spörsmål. Utarbetandet av förslag till lönereglering kan därför enligt de sakkunnigas mening ej uppskjutas i avvaktan på resultatet av ifrågavarande utredning. Vad resultatet av utredningen än blir, synes man böra utgå från att fullständig likformighet i fråga om den årliga lästidens längd ej kan åstadkommas mellan de olika skolorna eller med övriga skolformer. De sakkunniga ha sålunda från denna utgångspunkt haft att undersöka möjligheterna att få fram ett förslag till lönereglering, anpassat efter vid folkhögskolorna rådande särskilda förhållanden. Därvid ha de sakkunniga även haft att taga ställning till frågan, huruvida ett dylikt förslag kunde utformas i anslutning till det statliga lönesystemet.

Efter verkställda undersökningar rörande möjligheterna för införande av ett lönesystem, som på samma gång det i allt väsentligt ansluter sig till det statliga lönesystemet är anpassat efter de vid folkhögskolorna rådande särskilda förhållandena, ha de sakkunniga utarbetat ett förslag till lönereglering, som enligt de sakkunnigas mening i stort sett uppfyller båda dessa krav. Det bör framhållas, att löneregleringsförslaget givits sådan utformning, att bestämmelserna kunna tillämpas, även om vissa ändringar vidtagas beträffande kurstidernas längd o. d. med därav följande ändrade tjänstgöringsförhållanden för lärarna.

Vad lantbruksundervisningsanstalterna angår ha de sakkunniga bl. a. framhållit följande.

De sakkunniga dela helt den uppfattning, som kommit till uttryck i ett departementschefsuttalande i proposition 1939: 109 (lagtima riksdagen) angående lantbruksundervisningens ordnande, nämligen att lönesystemet för nu ifrågavarande lärarpersonal bör anpassas efter det för tjänstemännen vid hushållningssällskapen gällande. En dylik anpassning blir än mera påkallad, därest, såsom de sakkunniga föreslå, lärare vid lantmänna- och lantbruksskolor skola, i den mån de ej kunna erhålla full helårstjänstgöring vid respektive skolor, vara skyldiga att tjänstgöra hos hushållningssällskap, lantbruksnämnder och skogsvårdsstyrelser. Sedan enligt beslut av 1947 års riksdag lönereglering i anslutning till det statliga lönesystemet blivit genomförd för hushållningssällskapens tjänstemän m. fl., böra i enlighet med vad ovan sagts även lärarna vid lantmänna- och lantbruksskolorna vid en blivande lönereglering inordnas i det statliga lönesystemet. Att samma lönesystem bör tillämpas jämväl för lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna finna de sakkunniga självfallet.

Vid ett inordnande av lärarpersonalen vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna under statens allmänna avlöningsreglemente skulle enligt de sakkunnigas mening erfordras särskilda bestämmelser i betydande omfattning. Tillämpningen av lönebestämmelserna komme på grund härav att förorsaka dem, som vid skolorna ha att handlägga dessa frågor, betydande svårigheter. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga i stället framlagt förslag till ett särskilt, för de båda skolformerna gemensamt avlöningsreglemente.

Yttrandena.

I yttrandena ha de sakkunnigas förslag i allmänhet tillstyrkts, varjämte behovet av en snar lönereglering för de berörda lärarkategorierna understrukits. Principiella erinringar mot förslaget ha dock framförts av statskontoret och statens lönenämnd.

Statskontoret har erinrat, att vid tidigare förslag till lönereglering för lärarna vid ifrågavarande läroanstalter på grundval av det för civilförvaltningen gällande avlöningssystemet såväl statens lönenämnd som statskontoret framfört bestämda erinringar mot tanken på en tillämpning av detta lönesystem. Då förslag härom nu åter framlagts, gjorde sig vissa av de svårigheter som tidigare åberopats, såsom beträffande anställningsform samt avgränsning mellan ämneslärare och övningslärare, icke längre gällande med samma styrka som förut. Kvar stode likväl sådana invändningar av principiell natur — främst sammanhängande med den vid många skolor begränsade kursverksamheten — att starka betänkligheter alltjämt måste föreligga mot ett tillmötesgående av förslaget om lönereglering.

Statskontoret har särskilt erinrat om sättet för bestämmandet av ordinarie lärares lön vid mindre än full tjänstgöring, ävensom om förslagen, att e. o. ämneslärare skulle vara anställda endast för vinterkurs, att dessa lärare icke skulle vara skyldiga att åtaga sig tjänstgöring mot timarvode under sommar- eller fortsättningskurs, att de likväl skulle i fråga om sjukvårdsförmåner och pensionsrätt anses vara anställda hela det arbetsår, under vilket vinterkursen infölle, samt att de på grund av den stora procentuella minskningen i lönen, som skulle föranledas av den begränsade tjänstgöringen, skulle hänföras till högre lönegrad än som eljest vore motiverat.

Vidare har statskontoret bringat i erinran, att de berörda båda skolkategorierna företedde så betydande olikheter sinsemellan att lämpligheten av den gemensamma behandlingen av dem kunde sättas i fråga. Skiljaktigheterna framträdde redan i de stadgeenliga föreskrifterna om de olika skolkategoriernas utbildningsmål. Folkhögskolan vore sålunda i första hand inriktad på att meddela allmän medborgerlig bildning men hade därjämte att bibringa eleverna vissa praktiska kunskaper och färdigheter. Lantbruksundervisningsanstalterna åter avsåge i främsta rummet att främja yrkesutbildningen, men borde samtidigt härmed taga vård om elevernas personliga utveckling. Statskontoret har i fortsättningen ytterligare utvecklat sina synpunkter på skiljaktigheterna mellan de två skolformerna och därvid anfört i huvudsak följande.

Då man här har, å ena sidan, en kategori skolor med klart teoretisk inriktning, samt å andra sidan, skolor med huvudsaklig karaktär av yrkesutbildningsanstalter, torde ett likställande av lärarpersonalen vid en löne-reglering förutsätta, att principerna för avvägningen av tjänstgöringens omfattning och löneförmånernas storlek vid »teoretiska» skolor och vid yrkesundervisningsanstalter äro ensartade. Så kan emellertid f. n. icke anses vara fallet. Med avseende å tjänstgöringsskyldigheten framgår detta redan vid en jämförelse mellan vad som föreslagits för här ifrågavarande skolkategorier. För folkhögskolornas lärare har som full tjänstgöring förordats en undervisningsskyldighet av i medeltal 26 veckotimmar under 34 veckor, medan lantbruksundervisningsanstalternas lärarpersonal skulle ha en tjänstgöringsskyldighet, som avser helt år utom tid för semester. Olikheterna äro särskilt påtagliga beträffande den kategori lärare, vilkas undervisning i huvudsak är densamma vid båda slagen av skolor, exempelvis lärarna i hushållsgöromål. Inom skolväsendet råder nämligen en väsentlig skillnad i fråga om arbetsårets längd mellan övningslärare och motsvarande lärare (arbetslärare) vid en yrkesundervisningsanstalt, ett förhållande som i lönehänseende särskilt framträder beträffande timplärarna. En tillfälligt anställd sådan lärare i slöjd eller hushållsgöromål erhåller vid tillämpning av samma löneklass lägre lön per undervisningstimme om ämnet räknas som arbetsämne än som övningsämne, ehuru ofta några mera väsentliga olikheter i undervisningen icke kunna sägas föreligga. Som en tredje med övnings- och arbetslärare jämförbar grupp må nämnas de s. k. ämneslärarna vid yrkesbestämd praktisk mellanskola.

Då angivna förhållanden syntes påkalla, att spörsmålet om relationen mellan lärare i teoretiska ämnen och i praktiska ämnen vid olika slag av skolor upptoges till prövning i ett större sammanhang, och då det statsfinansiella läget syntes lägga hinder i vägen för ett omedelbart genomförande av löneregleringsförslaget, förefunnes enligt statskontorets mening vägande skäl för en ingående prövning av de problem, som aktualiserats av utredningen ifråga. Därest emellertid likväl de föreliggande förslagen skulle anses böra läggas till grund för proposition till riksdagen, syntes det uppenbart, att ytterlig försiktighet måste iakttagas, då det gällde att fastställa såväl tjänstgöringens omfattning som löneställningen för lärarna. Ett accepterande av de sakkunnigas förslag i oförändrat skick kunde medföra vittgående konsekvenser i fråga om tjänstgöringsförhållanden och lönesättning främst inom yrkesundervisningen men även för läroverk och mellanskolor.

Statens lönenämnd har i likhet med de sakkunniga ansett det vara av vikt att tillse, att fullgörandet av folkhögskolornas betydelsefulla uppgifter icke äventyrades genom en otillfredsställande lärarrekrutering. Även om de svårigheter, som i detta hänseende kunde föreligga — och om vilkas omfattning det hade varit önskvärt att i betänkandet erhålla närmare upplysningar — enligt lönenämndens mening icke enbart kunde betraktas som en följd av den nuvarande lönesättningen, förefölle det dock lönenämnden berättigat att utgå från att en viss förbättring av åtminstone de icke-ordinarie lärarnas avlöningsförhållanden vore motiverad från rekryteringssynpunkt.

I frågan om folkhögskollärarnas inordnande under det statliga lönesystemet har statens lönenämnd erinrat, att undervisningsväsendets lönenämnd

i utlåtande den 13 december 1938 förklarar sig icke kunna tillstyrka ett av skolöverstyrelsen då framlagt förslag, enligt vilket en lönereglering skulle genomföras för folkhögskolans lärare i anslutning till det för allmänna civiltjänstförvaltningen gällande lönesystemet. De erinringar, undervisningsväsendets lönenämnd på sin tid anförde mot då föreliggande förslag, äga enligt lönenämndens mening i huvudsak giltighet även med avseende på det av lärarlönesakkunniga framlagda förslaget. Här om anför lönenämnden följande.

Enligt förslaget skall anställning såsom ordinarie ämneslärare kunna erhållas även om anställningen enbart avser vinterkurs om 21—24 veckor. Läraren skall visserligen i princip vara skyldig att — mot särskild ersättning — meddela undervisning även under sommarkurs samt statsunderstödd fortsättningskurs och folkbildningskurs, men man kan i varje fall icke utesluta möjligheten att med ordinarie anställning understundom skulle komma att vara förenad en tjänstgöringsskyldighet av endast 21 veckor årligen. En sådan anordning stämmer enligt lönenämndens uppfattning icke väl överens med det statliga lönesystemets principer. Vad beträffar frågan om lärarnas kompetens innebär det föreliggande förslaget — i likhet med 1938 års förslag — att någon bestämd formell kompetens icke skall vara föreskriven utan att lärarnas behörighet skall prövas från fall till fall. Även i detta hänseende är förslaget ägnat att ingiva vissa betänkligheter, särskilt om man, såsom de sakkunniga förordat, bestämmer lönegradsplaceringen med utgångspunkt från att folkhögskolans lärare skall vara jämställda med en annan grupp (läroverksadjunkterna), för vilka gälla fixerade krav på formell kompetens.

Vad angår tjänstgöringsförhållandena vid folkhögskolorna har lönenämnden framhållit, att kursernas nuvarande längd och förläggning under året vore till stor del historiskt betingade, i det att de ursprungligen anpassats efter jordbrukets arbetsförhållanden. Numera syntes emellertid eleverna icke rekryteras ur den jordbrukande befolkningen i lika övervägande grad som tidigare, vilket i viss mån kunde underlätta eventuella omläggningar av undervisningstiderna. Enligt lönenämndens mening borde en utredning av här berörda spörsmål rörande folkhögskolornas organisation rätteligen äga rum, innan beslut fattades om lönereglering för lärarpersonalen enligt ett system, för vars tillämpning på förevarande område de organisatoriska förutsättningarna nu icke vore för handen i önskvärd utsträckning. Det primära syftet med en sådan utredning borde givetvis icke vara att lämpa skolornas organisation efter ett visst avlöningssystem utan att söka uppnå ett från olika synpunkter eftersträfvansvärt bättre utnyttjande av folkhögskolornas personella och materiella resurser. En sådan rationalisering av skolornas verksamhet — vilken icke skulle beröra undervisningens innehåll eller förändra skolornas allmänna karaktär — borde knappast kunna anses träda vederbörande huvudmäns rätt för nära utan ligga i deras eget intresse. Även om en utredning icke ansåges lämpligen kunna verkställas före en lönereglering, syntes det lönenämnden vara möjligt att vidtaga olika åtgärder för ett bättre utnyttjande av lärarkrafter och lokaler m. m. Under framhållande härav

har lönenämnden ansett sig icke böra göra erinran mot att förevarande förslag tages till utgångspunkt för löneregleringen. Vid detta sitt ställningstagande har lönenämnden även beaktat följande.

Folkhögskolornas jämte de lägre lantbruksundervisningsanstalternas lärare vore numera de enda med statsbidrag avlönade grupper av någon större omfattning, för vilka de statliga avlöningsgrunderna icke gällde eller beslutats skola gälla. Från vissa synpunkter vore det otvivelaktigt till fördel, om dessa grunder kunde göras tillämpliga även på ifrågavarande kategorier av lärare. De sålunda vunna fördelarna måste dock vägas mot att man tvingades frångå principer, vilka eljest plägat anses såsom grundläggande. I sistnämnda hänseende borde beaktas, att »det statliga lönesystemet» i våra dagar icke vore detsamma som undervisningsväsendets lönenämnd år 1938 benämnde »de reglerade verkens avlöningssystem». Sedan dess hade de statliga avlöningsbestämmelserna utsträckts och anpassats till förvaltningsområden, inom vilka organisations- och tjänstgöringsförhållandena icke varit lika fast normerade som inom de verk, för vilka de ursprungliga bestämmelserna konstruerats. Denna utveckling finge anses ha medfört en större smidighet hos lönesystemet, ett förhållande, som vore ägnat att minska betänkligheterna mot att folkhögskollärarna inordnades i detsamma. Vid sin granskning av de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente hade lönenämnden vidare kommit till den uppfattningen, att de sakkunniga i stort sett lyckats bemästra de rent tekniska svårigheterna.

Mot det statliga lönesystemets tillämpning å lantbruksundervisningsanstalternas lärarpersonal har lönenämnden icke haft några principiella erinringar att göra.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har bl. a. uttalat att även om styrelsen vore helt införstådd med önskemålet om en allmän löneroglering för hithörande lärare, den icke vore övertygad, att tidpunkten nu vore lämplig för genomförande av densamma. Med hänsyn till pågående stabiliseringssträvanden och därav föranlett lönestopp, syntes det, hur önskvärd den här ifrågasatta lönerogleringen än vore, icke möjligt att låta den träda i kraft, så länge gällande lönestopp bestode. Med denna allmänna reservation anslöte sig styrelsen till förslaget, att lärarpersonalen vid hithörande skolor inordnades i det statliga lönesystemet. Styrelsen har funnit det tacknämligt, att sakkunniga vid utformandet av sina förslag sökt beakta skolornas hittillsvarande frihet att anpassa sina kurser efter lokala förhållanden och ej eftersträvat en standardiserad kursorganisation.

I de särskilda yttrandena angående folkhögskolorna har bl. a. anförts följande.

Skolöverstyrelsen har understrukit angelägenheten av att en löne- och pensionsreglering snarast kommer till stånd för folkhögskolans lärarpersonal. Särskilt sedan 1947 års löneroglering trätt i kraft för flertalet lärarkategorier hade lärarrekyteringen berett folkhögskolorna stora svårigheter. Väl kvalificerade lärare hade övergått till annan tjänst, och den ogynnsamma löneställningen för extra ordinarie lärare hade i hög grad försvårat en lämplig nyrekrytering. Överstyrelsen utginge därför från att frågan förelades 1950 års riksdag.

Det år 1947 genomförda statliga lönesystemet syntes enklare kunna anpassas efter folkhögskolans speciella förhållanden än tidigare gällande statliga lönesystem. Genom inordningen i det statliga lönesystemet vunnes flera påtagliga fördelar. De för folkhögskolan så betydelsefulla pensionsfrågorna reglerades nära nog automatiskt. Bestämmelserna om lön under tjänstledighet bleve förmånligare, lärarna finge rätt till fri sjukvård i viss utsträckning och övergången mellan folkhögskola och andra skolformer underlättades, då den ej behövde inverka på pensionsförmåner och löneklassplacering. Med hänsyn till dessa fördelar av olika slag, särskilt beträffande pensionsrätten, ansågo överstyrelsen sig kunna i allt väsentligt tillstyrka löne regleringsförslaget. Överstyrelsen har dock framhållit, att den kontanta lönen för nuvarande fast anställda ämneslärare ökades endast obetydligt och i en del fall till och med minskades. De icke obetydliga löneökningarna för extra ordinarie lärare syntes emellertid komma att underlätta lärarekryteringen. De föreslagna lönebeloppen måste betraktas som ett minimum, särskilt som skolorna framdeles skulle vara förhindrade att av egna medel utbetala högre lön.

Styrelsen för Svenska folkhögskolans lärarförening har som allmänt omdöme om de sakkunnigas förslag uttalat, att det innebure en god lösning av folkhögskolläraarnas inpassning i det statliga lönesystemet. Förslaget kunde därför i stort accepteras. Även om förslaget innebure en viss försämring för lärarna vid enbart vinterkurs, då deras löneförmåner reducerades samtidigt som deras möjligheter att genom eget initiativ skaffa sig annan tjänstgöring under kursfri tid minskades på grund av den föreslagna skyldigheten att då åtaga sig tjänstgöring, medförde dock inordningen i det statliga lönesystemet i många avseenden en så stor förmån, att det vore högst angeläget för den svenska folkhögskolan, att den nu genomfördes och detta i så snabb takt som möjligt, för att skolans lärarekrytering skulle kunna säkras. De föreslagna lönebeloppen måste uppfattas som minimikrav. Styrelsen har även understrukit vikten av att den föreslagna löneregleringen träder i kraft så snart som möjligt.

Yttrandena angående *lantbruksundervisningsanstalterna* innehålla i här ifrågakarande avseenden bl. a. följande.

Lantbruksstyrelsen har bl. a. förklarat sig anse, att det av de sakkunniga framlagda förslaget till lönereglering i stort sett borde kunna läggas till grund för proposition i ärendet. Lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna borde sålunda — i likhet med hushållningssällskapens tjänstemän — inordnas i det statliga lönesystemet.

Enligt lantbruksstyrelsens mening synes det vidare i hög grad angeläget, att en lönereglering snarast möjligt genomföres för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna. Därest så icke sker, befarar lantbruksstyrelsen, att lärarpersonalens rekrytering kommer att äventyras, vilket givetvis kunde menligt inverka på skolornas framtida verksamhet. Lantbruksstyrelsen framhåller därför nödvändigheten av att löneregleringen måtte

träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1951, då nuvarande lönestopp förutsättes skola upphöra.

Därest löneroglering i anslutning till det statliga lönesystemet genomföres för lärarpersonalen vid lantbruks-, lantmanna- och lantlhusåållsskolor, förutsätter lantbruksstyrelsen, att motsvarande löneroglering kommer att genomföras även för lärarpersonalen vid trädgårdsskolorna, jordbrukets yrkesskolor och lantlhusåållningsseminariet å Rimforsa.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har anslutit sig till ett uttalande av lärarkollegiet vid lantbrukshögskolan, enligt vilket det vore angeläget, att de agronomiskt utbildade lärarna bereddes förbättrade villkor genom att de sakkunnigas förslag snarast möjligt genomfördes. I den mån samma krav beträffande utbildning och tjänstgöringsmeriter ställdes på rektorerna vid jordbrukets yrkesskolor som på rektorerna vid lantbruks- och lantmannaskolorna borde även samma löneförmaner och anställningsvillkor gälla.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har tillstyrkt lärarlönesakkunnigas förslag och i anslutning därtill på i yttrandet närmare angivna skäl hemställt, att vid reglering av lönerna för lärare vid lantmanna- och lantbruksskolor frågan om tjänsteställning och lönegradsplacering för föreståndaren och ämneslärare vid Alnarpsinstitutets lantbruksavdelning måtte tagas under omprövning.

Styrelsen för hushållningssällskapens förbund har bl. a. framhållit, att anställnings- och avlöningsförhållandena för den av förslagen berörda lärarpersonalen för närvarande vore sämre än för flertalet andra grupper av jämförbara befattningshavare. En snar löneroglering vore därför påkallad. Styrelsen har förordat, att förslag till löneroglering för ifrågavarande lärarpersonal måtte föreläggas 1950 års riksdag. Mot förslaget, att lantbruksundervisningsanstalternas lärarpersonal skulle inordnas i det statliga lönesystemet, har styrelsen icke haft något att erinra.

Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har förklarat sig anse det i hög grad angeläget, att löneroglering snarast möjligt genomföres för av förslaget berörda lärarkategorier. Förbundet har vidare uttalat, att det finner förslaget i stort sett ägnat att utgöra underlag för proposition, och understrukit vikten av att — med hänsyn till föreliggande rekryteringssvårigheter — lönerogleringen genomföres med verkan från och med den 1 januari 1951 eller den dag, då det nuvarande lönestoppet förutsatts skola upphöra.

Enligt förbundets mening är det såväl ur rättvisesynpunkt som med avseende å möjligheterna att återbesätta befattningarna vid jordbrukets yrkesskolor med kvalificerad arbetskraft skäligt att i samband med lönerogleringen för lärarpersonalen vid lantbruks-, lantmanna- och lantlhusåållsskolor motsvarande befattningar vid nämnda yrkesskolor samtidigt inordnas i det statliga lönesystemet med i lönehänseende motsvarande placering. Förbundet yrkar vidare, att löneroglering för lärarpersonalen vid trädgårdsskolorna vid Experimentalfältet, Adelsnäs och Söråker skall genomföras samtidigt med lönerogleringen för lärarna vid lantbruks- och lantmannaskolorna.

Föredraganden.

I årets statsverksproposition, bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor, har framhållits, att beträffande vissa föreliggande löneregleringsfrågor sakläget vore sådant, att ett uppskov med beslut i ämnet skulle kunna medföra, att löneregleringens genomförande komme att fördröjas avsevärd tid efter lönestabiliseringens upphörande. Med beaktande härav komme vissa förslag till löneregleringar, avsedda att genomföras först efter utgången av budgetåret 1950/51, att föreläggas 1950 års riksdag. Detta uttalande hade bl. a. avseende på det förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, som framlagts av 1941 års lärarlönesakkunniga. Såsom närmare skall framgå av detaljbehandlingen av de särskilda löneregleringsförslagen för nämnda skolformer, innefatta nämligen de sakkunnigas förslag även organisatoriska spörsmål, vilka åtminstone beträffande lantbruksundervisningsanstalterna äro av sådan omfattning, att de i sina huvuddrag böra lösas i god tid före löneregleringens genomförande. Sedan remissyttrandena över de sakkunnigas förslag inkommit, har jag emellertid under ärendets fortsatta beredning blivit tveksam om lämpligheten av att nu lägga detta förslag till grund för ett principbeslut i ämnet. Jag har nämligen funnit, att förslaget på vissa punkter påkallar ytterligare överbäganden. Med hänsyn bl. a. till att det ingick som ett led i resultatet av förra höstens stabiliseringsförhandlingar med personalorganisationerna att föreliggande löneregleringsfråga om möjligt skulle föreläggas 1950 års riksdag, synes dock ett uppskov med principbeslutet böra undvikas. En fördel med att nu förelägga riksdagen principfrågorna beträffande löneregleringen för lärarpersonalen vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna synes vara, att riksdagen får tillfälle att uttala sig om riktlinjerna för löneregleringen, innan detaljbestämmelser utformas. Av anförda skäl har jag ansett mig böra föreslå Kungl. Maj:t att nu för riksdagen framlägga principförslag till lönereglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter.

De sakkunnigas förslag innebär, att i fråga om lärarpersonalen vid såväl folkhögskolorna som lantbruksundervisningsanstalterna löneregleringen skulle ske i anslutning till det statliga lönesystemet. I de till Kungl. Maj:t avgivna yttrandena ha erinringar häremot endast framförts av statskontoret och statens lönenämnd. Icke heller dessa myndigheter ha emellertid helt motsatt sig en tillämpning av det statliga lönesystemet. Mot olika delar av förslaget ha däremot invändningar framförts såväl av de hörda myndigheterna som av personalorganisationer. Såsom skall framgå av den följande redogörelsen, har jag funnit flera av dessa invändningar förtjäna beaktande och i anledning därav förordad vissa ändringar i de sakkunnigas förslag. De framförda invändningarna synas mig dock icke vara av sådan natur, att de utgöra hinder för att löneregleringen vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna genomföres i anslutning till det statliga lönesyste-

met. Jag biträder därvid de sakkunnigas uppfattning, att löneregleringen icke bör få medföra, att skolornas rörelsefrihet i fråga om organisation, kursernas anordning o. d. inskränkes, utan att i möjligaste mån nu rådande förhållanden kunna bibehållas. I anledning av vad lönenämnden anfört angående behovet av en utredning om möjligheterna att bättre utnyttja folkhögskolans resurser vill jag framhålla, att det hade varit önskvärt om 1946 års skolkommissions utredning angående folkhögskolundervisningen hade hunnit slutföras, innan löneregleringsfrågan upptoges till slutlig prövning. Då omständigheterna icke medgiva ett sådant förfarings sätt, synes det mig angeläget, att det nya lönesystemet så utformas, att det bereder möjlighet till framtida ändringar i kurstidernas längd och andra förändringar i lärarnas tjänstgöringsförhållanden utan att detta automatiskt skall medföra ändrad löneställning för lärarna. Till detta spörsmål återkommer jag vid behandlingen av frågan om tjänstgöringsskyldighetens omfattning för rektorer och ämneslärare vid folkhögskolan.

Att ifrågakvarande lärare inordnas under det statliga lönesystemet innebär bl. a., att de i fortsättningen icke bli berättigade till fri bostadsförmån utan att de få uppbära bruttolön med skyldighet att i förekommande fall erlægga hyra för tjänstebostad. Även i övrigt böra avlöningsförmånerna så vitt möjligt utgå enligt de grunder, som gälla enligt statens allmänna avlöningsreglemente. Med prövning av frågan huruvida sjukvårdsförmåner skola tillkomma ifrågakvarande lärarkategorier torde dock tills vidare böra anstå.

Vid prövningen av lärarlönesakkunnigas förslag måste även beaktas, att sådana ställningstaganden, som kunna föregripa 1949 års tjänsteförteckningskommittés arbete, böra undvikas. Närmast med anledning av vad statskontoret anfört vill jag i detta sammanhang understryka, att lärarlönesakkunnigas förslag gäller två olika skolformer, vilka visserligen ha vissa anknytningspunkter men för vilka icke med nödvändighet likartade lösningar böra sökas på föreliggande problem. Erinras må, att folkhögskolorna torde få betraktas i första hand såsom skolor för inhämtande av viss allmänbildning, medan lantbruksundervisningsanstalterna närmast ha karaktären av yrkesundervisningsanstalter. De sakkunniga ha även på väsentliga punkter föreslagit olika bestämmelser beträffande de båda skolformerna. Därest angivna förhållande beaktas, synas några mera vittgående konsekvenser av en lönereglering i anslutning till de sakkunnigas förslag icke behöva befaras. Såsom i vissa yttranden framhållits, torde dock löneregleringens genomförande vid lantbruks-, lantmänna- och lantushållsskolorna böra föranleda, att löneställningen för viss lärarpersonal vid trädgårdsskolorna och jordbrukets yrkesskolor upptages till omprövning.

I fråga om avlöningsbestämmelsernas utformning ha de sakkunniga stannat för att förorda bestämmelsernas sammanförande till ett för båda skol-

formerna gemensamt avlöningsreglemente. Ehuru i de avgivna yttrandena några erinringar icke framförts mot en sådan lösning, måste jag starkt ifrågasätta lämpligheten av att sammanföra avlöningsbestämmelserna för dessa olika skolformer till ett särskilt avlöningsreglemente. Vad särskilt lantbruksundervisningsanstalterna angår må även framhållas, att därest på sätt de sakkunniga avsett dessa anstalters lärarpersonal regelmässigt skall fullgöra fyllnadstjänstgöring vid institutioner, där statens allmänna avlöningsreglemente tillämpas (hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser och lantbruksnämnder), praktiska skäl tala för att nämnda reglemente även tillämpas vid lantbruksundervisningsanstalterna. Vad här sagts har avseende på rektorer och ämneslärare vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. I fråga om övningslärarna vid folkhögskolorna har jag icke något att erinra mot att de underkastas de allmänna avlöningsbestämmelser för övningslärare, som äro avsedda att gälla fr. o. m. den 1 juli 1950. Jag finner emellertid icke påkallat, att i detta sammanhang ställning tages till frågan om avlöningsbestämmelsernas utformning, utan torde detta spörsmål få göras till föremål för ytterligare överbäganden, innan förslag till avlöningsbestämmelser förelägges riksdagen.

Löneregleringen för såväl ämnes- som övningslärare torde om möjligt böra genomföras den 1 juli 1951.

Då avsikten är att nu endast underställa riksdagen principerna för en löne-reglering vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, begränsas i fortsättningen behandlingen till de delar av de sakkunnigas förslag, som avse anställningsformer, tjänstgöringsskyldighet och löneställning för ordinarie, extra ordinarie och extra lärarpersonal. Däremot har det icke ansetts påkallat att här ingå på de sakkunnigas förslag om arvoden till timplärare i annan mån än som erfordras för bedömande av de sakkunnigas förslag om lönebelopp för ordinarie ämneslärare vid folkhögskola. Icke heller upptagas till behandling förslagen om befattningshavarnas rättigheter och skyldigheter beträffande tjänstebostad, om hälso- och sjukvård samt om övergångsbestämmelser i anledning av löne-regleringen. Någon granskning av förslaget till avlöningsreglemente för statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter kan givetvis icke heller ifrågakomma i detta sammanhang. Stadgor för respektive skolkategorier torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda med beaktande av riksdagens beslut i berörda frågor angående lärarpersonalens anställningsförhållanden.

De statsbidrag, som för närvarande utgå till folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna, äro av olika slag. De sakkunniga ha för folkhögskolornas del föreslagit de nuvarande statsbidragens ersättande med ett enda, nämligen 90 % av lärarlönekostnaderna. För lantbruksundervisningsanstalterna ha de sakkunniga föreslagit två statsbidragsformer, nämligen dels 90 % av lärarlönekostnaderna och dels visst per dag och elev bestämt driftkostnadsbidrag. Mot dessa förslag har viss erinran framförts av stats-

kontoret. För egen del anser jag förslagen böra övervägas ytterligare, innan statsbidragssystem och statsbidragsprocent fastställas. I det följande framlägges alltså icke något förslag i statsbidragsfrågan. Jag utgår emellertid ifrån, att staten i princip skall påtaga sig ansvaret för de ytterligare kostnader, som uppkomma genom den lönerreglering som av mig föreslås.

III. Folkhögskolorna.

1. Nuvarande förhållanden m. m.

Folkhögskolans uppgift, organisation m. m. Enligt stadgan den 5 september 1942 för statsunderstödda folkhögskolor (1942: 802; ändr. 1946: 374) skall folkhögskolan avse att åt vuxen ungdom meddela allmän medborgerlig bildning, varvid väsentlig vikt skall läggas vid en väckande, till personligt tankeliv och sedlig styrka fostrande undervisning och särskild hänsyn tagas till att eleverna lära känna sin bygd och sitt land, dess historiska utveckling och nuvarande samhällsförhållanden, dess andliga och materiella hjälpkällor. Så långt med dessa syften är förenligt, bör undervisningen därjämte ha till uppgift att bibringa eleverna sådana praktiska kunskaper och färdigheter, som kunna giva dem ökad duglighet för deras levnadsyrke.

Undervisningen skall i första rummet avse att giva eleverna sådana impulser och insikter, som kunna främja deras personliga utveckling och giva dem en levande uppfattning av deras ansvar som människor och samhällsmedlemmar. Den bör därjämte söka väcka deras håg för ökat vetande och anvisa dem vägar att förvärva sådant. Inpräglandet av enskildheter bör begränsas och ungdomsålderns behov av självverksamhet tillgodoses. I uppfostrande syfte bör folkhögskolan begagna de tillfällen till samvaro mellan lärare och elever, som även utom undervisningen kunna erbjudas. Folkhögskolan bör därför om möjligt under kursen kunna bereda eleverna hem inom skolan.

Ur innehållet i stadgan må i övrigt nämnas följande.

Efter förslag av skolstyrelsen fastställer skolöverstyrelsen för varje folkhögskola *reglemente*, vari skall bestämmas om förhållandet mellan skolan och den eller de korporationer, som ansvara för dess upprätthållande, om skolans styrelse, om skolans kurser, deras förläggning under arbetsåret, manliga och kvinnliga elevers tillträde till kurserna och de ämnen, som ingå i kurserna, samt om övriga erforderliga föreskrifter rörande arbetet vid skolan. Folkhögskola står *under inseende av skolöverstyrelsen* samt är underkastad den kontroll och de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Folkhögskolas *styrelse* tillkommer bl. a. att antaga och entlediga rektor och lärare, att bevilja rektor och lärare sökt tjänstledighet och, där så er-

fordras, förordna om befattningens uppehållande under ledigheten, samt att årligen uppgöra inkomst- och utgiftsförslag för skolan.

Arbetsåret vid folkhögskola skall omfatta en huvudkurs (vinterkurs) och må dessutom omfatta en kvinnlig kurs (sommarskurs). Vinterkurs kan vara tillgänglig antingen för enbart manliga elever (manlig avdelning) eller enbart kvinnliga elever (kvinnlig avdelning) eller ock för såväl manliga som kvinnliga elever (samavdelning).

Vinterkurs och sommarkurs kunna anordnas som tvååriga, varvid andra årskursen avses för elever, som genomgått första årskursen. Även treåriga vinterkurser förekomma. Kostnaden för tredje årskursen bestrides i så fall av vederbörande huvudman.

Eleverna inom viss avdelning må, i den mån deras olika kunskaper eller antal gör det nödvändigt, vid undervisningen uppdelas i parallellgrupper.

Vinterkurs skall omfatta minst 21 veckor, därest vid skolan även är anordnad sommarkurs, och i annat fall minst 24 veckor. Sommarkurs skall omfatta minst 13 veckor. Ingår hushållsgöromål i första årskursen, skall dock denna omfatta minst 16 veckor. I nämnda kurstider må inräknas visst antal lovdagar. I kurstiden inräknas vidare dag för upprop och för avslutning.

I första årskursen av både vinter- och sommarkurs skall, där ej överstyrelsen medger undantag, *undervisning* meddelas i modersmålet och dess litteratur, historia, samhällslära, geografi, matematik och naturkunnighet med hälsolära. I andra ämnen må undervisning meddelas, i den mån så finnes förenligt med skolans allmänna syfte. I andra årskursen må ingå ett lämpligt urval av förut nämnda ämnen jämte de ämnen i övrigt, som med hänsyn till skolans särskilda syfte anses böra upptagas. Vid folkhögskola för kvinnliga elever må andra årskursen kunna anordnas med huvudvikten lagd på undervisning i hushållsgöromål.

Elever, som därtill ha anlag, skola övas i gemensam sång. Genom regelbundna gymnastik- och idrottsövningar bör sörjas för elevernas sunda kroppsutveckling.

Antalet undervisningstimmar i veckan för varje kurs eller avdelning bestämmas i skolans undervisningsplan och bör ej understiga för första årskursen 30 och för andra årskursen 24 timmar. Undervisningsplan, upptagande undervisningsämnen och ungefärliga antalet lärotimmar per vecka i varje ämne, fastställas av skolans styrelse efter förslag av rektor och delgives skolöverstyrelsen.

Elev skall ha genomgått folkskola eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskapsmått samt ha fyllt eller före kursens slut fylla, manlig elev 18 år och kvinnlig elev 16 år. Manlig elev kan undantagsvis antagas, om han före kursens slut fyller 17 år. För inträde i andra årskursen fordras att ha genomgått folkhögskolas första årskurs eller på annat sätt erhållit motsvarande utbildning.

Vid folkhögskola skall finnas en *rektor* och minst en *fast anställd ämneslärare*. Har statsbidrag utgått fem år i följd till andra årskurs av vinterkurs, skall en ämneslärare fast anställas för denna årskurs. Skolöverstyrelsen äger medgiva befrielse från skyldigheten att inrätta ämneslärartjänst med fast anställning. Ytterligare sådana tjänster må endast inrättas

efter överstyrelsens prövning. Åtskilliga skolor ha erhållit rätt att tillsätta en eller flera fast anställda ämneslärare utöver minimiantalet. I en del fall har befattningen därvid knutits till kvinnlig avdelning under huvudkurs.

Rektor och ämneslärare med fast anställning kunna av styrelsen antagas antingen tillsvidare med fyra månaders uppsägningstid eller för viss tid. Efter tre på varandra följande års oförvitlig tjänstgöring i samma eller motsvarande befattning vid folkhögskola, må han dock ej kunna skiljas från sin befattning, så länge den kurs eller avdelning uppehålls, för vilken han är anställd vid skolan, där han ej befinnes försumlig i tjänsten på sätt i det följande sägs.

Befinnes rektor eller fast anställd lärare oskicklig till eller försumlig i sin tjänst eller ådagalägga ett sådant uppförande, att han ej bör bibehållas vid densamma, äger skolstyrelsen efter fruktlös befunnen i dess protokoll intagen varning, skilja honom från befattningen. Befattningshavaren skall dessförinnan ha beretts tillfälle att inkomma med förklaring, och beslutet skall för att bli gällande stadfästas av skolöverstyrelsen.

Framkomma om rektors eller fast anställd lärares personliga vandelsomständigheter, som göra hans bibehållande tills vidare vid befattningen synnerligen olämpligt, må han utan föregående varning kunna avstängas från tjänstgöring och efter skolöverstyrelsens medgivande skiljas från sin befattning.

Rektor och fast anställd ämneslärare skall, bland annat, genom studier vid universitet eller högskola eller på annat sätt ha förvärvat de insikter, som prövas nödiga för tjänstens rätta skötande. Dessutom skall rektor minst tre år med goda vitsord ha tjänstgjort såsom lärare med full tjänstgöring vid statsunderstödd folkhögskola och fast ämneslärare minst två läsår ha med goda vitsord tjänstgjort som lärare vid under offentlig kontroll stående läroanstalt, därav vid statsunderstödd folkhögskola minst 21 veckor under vinterkurs. Skolöverstyrelsen äger dock medgiva undantag från sistnämnda behörighetsvillkor.

Vid ledigförklarande av befattning som rektor eller ämneslärare med fast anställning skall angivas bl. a. om tjänstinnehavaren bör äga företrädesvis humanistisk eller matematisk-naturvetenskaplig utbildning eller ock de särskilda ämnen, vari han förnämligast bör undervisa. Om särskilda ämnen angivas, fordras skolöverstyrelsens medgivande för annan ämneskombination än vid adjunktstjänst. Över ansökningarna skall skolöverstyrelsen avgiva yttrande. Sedan överstyrelsens beslut vunnit laga kraft, skall skolstyrelsen, så snart ske kan, till befattningens innehavare utse en bland de sökande, vilka förklarats lämpliga för befattningen.

Utom fast anställda ämneslärare kunna anställas *extra ordinarie* och *vikarierande ämneslärare, timlärare* och *lärare i övningsämnen* till det antal undervisningens uppehållande kräver.

Extra ordinarie ämneslärare och lärare i övningsämnen förordnas av skolans styrelse på viss tid, högst en lärokurs, eller tills vidare med tre månaders ömsesidig uppsägningstid. Timlärare förordnas av styrelsen tillsvidare för viss tid, högst en lärokurs.

Ådagalägger ifrågavarande lärare försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande, kan han av skolstyrelsen varnas eller skiljas från förordnandet.

Har ämneslärare haft full tjänstgöring vid statsunderstödd folkhögskola minst 42 veckor under vinterkurs eller vid annan under offentlig kontroll stående läroanstalt minst 36 veckor samt därjämte vid statsunderstödd folkhögskola minst 21 veckor under vinterkurs, äger han få sin behörighet till fast ämneslärarbefattning vid folkhögskola prövad av skolöverstyrelsen. Överstyrelsen har därvid i regel fordrat universitetsexamen i minst två av folkhögskolans läroämnen.

För extra ordinarie anställning fordras icke inrättande av särskilda extra ordinarie tjänster. Anställning som extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare kan icke avse sommarkurs.

Undervisningsskyldigheten under vinterkurs är enligt stadgan för rektor 18—22 veckotimmar och för ämneslärare 24—28 veckotimmar. Skolstyrelsen äger nedsätta undervisningsskyldigheten, dock icke utan skolöverstyrelsens medgivande med mer än 4 veckotimmar under nämnda minimitimtal. För extra ordinarie och vikarierande ämneslärare skall undervisningsskyldigheten omfatta minst 24 veckotimmar.

Undervisningsskyldigheten under sommarkurs skall angivas i skolans reglemente. Då de teoretiska lektionerna vid sommarkurs vid vissa skolor och i vissa avdelningar äro färre än vid huvudkurs, bli lärarnas timal här ofta lägre än vid vinterkurs.

Enligt kungl. brev den 13 maj 1949 (jfr den 22 juni 1945) utgår statsbidrag till *fortsättningskurser* vid statsunderstödd folkhögskola. Dylig kurs kan anordnas i anslutning till vinterkurs eller sommarkurs samt anknytas till såväl första som andra årskursen.

Fortsättningskurs avser att utvidga den vid vinterkurs eller sommarkurs meddelade undervisningen. Under fortsättningskurs, vilken icke skall inriktas på visst examensmål, t. ex. realexamen, bör eftersträvas att i så stor utsträckning som möjligt utveckla elevernas förmåga till självverksamhet. Undervisningen bör om möjligt avpassas med hänsyn till elevernas eventuellt planerade fortsatta studiearbete efter kursens slut. Undervisningen skall meddelas i historia och minst ett av ämnena geografi, litteraturhistoria och samhällslära. I övrigt skall undervisningen vara samlad företrädesvis kring visst läroämne eller viss grupp av läroämnen.

Fortsättningskurs skall pågå minst 4 och högst 12 veckor. Antalet undervisningstimmar per vecka skall för fortsättningskurs vara detsamma som för kurs vid folkhögskola. Parallellundervisning må kunna anordnas. Lärare anställas i den ordning, som är föreskriven beträffande timlärare vid folkhögskola. Fast anställd lärare kan icke åläggas tjänstgöra vid fortsättningskurs.

Antalet elever skall utgöra minst 14 vid fortsättningskurs ansluten till folkhögskolans första årskurs och minst 10 vid fortsättningskurs anknuten till andra årskursen.

I de sakkunnigas betänkande ha lämnats vissa uppgifter angående förhållandena vid de statsunderstödda folkhögskolorna arbetsåret 1946/47 (vinterkursen 1946/47; sommarkursen 1947). Ur dessa uppgifter må här lämnas följande upplysningar om skolornas organisation, lärarantal m. m.

I en tablå, vilken torde såsom bilaga få fogas till detta protokoll (*bilaga 1*), redovisas folkhögskolorna arbetsåret 1946/47, elevantalet vid de olika kurserna och deras längd samt antalet rektors- och ämneslärartjänster av olika slag ävensom skolornas orsgrupp enligt det nya statliga lönesystemet. Kurstidernas längd redovisas i hela veckor. Eftersom tjänsterna redovisas, upptas ej vikarierande lärare.

Sedan arbetsåret 1946/47 ha tillkommit statsunderstödda folkhögskolor i Jära, Jokkmokk och Kungälv, vilka ha endast en årskurs. Samtliga statsunderstödda folkhögskolor, som funnos 1946/47, finnas alltjämt. Av dem har numera endast en skola (Tomelilla) enbart en årskurs.

Av de 67 folkhögskolor, som voro i verksamhet under arbetsåret 1946/47, hade 23 enbart vinterkurs, under det att de övriga hade såväl vinter- som sommarkurs. 16 av nämnda 23 vinterkurser omfattade 24 veckor, medan 7 omfattade längre tid, dock högst 33 veckor. I skolor med både vinter- och sommarkurs pågick vinterkursen i 21 veckor, medan sommarkursen vanligen pågick i 16 veckor (27 skolor) eller 13 veckor (13 skolor). Undantag utgjorde ett fall, då vinterkursen pågick i 23 veckor och sommarkursen i 14 veckor.

Fortsättningskurser förekommo vid 35 skolor. Samtliga voro anslutna till vinterkurs utom en fortsättningskurs om 10 veckor, som var anknuten till sommarkurs. Fortsättningskurserna i anslutning till vinterkurs pågingo i minst 4 veckor (15 skolor) och högst 13 veckor (2 skolor). Fortsättningskurser och sommarkursen vid samma skola pågingo i stor utsträckning samtidigt.

Under arbetsåret 1946/47 voro vid folkhögskolorna anställda 67 rektorer och 140 ämneslärare med fast anställning. Av 23 resp. 66, som endast voro anställda för vinterkurs, tjänstgjorde 12 som timlärare vid sommarkurs. Antalet extra ordinarie ämneslärare utgjorde 90, av vilka 62 hade 21—23 veckors tjänstgöring och 28 minst 24 veckors tjänstgöring. Av nämnda 62 lärare tjänstgjorde 22 dessutom som timlärare vid sommarkurs. Antalet vikarierande lärare uppgick till 15.

23 rektorer samt 54 fast anställda, 28 extra ordinarie och 10 vikarierande ämneslärare hade icke någon tjänstgöring under sommarkurs.

Tjänstgöringstiden i veckor för olika lärarkategorier redovisas i följande uppställningar. Då fortsättningskurs ofta helt eller delvis i tiden sammanfaller med sommarkurs, blir den sammanlagda tjänstgöringstiden kortare än summan av tiderna för de kurser, under vilka läraren tjänstgör. Lärare, som varit tjänstlediga längre tid eller under året avlidit, ha uteslutits.

Rektors och ämneslärares tjänstgöringstid.

Befattningshavare	Vinterkurs antal		Forts.-kurs antal		Sommarkurs antal		Sammanlagt antal	
	veckor	bef. h.	veckor	bef. h.	veckor	bef. h.	veckor	bef. h.
Rektorer vid skolor med vinter- och sommarkurs	21	40	13	1	17	1	44	1
	16	1	12	3	16	22	39-40	2
			10	1	15	1	37-38	24
			8	3	14	1	35-36	3
			6	2	13	16	34	11
		4	7					
		41		17		41		41
enbart vinterkurs	33	1	6	2			33	1
	28	1	4	7			29-30	5
	27	1					27-28	5
	26	3					26	2
	25	2					24	9
24	14							
		22		9		—		22
Fast anställda ämneslärare för vinterkurs och sommarkurs	23	1	13	4	17	1	45	2
	21	66	12	6	16	34	37-38	34
	19	1	10	4	15	3	35-36	7
	17	1	8	9	13	28	34	25
	15	1	6	3	11	1	31	2
		4	8	10	1			
		70		34		68		70
enbart vinterkurs	33	2	12	1	16	4	44 ¹	1
	28	2	10	1	15	1	37-38	5
	27	3	8	3	13	5	35-36	1
	26	5	7	2	7	1	33-34	6
	25	4	6	3			31-32	4
	24	19	4	16			29-30	10
	21	25					27-28	10
	17	1					25-26	5
						24	8	
						21	10	
						17	1	
Summa		61		26		11		61
E. o. ämneslärare, 24 veckor	28	1	6	3			29-30	4
	26	3	4	6			27-28	5
	25	3					25-26	5
	24	19					24	12
		26		9		—		26
E. o. ämneslärare, 21 veckor	23	2	13	1	16	8	45	1
	21	56	12	3	15	2	37-38	13
			8	6	14	1	35-36	2
			6	4	13	9	33-34	6
			4	5			29-30	1
							27-28	3
							25-26	4
						23-24	1	
						21	27	
		58		19		20		58

¹ Vid Grimslövs folkhögskola vinterkurs 21 veckor + sommarkurs 13 veckor + fortsättningskurs till sommarkurs 10 veckor.

Befattningshavare	Vinterkurs antal		Forts.-kurs antal		Sommarkurs antal		Sammanlagt antal	
	veckor	bef. h.	veckor	bef. h.	veckor	bef. h.	veckor	bef. h.
Vik. ämneslärare.....	24	2	13	1	16	1	38	1
	21	6	8	1	13	3	34	2
	16	1	7	1	11	1	31	1
	15	2	6	2			28	1
	9	2	4	1			27	3
	6	1					24	1
	4	1					21	1
Summa		15		6		5	6-15	5
								15

Antalet timlärare i läsämnen uppgick arbetsåret 1946/47 till 101 samt antalet övningslärare å reglerade och oreglerade tjänster till 53 respektive 157. Tjänstgöringstiden i veckor för dessa timlärare och övningslärare framgår av följande sammanställning.

Vinterkurs.

A n t a l v e c k o r	< 21	21	24	25	26	28	33	S:a
Antal timlärare.....	9	55	15	3	2	1	6	91
› övningslärare å reglerade befattningar.....	—	33	7	3	—	1	—	44
› › å oreglerade befattningar.....	5	62	24	1	9	2	2	105

Sommarkurs.

A n t a l v e c k o r	< 13	13	14	15	16	17	S:a
Antal timlärare.....	2	8	1	1	15	2	29
› övningslärare å reglerade befattningar.....	6	5	—	2	21	1	35
› › å oreglerade befattningar.....	11	28	3	1	41	3	87

Fortsättningskurs i anslutning till vinterkurs.

A n t a l v e c k o r	4	6	7	8	10	13	S:a
Antal timlärare.....	16	3	—	8	2	—	29
› övningslärare å reglerade befattningar.....	3	1	—	—	—	—	4
› › å oreglerade befattningar.....	1	6	1	2	—	1	11

Det antal timmar i veckan, som befattningshavarna undervisat under olika kurser, framgår av följande uppställningar.

Antal veckotimmar	Rektorer	Ämneslärare		Timplärare i läs- ämnen	Övningslärare	
		fast anställda	e. o. vik.		reglerade befattn.	oreglerade befattn.
<i>Vinterkursen 1946/47</i>						
lägst 29.....	1	8	5		10	5
24—28.....	3	103	98	1	16	13
23.....	1	5	1	1	2	2
18—22.....	50	19	—	6	11	13
13—17.....	11	—	1	10	—	7
8—12.....	—	1	—	18	1	12
högst 7.....	—	—	—	55	4	55
Summa	66	136	105	91	44	107
<i>Fortsättningskursen 1946/47</i>						
24—28.....	1	1	2	—	—	—
23.....	—	—	—	1	—	—
18—22.....	2	6	7	3	1	1
13—17.....	4	19	7	1	—	—
8—12.....	8	12	5	3	—	1
högst 7.....	7	7	1	17	2	6
Summa	22	45	22	25	3	8

Antal veckotimmar	Rektorer	Ämneslärare			Timplärare i läs- ämnen	Övningslärare	
		fast anställda		e. o. vik.		reglerade befattningar	oreglerade befattningar
		vk + sk	vk				
<i>Sommarkursen 1947</i>							
lägst 29.....	—	—	—	—	—	12	14
24—28.....	1	1	—	1	1	11	21
23.....	1	—	—	—	—	1	2
18—22.....	—	12	1	6	—	10	9
13—17.....	15	37	3	6	2	—	12
8—12.....	24	17	3	3	4	1	7
högst 7.....	—	7	5	2	24	—	18
Summa	41	74	12	18	31	35	83

Det sammanlagda antalet undervisningstimmar under arbetsåret 1946/47 för olika kategorier övningslärare framgår av följande två uppställningar.

Övningslärare å reglerade tjänster	Antal timmar						S:a
	100— 199	200— 539	540— 719	720— 899	900— 1 079	1 080 —	
Skolkökslärarinnor	1	4	6	8	3	3	25 ¹
Vävlärarinnor	—	1	6	2	3	1	13 ²
Lärarinnor i kvinnlig slöjd	—	3	2	5	1	—	11
Summa	1	8	14	15	7	4	49

¹ Varav 17 husmödrar.

² Varav 1 husmoder.

Övningslärare å oreglerade tjänster	A n t a l t i m m a r							S:a
	0— 99	100— 199	200— 539	540— 719	720— 899	900— 1 079	1 080 —	
Skolkökslärarinnor.....	1	1	9	4	5	3	—	23 ¹
Vävlärarinnor.....	—	3	19	4	1	1	—	28
Lärarinnor i kvinnlig slöjd.....	1	7	19	5	2	1	—	35
Lärare i manlig slöjd.....	2	3	4	1	—	—	—	10
Gymnastiklärare.....	18	8	6	—	1	—	—	33
Musiklärare.....	12	6	3	—	—	—	—	21
Annan lärare.....	7	3	6	—	—	—	—	16 ²
Summa	41	31	66	14	9	5	—	166

De sakkunniga ha inhämtat uppgift om i vilken utsträckning rektorer och ämneslärare ha arbete i tjänsten vid sidan av lektionstimmar. Dessa uppgifter, som givetvis äro i hög grad approximativa, utvisa, att under arbetsåret 1946/47 av 307 rektorer och ämneslärare 30 uppgivit sig sakna arbete i tjänsten utöver lektionstimmar, under det att sådant arbete uppgivits uppgå till högst 10 veckotimmar för 204.

Enligt andra, av folkhögskolornas personalorganisation inhämtade specificerade uppgifter skulle arbetet vid sidan av lektionstimmar i *medeltal* kräva det antal timmar i veckan, som framgår av följande uppställning. Även dessa uppgifter måste anses vara i hög grad approximativa.

Arbetsuppgifter <i>utöver</i> lektionstimmar	Rektorer	Ämneslärare		Övningslärare
		fast anst.	e. o.	
Antal veckotimmar i medeltal				
Skrivningsrättning.....	2·6	5·8	6·8	0·2
Handledning av elever.....	3·6	1·9	2·0	2·3
Lektionsförberedelser.....	8·0	9·4	11·0	6·1
Samkväm och fester.....	2·8	2·2	2·2	2·3
Tillsyn av elevhem.....	1·2	0·4	1·4	1·4
Vaktjänst vid måltider.....	1·0	0·9	1·9	3·4
Annat arbete.....	11·8	2·4	1·5	4·9
Summa	31·0	23·0	26·8	20·6
Antal lämnade uppgifter.....	54	110	81	51

Avlöningsförhållanden. Den första allmänna löneregleringen för folkhögskolornas lärare genomfördes år 1919. Den anslöt sig nära till rådande förhållanden vid skolorna. Enligt kungörelsen i ämnet (1919: 864) skulle avlöning till föreståndare och olika slag av lärare vid statsunderstödd folkhögskola utgå med minst vissa i författningen angivna belopp för år. Föreståndare och fast anställda ämneslärare skulle dessutom åtnjuta fri bostad jämte bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris, dock lägst med vissa i författningen fastställda belopp. Dyrtdstillägg utgick enligt

¹ Varav 7 husmödrar.

² Varav 1 husmoder.

kungörelsen 1923: 306 å ett tilläggsunderlag motsvarande hälften av mini-miavlönningen. I flertalet fall utfylldes dyrtidstilläggen av huvudmannen, så att de ungefär motsvarade dyrtidstillägg till statens befattningshavare vid oreglerade verk.

Framställning om ny löneroglering för folkhögskolans lärare gjordes år 1924 av styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening, framför allt med hänsyn till det förslag till löneroglering för läroverkens, folkskolornas m. fl. läroanstalters lärare, som år 1923 framlagts av 1920 års lärarlön-kommitté. Förslag till sådan löneroglering framlades år 1926 av skolöverstyrelsen, år 1930 av 1928 års lönekommitté i betänkande med förslag till av-löningsreglemente för kommunalt anställda lärare (SOU 1930: 20), år 1938 av skolöverstyrelsen och år 1942 av skolöverstyrelsen jämte särskilt till-kallade sakkunniga.

Av förslagen ledde endast det sistnämnda till resultat. Det framlades för 1942 års riksdag, som i allt väsentligt biföll förslaget (prop. nr 274, r. skr. nr 444). På grundval av riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t kungörelsen den 5 september 1942: 801 (jfr 1942: 839) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola. Kungörelsen trädde i kraft den 1 oktober 1942.

1942 års ännu gällande löneroglering bygger på samma principer som lönerogleringen år 1919. Enligt kungörelsen 1942: 801 utgår sålunda dels kontant lön dels — för rektorer och ämneslärare — fri bostad jämte bränsle eller ersättning därför.

Kontant lön utgår med minst följande belopp för läsår.

B e f a t t n i n g	Grundlön kronor	Ålderstillägg kronor
<i>Rektor vid folkhögskola med</i>		
a) såväl vinter- som sommarkurs	7 560	3 å 480
b) endast vinterkurs.....	6 420	3 å 480
<i>Ämneslärare med fast anställning vid</i>		
a) såväl vinter- som sommarkurs.....	5 280	4 å 480
b) endast vinterkurs om minst 24 veckor.....	4 800	4 å 480
c) endast vinterkurs om minst 21 veckor.....	4 200	4 å 480
<i>Extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring (minst 24 veckotimmar) vid vinterkurs</i>		
a) om minst 24 veckor.....	3 360	2 å 294
b) om minst 21 veckor.....	2 940	2 å 294

Rörligt tillägg utgår å grundlön och ålderstillägg med för närvarande 15 procent.

Vikarierande rektor äger uppbära 900 kronor för år vid skola med både vinter- och sommarkurs och 720 kronor för år vid skola med endast vinterkurs.

Timarvode utgår med 2 kronor 50 öre för undervisningstimme till lärare i manlig eller kvinnlig slöjd, ävensom 3 kronor 50 öre för undervisningstimme till lärare i gymnastik och i sång, vilken ej på grund av annan anställning vid skolan har årslön.

Till lärarinna i hushållsgöromål utgår arvode med 10 kronor för undervisningsdag.

Övningslärare uppbär dyrtidstillägg å hälften av det stadgade minimiarvodet med för närvarande 44 procent. Skolorna utbetala dock i regel dyrtidstillägg beräknat å hela minimiarvodet. Till övningslärare utgår även barntillägg med 10 kronor i månaden för varje barn under 16 år, även om det är fött efter den 1 oktober 1942. Till rektor och ämneslärare utgår barntillägg övergångsvis, om de uppburit sådant tillägg före löneregleringens ikraftträdande.

Kristillägg utgår med för närvarande 24,4 procent till rektorer och ämneslärare och 31,23 procent till övningslärare. Dessutom utgår numera provisoriskt lönetillägg (kung. 1948: 30 och 1949: 288).

Rektorer och ämneslärare åtnjuta fri bostad jämte för densamma erforderligt bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris dock lägst med följande belopp.

B e f a t t n i n g	Bostad minst	Ersättning minst kronor
Rektor	5 rum och kök	1 200
Fast anställd ämneslärare med eget hushåll	4 rum och kök	900
utan eget hushåll	2 rum	500
E. o. och vik. ämneslärare med eget hushåll	2 rum och kök	500
utan eget hushåll	1 rum	300

Befattningshavare, som ej har eget hushåll, äger åtnjuta kost i elevhus-hållet till självkostnadspris under kurstid.

Beträffande befattningshavarnas pensionering gäller SPA-reglementet för rektor samt fast anställda och extra ordinarie ämneslärare. Även tjänst som lärare i övningsämne och tjänst som husmoder, tillika lärarinna, kan regleras i pensionsanstalten.

2. Lönereglering för rektorer och fast anställda ämneslärare.

De sakkunniga ha funnit nödvändigt att innan de framlägga förslag till avlöningsförmåner för rektorer och fast anställda ämneslärare behandla vissa närliggande spörsmål såsom frågorna om anställningsform och tjänstgöringsskyldighet för dessa lärare. I det följande lämnas en redogörelse för de sakkunnigas förslag, i vad avser nämnda lärarpersonal, samt för innehållet i de avgivna yttrandena i motsvarande delar. Det har även befunnits påkallat att i viss utsträckning redogöra för tidigare framlagda löneregleringsförslag.

Anställningsformer.

De sakkunniga.

Enligt nu gällande bestämmelser antages *rektor* vid folkhögskola liksom *ämneslärare med fast anställning* antingen tills vidare med minst fyra månaders uppsägning eller för viss tid. Någon ändring härutinnan bör enligt

de sakkunnigas mening ej ske. Vid folkhögskolorna, där skolans styrelse utser rektor, ha de sakkunniga funnit det statliga systemet för rektorsförordnanden icke lämpligen kunna användas. Vid sitt ställningstagande till frågan om anställningsformen för de fast anställda ämneslärarna ha de sakkunniga främst beaktat, att huvudmannskapet för folkhögskola i ett betydande antal fall utövas av föreningar eller stiftelser, vilka åtminstone i en del fall kunna antagas ha mindre god ekonomisk bärkraft. Härom anföra de sakkunniga följande.

Inrättandet av ordinarie lärartjänster vid folkhögskolorna i enlighet med för ordinarie lärare i statens eller kommunernas tjänst gällande grunder skulle självfallet medföra förpliktelse för huvudmannen att bära det ekonomiska ansvaret för en sådan tjänst, även om statsbidrag till tjänsten av en eller annan anledning ej utginge. Visserligen torde man kunna förutsätta, att frågan om behovet av dylika tjänster komme att underkastas en noggrann prövning, innan ordinarie tjänster inrättades, men det skulle likväl kunna inträffa, att en ordinarie tjänst bleve obehövlig, exempelvis genom nedläggande av en skola eller genom indragning av en parallellavdelning på grund av minskat elevantal. Vid statliga och kommunala skolor kunna i dylika fall bestämmelser angående förflyttning av lärare tillämpas. För folkhögskolans vidkommande synas dylika bestämmelser icke lämpligen böra ifrågakomma, särskilt som möjligheterna till förflyttning till andra folkhögskolor äro mycket begränsade och kraven på lärarnas utbildning icke äro desamma som vid de skolformer i övrigt, till vilka en förflyttning eljest skulle vara tänkbar.

De sakkunniga ha sålunda funnit övertvägande skäl tala för att nu gällande bestämmelser angående anställning av ämneslärare vid folkhögskola bibehållas. Enligt dessa bestämmelser tillförsäkras befattningshavare, som under tre på varandra följande år oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande befattning vid folkhögskola, sådan rättslig ställning, att anställningen närmast är att betrakta som ordinarie. Såsom de sakkunniga framhållit, inrättas vidare vid hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna ordinarie tjänster, ehuru befattningshavarna anställas medelst skriftligt kontrakt för viss tid, högst sex år. Även i den av Kungl. Maj:t fastställda stadgan för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter användes beteckningen ordinarie för föreståndare och ämneslärare, vilka anställts tills vidare med ömsesidig rätt till uppsägning.

De sakkunniga ha med hänsyn till nu anförda förhållanden funnit sig böra föreslå, att beträffande rektor och ämneslärare vid folkhögskolan beteckningen fast anställning uthyter mot benämningen *ordinarie*. Härigenom skulle dock ingen ändring ske i fråga om de möjligheter skolstyrelsen nu har att indraga lärartjänst på grund av att kurs eller avdelning ej längre skall uppehållas.

Beträffande anställningsformen för *extra ordinarie lärare* föreslås viss jämkning av nu gällande bestämmelser för att bringa dem i överensstämmelse med vad som gäller för folkskolans extra ordinarie lärare. Däremot anse de sakkunniga, att beteckningen vikarierande lärare bör, såsom skett vid flertalet andra skolformer, ändras till *extra ämneslärare*. För *timlärare*

kunna enligt de sakkunnigas mening nuvarande bestämmelser om anställning i stort sett bibehållas.

Yttrandena.

Skolöverstyrelsen har icke motsatt sig de sakkunnigas förslag, att folkhögskolornas rektorer skola anställas som ordinarie, men enligt överstyrelsens mening bör övervägas, om icke rektorerna liksom vid realskolorna böra förordnas på högst sex år. De borde i så fall placeras i lönegrad Cb 8. Dessutom erfordrades vissa särbestämmelser. Då det vore angeläget, att förslaget till lönereglering förelades 1950 års riksdag, borde rektorerna i varje fall tillsvidare kunna hänföras till lönegrad Ce 31. Frågan om definitiv anställningsform syntes böra utredas av lärarlönesakkunniga, som hade i uppdrag att framlägga förslag till anställningsform för rektorer vid vissa andra skolor.

De sakkunnigas utformning av bestämmelserna om ordinarie anställning för ämneslärare har överstyrelsen tillstyrkt. Skolöverstyrelsen har även tillstyrkt förslaget om den extra ordinarie anställningsformen. Överstyrelsen har emellertid framhållit, att det vore beklagligt, att extra ordinarie anställning endast kunde avse vinterkursen men att detta förhållande sammanhänge med hela uppläggnings av lönesystemet.

Tjänstgöringsskyldighet m. m.

Tidigare förslag.

Frågan om lästidens längd vid folkhögskolorna och dess inverkan på lönesättningen behandlades ingående i *skolöverstyrelsens förslag år 1933*. Skolöverstyrelsen övervägde därvid olika system, där med utgångspunkt från en årlig lästid av 34 veckor avdrag verkställdes å lönen med viss del för varje vecka, varmed lästiden understeg 34 veckor. Ett avdrag med 2 procent för vecka skulle enligt skolöverstyrelsens mening innebära en lämplig avvägning. Skolöverstyrelsen ville emellertid icke tillstyrka ett sådant system med hänsyn till de komplikationer, som uppkomme beträffande övningslärarna, vilka även borde vidkännas avdrag för varje veckotimme, varmed tjänstgöringen understeg 30 veckotimmar. I stället förordade skolöverstyrelsen en standardisering av lästidernas längd.

I sådant syfte skulle folkhögskolorna medgivnas rätt att med sina lärarkrafter anordna fristående kortare folkbildningskurser, som finge inräknas i de deltagande lärarnas arbetstid. Dessa kurser skulle pågå 4 eller 8 veckor. Beträffande kursinnehåll och anordning i övrigt borde stor frihet lämnas skolorna, så att nya uppslag kunde prövas och anpassning ske efter lokala förhållanden och önskemål. Kurserna skulle ha till ändamål att meddela allmän och medborgerlig bildning och alltså ha övervägande teoretisk läggning. Kursplan borde för varje särskild kurs vara godkänd av överstyrelsen. Vidare skulle minimitiden för huvudkurs ökas till 22 respektive 26 veckor. Överstyrelsen ansåge sig kunna räkna med att de skolor, som icke hade fristående kvinnlig kurs, i regel skulle kunna få till stånd en fristående kortare kurs om 4 veckor, i vilken lärarnas arbetskraft skulle bliva behövlig.

Med anledning härav föreslog överstyrelsen, att läsåret vid folkhögskolorna i för dem fastställda reglementen skulle fixeras till 26, 30, 34 eller 38 veckor.

Beträffande frågan om lärarnas undervisningsskyldighet uttalade skolöverstyrelsen tvekan, huruvida det vore riktigt att fastställa ett så högt maximital som 30 veckotimmar för undervisningsskyldigheten för lärare, vilket överstyrelsen ifrågasatt i ett år 1926 framlagt förslag.

De elever, som efter folkskoleväsendets och det fria folkbildningsarbetets utveckling besökte skolorna, ställde i många fall väsentligt större krav på lärarna än eleverna ett tiotal år tidigare. Föredragsformen, kravet på individuell handledning, skolornas egenskap av internat, vilken medförde att lärarna nästan dagligen blevo upptagna av samkväm, studiehandledning och samvaro med eleverna, gjorde det enligt överstyrelsens mening nödvändigt att iakttaga stor varsamhet, när det gällde att föreskriva visst antal tjänstgöringstimmar per vecka. Härtill komme enligt överstyrelsens förslag en icke oväsentlig utsträckning av läsåret.

Med hänsyn till angivna omständigheter förordades, att intervallen för undervisningsskyldigheten fastställdes till 24—28 veckotimmar, vilka vore de dittills allmänt tillämpade. Beträffande föreståndarnas undervisningsskyldighet vidhöll överstyrelsen ett tidigare förslag om 18—22 veckotimmar med rätt för skolstyrelsen att efter medgivande av överstyrelsen sänka minimumtalet till 14 veckotimmar.

1942 års riksdag uttalade, att den då föreslagna minimisiffran 24 veckotimmar för undervisningsskyldigheten för normala fall syntes vara lämpligt avvägd. Vid fristående kvinnliga kurser syntes det i åtskilliga fall icke vara möjligt att upprätthålla fordringarna på minst 24 veckotimmars undervisningsskyldighet för lärarna. Då särskilda skäl kunde åberopas borde undantag medgivas från bestämmelsen om 24 veckotimmars minimiundervisningsskyldighet vid huvudkurs. Av vikt vore emellertid, att nämnda dispensmöjlighet icke utnyttjades på sådant sätt, att missbruk uppstode.

De sakkunniga.

På grund av att folkhögskolorna äga viss frihet att ordna kurserna efter skiftande lokala behov, förete tjänstgöringsförhållandena för lärarna vid dessa skolor, som redan nämnts, vissa avvikelser från motsvarande förhållanden vid flertalet andra skolformer. Med hänsyn till angelägenheten av att folkhögskolorna erhålla en så stor rörelsefrihet som möjligt i fråga om bl. a. skolornas organisation, ha de sakkunniga icke ansett sig kunna framlägga mera vittgående ändringsförslag i berörda avseenden. För löneregleringens genomförande ha de sakkunniga emellertid funnit det vara av avgörande betydelse att få fastställt omfattningen av den tjänstgöringsskyldighet, som skall åligga ämneslärare vid folkhögskola för att komma i åtnjutande av full lön i vederbörande löneklass. Av skäl, som i fortsättningen närmare angivas, föreslå de sakkunniga, att såsom full tjänstgöring för ifrågavarande lärare skall anses en undervisningstid av 34 veckor med för rektor 18—22 och för ämneslärare 24—28 undervisningstimmar i veckan. Vidare föreslås

bestämmelser om skyldighet för rektor och fast anställd ämneslärare att inom ramen för nämnda tjänstgöring undervisa under sommarkurs, fortsättningskurs eller folkbildningskurs vid skolan. Denna undervisningsskyldighet bör enligt de sakkunniga fastställas till för rektor 195 och för ordinarie ämneslärare, anställd för både vinter- och sommarkurs, 270 undervisningstimmar. Vid tjänstgöring därutöver skall timarvode utgå. Vinterkurs vid skola med både vinter- och sommarkurs föreslås förlängd från minst 21 till minst 22 veckor. Till stöd för sina förslag ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

De sakkunniga ha övervägt, huruvida med tjänst vid folkhögskola skulle kunna förenas fyllnadstjänstgöring vid andra skolformer eller inom folkbildningsverksamheten. Det skulle emellertid knappast vara möjligt att i större utsträckning regelbundet kunna bereda lärarna dylik tjänstgöring. På grund härav ha de sakkunniga ansett sig böra föreslå reglering av tjänstgörings- och avlöningsförhållandena för folkhögskolans rektorer och ämneslärare enbart med hänsyn till tjänstgöringen vid folkhögskolan och vid denna anordnade kurser.

För närvarande kan i rektors- och ämneslärartjänster endast inräknas undervisning under vinter- och sommarkurser. Då statsunderstödda *fortsättningskurser* numera regelbundet förekomma vid ett stort antal skolor, förorda de sakkunniga, att undervisningen vid dessa kurser skall kunna inräknas i den med de ordinarie tjänsterna förenade undervisningsskyldigheten. Vidare förekommer numera i viss utsträckning, att kortare *folkbildningskurser* förläggas till folkhögskolor. De sakkunniga anse ett dylikt samarbete mellan folkhögskolorna och folkbildningsrörelsen vara av värde. I syfte att underlätta detta samarbete förorda de sakkunniga, att undervisning vid statsunderstödda sådana kurser efter skolöverstyrelsens prövning skall kunna inräknas i rektors och ordinarie ämneslärarens med tjänsten förenade undervisningsskyldighet.

De sakkunniga föreslå vidare en mindre jämkning av vinterkursens längd vid folkhögskola med både vinter- och sommarkurs. Sådan vinterkurs skall för närvarande omfatta minst 21 veckor. Ur löneteknisk synpunkt vore det önskvärt och för undervisningen skulle det givetvis vara till fördel, om kurs-tiden kunde förlängas med någon vecka. För eleverna torde detta i regel icke medföra några svårigheter. De sakkunniga förorda därför, att vid folkhögskola med både vinter- och sommarkurs vinterkursen skall omfatta minst 22 veckor. Om i vissa fall denna förlängning ej kan genomföras, bör överstyrelsen efter framställning kunna medgiva, att sådan vinterkurs må omfatta 21 veckor.

Undervisningsskyldigheten under vinterkurs är enligt folkhögskolestadgan för rektorer 18—22 veckotimmar och för ämneslärare 24—28 veckotimmar. De sakkunniga föreslå icke någon ändring i detta hänseende.

Undervisningsskyldigheten under *sommarkurs* regleras icke i stadgan utan förutsättes, att föreskrifter härom skola intagas i det för vederbörande skola fastställda reglementet. Av de i det föregående redovisade uppgifterna framgår, att undervisningsskyldigheten under sommarkurs i flertalet fall är avsevärt lägre än under vinterkurs. Timtalen förete stora olikheter, för rektor från 8 till 24 veckotimmar och för ämneslärare, fast anställda för vinter- och sommarkurs, från mindre än 8 till 24 veckotimmar. Medeltimtalet är för rektorer 12 veckotimmar och för nämnda ämneslärare 14 veckotimmar. I samband med att rektorer och ämneslärare inordnas i det statliga lönesystemet, böra enligt de sakkunnigas mening lönerna bli såväl minimi-

som maximilöner. Skolorna böra alltså framdeles ej äga rätt att för de med tjänsten förenade göromålen utgiva tilläggsersättning. På grund härav måste även undervisningsskyldigheten under sommarkurs regleras för de rektorer och ordinarie ämneslärare, vilkas anställning även omfattar sommarkurs.

Under sommarkurserna, vilka endast kunna avse kvinnliga elever, meddelas i stor utsträckning undervisning i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd. Antalet timmar i teoretiska ämnen blir därför ofta lägre än under vinterkurs. Under sådana förhållanden möter det svårigheter att bereda rektorer och ämneslärare tjänstgöring i samma omfattning under sommarkurs som under vinterkurs. Om detta skulle krävas, torde de i många fall bli nödsakade att undervisa i ämnen, i vilka de ej ha speciell utbildning. Dessutom torde möjligheterna att inrätta ämneslärartjänster med tjänstgöring under både vinter- och sommarkurs starkt begränsas. Då tjänstgöringen under vinterkurs får anses vara mera krävande än vid flertalet andra skolformer, kan en viss kompensation härför genom minskad undervisning under sommarkursen anses befogad. Undervisningsskyldigheten under sommarkurs bör därför kunna vara lägre än under vinterkurs.

Sommarkurserna omfatta i regel 13 eller 16 veckor, fortsättningskursernas längd varierar mellan 4 och 12 veckor och folkbildningskurserna kunna vara av olika längd. På grund härav är det knappast lämpligt att för sommarkurs fastställa undervisningsskyldigheten till ett visst antal undervisningstimmar i veckan, utan bör den fastställas till ett antal undervisningstimmar för hela kursen. Detta timaltal bör dock kunna fullgöras icke blott under sommarkurs utan även helt eller delvis under statsunderstödd fortsättningskurs eller folkbildningskurs. På samma sätt som undervisningsskyldigheten under vinterkurs borde nämnda timaltal variera inom vissa intervaller med hänsyn till olika arbetsbelastning i skilda ämnen m. m. Då det endast är fråga om tjänstgöring ett mindre antal veckor, och undervisningsskyldigheten per vecka räknat måste vara lägre än under vinterkurs, skulle emellertid intervallen bli ganska snäv. För att få till stånd så enkla bestämmelser som möjligt föreslå de sakkunniga, att undervisningsskyldigheten fastställas till ett bestämt timaltal utan intervall. Olika timaltal böra härvid gälla för rektorer och ämneslärare.

Om även undervisning vid statsunderstödda fortsättningskurser och folkbildningskurser kan inräknas, bör ett högre timaltal kunna fastställas än om endast hänsyn skulle tagas till undervisningen under sommarkurs. Enligt de sakkunnigas mening bör för ordinarie ämneslärare fastställas timaltalet 270, vilket motsvarar en undervisning av i runt tal 21 veckotimmar vid sommarkurs om 13 veckor och 17 veckotimmar vid sommarkurs om 16 veckor. För rektorer bör motsvarande timaltal vara 195, vilket motsvarar i runt tal 15 veckotimmar vid sommarkurs om 13 veckor och 12 veckotimmar vid sommarkurs om 16 veckor. Då särskilda skäl föreligga, bör dock överstyrelsen äga medgiva viss nedsättning av nämnda timaltal.

I många fall torde rektorer och ordinarie ämneslärare, vilkas anställning omfattar både vinter- och sommarkurs, kunna erhålla en mera omfattande tjänstgöring än den här föreslagna. För skolorna är det också angeläget att lärarna åtaga sig sådan undervisning, då så erfordras. De sakkunniga förorda därför, att rektor och ordinarie ämneslärare — utöver den med tjänsten förenade undervisningsskyldigheten — skola kunna åläggas att mot timarvode meddela undervisning under sommarkurs samt statsunderstödda fortsättnings- och folkbildningskurser. Denna skyldighet bör dock

enligt de sakkunnigas mening icke omfatta flera timmar i veckan än att den sammanlagda undervisningsskyldigheten motsvarar full tjänstgöring under vinterkurs, d. v. s. för rektor 18—22 veckotimmar och för ämneslärare 24—28 veckotimmar.

Ämneslärare, som äro fast anställda för enbart vinterkurs, äro nu icke skyldiga att åtaga sig undervisning vid andra kurser vid skolan. Motsvarande ordinarie lärare skola enligt vad de sakkunniga föreslå erhålla en i förhållande till tjänstgöringens omfattning högre lön än ordinarie lärare, anställda för både vinter- och sommarkurs. De sakkunniga anse det därför rimligt, att även ordinarie ämneslärare, anställda för enbart vinterkurs, skola vara skyldiga att då styrelsen så påfordrar mot timarvode meddela undervisning under nämnda kurs i samma omfattning som ordinarie ämneslärare, anställda för både vinter- och sommarkurs. Föreligga särskilda förhållanden, skulle dock ordinarie ämneslärare äga påfordra, att styrelsen för prövning och avgörande underställde skolöverstyrelsen frågan om åläggande för läraren att fullgöra dylik undervisning mot timarvode.

För att garantera ämneslärare, som åläggas tjänstgöra under sommar-, fortsättnings- och folkbildningskurser, viss tids ledighet, förorda de sakkunniga, att rektor och ordinarie ämneslärare icke skola kunna åläggas att meddela undervisning mera än sammanlagt 42 veckor av ett och samma arbetsår.

Jämfört med ordinarie ämneslärare, anställda för enbart vinterkurs, äro extra ordinarie och extra ämneslärare ej lika fast knutna till skolan. De böra enligt de sakkunnigas mening ej vara skyldiga tjänstgöra vid andra kurser än vinterkurs.

Yttrandena.

Statskontoret har med skärpa framhållit, att i samband med löneregleringen beslut ovillkorligen bör fattas, icke endast om det minimum, som bör gälla såsom full tjänstgöring, utan jämväl i vilken utsträckning därutöver tjänstgöring må kunna påkallas utan särskild ersättning till lärarna. I detta hänseende föreslår statskontoret, att minimitjänstgöringsskyldigheten skall fastställas till 910 undervisningstimmar för år och maximitjänstgöringsskyldigheten till 1 092 undervisningstimmar för år. Dessa timal skulle gälla för såväl ordinarie som extra ordinarie och extra ämneslärare.

Till motivering för sitt förslag har statskontoret anfört i huvudsak följande.

Enligt de sakkunnigas förslag skall för erhållande av i det närmaste full lön — 99 procent — vid folkhögskolorna erfordras ett arbetsår av 33 veckor vid enbart vinterkurs men eljest minst 36 veckor — övrig tid skola lärarna vara kursfria — medan lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna skola tjänstgöra hela året och åtnjuta semester. Lämpligheten av ett sådant avgränsande av tjänstgöringsskyldigheten för lärare vid folkhögskolan kan med fog ifrågasättas. Med den utveckling, som i senare tid karakteriserat folkbildningsarbetet inom landet borde det nämligen icke vara omöjligt att till folkhögskolorna samla arbetsuppgifter i sådan omfatt-

ning, att lärarpersonalen vid dessa skolor liksom vid lantbruksundervisningsanstalterna kunde sysselsättas hela året eller i varje fall i betydligt större utsträckning än de sakkunniga tänkt sig. Man borde kunna se fram mot en tid, då folkhögskolan framstår som ett centrum för folkbildningsarbetet. Om en sådan utveckling kan förutses, måste det vara mindre välbetänkt att utgå från de nuvarande förhållandena och genomföra en löne-reglering, som bygger på en begränsad årlig undervisningsskyldighet för lärarna såsom full tjänstgöring och förutsätter, att särskild ersättning i form av timarvode skall utgå vid utökad undervisning.

Enligt statskontorets mening är det icke tillfyllest med en generell bestämmelse om skyldighet för lärarna att underkasta sig jämkning i sina åligganden. På samma sätt som latituder fastställts för undervisningsskyldigheten per vecka, borde minimi- och maximigränser kunna angivas i fråga om arbetsårets längd. I själva verket synas de sakkunniga icke ha varit främmande för denna tanke. De ha nämligen i sitt betänkande rörande övningslärarna förutsatt, att för lärare med ferier sommarferierna icke utan lärarens medgivande skulle kunna inskränkas till mindre än 45 dagar, och i förevarande betänkande har förordats, att rektor och ordinarie ämneslärare vid folkhögskola icke skulle kunna åläggas att meddela undervisning mera än sammanlagt 42 veckor av ett och samma arbetsår. De sakkunniga ha emellertid utgått från att för tjänstgöring utöver visst antal veckor för år ($33\frac{1}{2}$ vid enbart vinterkurs men eljest minst $36\frac{1}{2}$) timlärararvode skulle utgå.

I sitt utlåtande över betänkandet rörande övningslärarna erinrade statskontoret i denna fråga om 1944 års riksdags beslut, att folkskollärare i princip finge anses pliktiga att utan särskild kompensation underkasta sig av behovet påkallad avkortning av ferierna. I anslutning härtill framhöll statskontoret, att det syntes rimligt, att övningslärarna underkastade sig den förlängning av den årliga lästiden, som kunde förekomma vid fyllnads-tjänstgöringens skola. Denna uppfattning delades av föredragande departementschefen (prop. 1948: 136 s. 14) och erinran häremot gjordes icke av riksdagen. Det torde vara synnerligen angeläget, att berörda princip klart fastslås även i fråga om andra kategorier lärare, så att icke olikheter beträffande läsarets längd tages till intäkt för skiljaktigheter i löneställning mellan eljest jämförbara lärare eller ock för ökade löneförmåner i samband med eventuell förlängning av läsåret.

Vid folkhögskolorna — där bl. a. med hänsyn till undervisningens anordnande större förutsättningar för en kontinuerlig tjänstgöring borde vara för handen än vid folkskolor och läroverk med deras terminsbundna undervisning — bör såväl en minimi- som en maximigräns bestämmas för lärarnas tjänstgöringsskyldighet. Härigenom skapas möjligheter till en ur skälighetssynpunkt bättre överensstämmelse mellan lärare vid folkhögskola och lantbruksundervisningsanstalt. Det kan nämligen icke anses tillfredsställande, att omfattningen av full tjänstgöring för folkhögskolans lärare bestämmas till ett sådant mindre antal timmar, att betydande ökning av löneförmånerna kan vinnas i form av timarvode, medan motsvarande möjligheter icke stå till buds för lantbruksundervisningsanstaltens lärare, vilka under hela året äro bundna vid tjänstgöring vid skola, hushållningssällskap eller annan institution.

Beträffande frågan om sättet för bestämmandet av minimi- och maximitjänstgöringen vid folkhögskola håller statskontoret före, att den enda framkomliga vägen torde vara att fastställa ett totalt antal undervisningstimmar för år. Detta bör dock icke leda till ändring i den föreskrivna maximitjänstgöringen för vecka — 28 timmar.

Vad angår den årliga minimitjänstgöringsskyldigheten synes denna kunna bestämmas i huvudsaklig anslutning till vad de sakkunniga föreslagit beträffande full tjänstgöring. På av de sakkunniga anförda skäl anser sig statskontoret således kunna godtaga en undervisningsskyldighet per vecka av 24—28 timmar med en medeltjänstgöring av 26 veckotimmar. Däremot ha särskilda skäl icke förebragts för förslaget att räkna läsåret till allenast 34 veckor. Erinras må, att till grundval för fastställandet av timlärararvodena lagts en årlig lästid av 35 veckor, och någon anledning att beträffande folkhögskolorna välja annan beräkningsgrund föreligger enligt statskontorets mening icke. Ämbetsverket får alltså förorda, att läsåret skall anses omfatta 35 veckor eller $(35 \times 7 =)$ 245 dagar, och att minimiantalet undervisningstimmar för läsår fastställas till $(26 \times 35 =)$ 910 timmar.

Spörsmålet om den maximitjänstgöringsskyldighet, som bör åvila folkhögskolans ämneslärare, är mera svårlöst. Erinras må, att de sakkunniga dragit en gräns vid 42 veckor, utöver vilken tid de ansett, att lärarna icke skulle vara skyldiga att åtaga sig tjänstgöring eller — vid lantbruksundervisningsanstalt — fyllnadstjänstgöring på annat håll än vid den egna skolan. Sagda antal veckor är visserligen mindre än vid andra yrkesundervisningsanstalter men synes dock kunna godtagas med hänsyn till förevarande skolors särställning ävensom till att antalet skall läggas till grund för beräkning av ett effektivt antal undervisningstimmar. Den genomsnittliga maximala undervisningsskyldigheten skulle vid sådant förhållande kunna fastställas till 26 veckotimmar under 42 veckor eller till 1 092 timmar för år. Vid annan kurs än vinterkurs bör således av ämneslärare kunna uttagas en undervisningsskyldighet, motsvarande skillnaden mellan 1 092 timmar för år och det antal timmar, som — beräknat efter 26 veckotimmar — belöper på respektive vinterkurs.

Vad sålunda anförts om tjänstgöringsskyldigheten bör enligt statskontorets mening gälla icke blott ordinarie utan även extra ordinarie och extra ämneslärare. Det kan nämligen icke anses tillfredsställande, att dessa lärare — som vid full tjänstgöring under en vinterkurs skulle tillförsäkras förutom minst 65 procent av full lön, sjukvårdsförmåner och pensionsrätt för helt år — likväl icke skulle vara skyldiga att åtaga sig den undervisning, som eventuellt kan beredas dem vid annan kurs. Enligt statskontorets mening bör de sakkunnigas förslag till löneförmåner för extra ordinarie och extra ämneslärare godtagas allenast under förutsättning, att bestämmelser meddelas om skyldighet för dem att åtaga sig undervisning även vid andra kurser än vinterkurs.

Skolöverstyrelsen har icke haft något att erinra mot förslaget, att vinterkurserna vid folkhögskola med sommarkurs skulle ökas från 21 till 22 veckor, vilket ur pedagogisk synpunkt innebure en fördel. Att undervisning vid fortsättningskurser skall kunna inräknas i tjänsten, anser överstyrelsen vara lämpligt, då dessa kurser numera regelbundet förekomma vid flera skolor.

Även förslaget, att undervisning vid s. k. folkbildningskurser skall få inräknas i tjänsten, har tillstyrkts av överstyrelsen, som i anslutning därtill bl. a. anför följande.

Till folkbildningskurser utgå för närvarande statsbidrag enligt 16—20 §§ kungörelsen 1947:508. Statsbidraget utgår till folkbildningsförbund, som ha till uppgift att på olika platser inom ett större område (län, landstingsområde, landskap) anordna dylika kurser. Längre folkbildningskurs skall i

regel omfatta minst 30 undervisningstimmar, fördelade på minst tre veckor med minst 6 undervisningstimmar i veckan i form av föreläsningar, övningar och studiecirkelarbeta, därav sammanlagt minst 10 timmar föreläsningar. Ämneskurs skall i regel omfatta minst 10 och högst 20 undervisningstimmar med minst 5 timmar i veckan under kurstiden.

Folkbildningskurserna pågå i regel under eftermiddagar och kvällar. De förläggas till olika platser och endast ett mindre antal förlägges till folkhögskolor. På grund av kursernas uppläggning torde för vissa delar av kurserna ofta behöva anlitas andra än lärare från folkhögskola. Omfattningen av den fyllnadstjänstgöring vid folkbildningskurser, som kan inräknas i folkhögskolornas ämneslärartjänster, torde därför åtminstone till en början icke bliva så stor. Enligt överstyrelsens mening är det önskvärdt, att folkbildningskurser i ökad utsträckning förläggas till folkhögskolor och att folkhögskolans lärare medverka i dessa, även då kurserna äro förlagda till annan plats än folkhögskola. Detta kommer att bli av värde såväl för folkhögskolan som för folkbildningsarbetet i övrigt. I vad på överstyrelsen ankommer, ämnar överstyrelsen söka främja en sådan utveckling.

Om tjänstgöring vid folkbildningskurs skall inräknas i tjänsten, erfordras enligt skolöverstyrelsens mening kompletterande bestämmelser. För sådan undervisning borde statsbidrag från folkbildningsanslaget ej utgå, då lärarlönen täcktes genom statsbidrag i annan ordning. Läraren borde, om rese- och traktamentsersättning utginge, kunna åläggas tjänstgöra vid folkbildningskurs, som förlagts å annan plats än folkhögskolan. Det borde ankomma på folkbildningsförbunden att i samråd med folkhögskolan bestämma, om och i vad mån folkhögskolans lärare skulle anlitas vid dessa kurser. Härvid borde en föreläsningstimme i lönehänseende jämföras med två undervisningstimmar.

I fråga om undervisningsskyldigheten har skolöverstyrelsen konstaterat, att den föreslagna bestämmelsen, att vissa timmar studiecirkelarbeta finge inräknas i undervisningsskyldigheten och statsbidrag utgå därför, innebure en viss jämkning till lärarnas förmån. I flera yttranden från folkhögskolorna hade emellertid uttalats, att timtalen för undervisningsskyldigheten borde sänkas. Enligt överstyrelsens mening talade vissa skäl för denna ståndpunkt. Särskilt borde framhållas, att det i regel vore fråga om internat, där lärarna i stor utsträckning måste ägna sig åt eleverna, även då lektioner icke påginge, samt att undervisningen i viss utsträckning skedde i föreläsningsform, vilket krävde ett avsevärt förberedelsearbete från lärarnas sida. En del av undervisningen vore dock av elementär art, och viss hänsyn borde tagas till att lärarnas tjänstgöringstid i veckor under ett år vanligen vore lägre än vid andra skolformer. Därtill komme, att undervisningsskyldigheten under sommarkurserna vore lägre. Med hänsyn härtill vore överstyrelsen icke beredd att förorda en ändring av den föreslagna undervisningsskyldigheten under vinter- och sommarkurser.

Däremot har överstyrelsen förordat att vid fastställande av antalet ämneslärartjänster, för vilka statsbidrag må utgå, för varje tjänst beräknas 25 timmar i veckan i stället för 26 timmar, såsom de sakkunniga föreslagit. Skolorna skulle i så fall få större möjligheter att nedsätta undervisningsskyldigheten, där så erfordrades.

Läraryöreningen har i sitt yttrande till skolöverstyrelsen anfört betänkligheter mot förslaget, att för enbart vinterkurs anställd ordinarie ämneslärare skall kunna åläggas att tjänstgöra under sommarkurs samt statsunderstödd fortsättningskurs och folkbildningskurs vid skolan. Då överstyrelsen tillagts befogenhet att pröva tveksamma sådana fall, har överstyrelsen för sin del tillstyrkt förslaget.

Löneställningen.

Tidigare förslag m. m.

Vid folkhögskolan äro de formella kraven på ämnesläraernas kompetens ej närmare reglerade. Lärarna ha oavsett utbildning erhållit inbördes samma löneställning. Frågan om en differentiering har emellertid behandlats i vissa av de tidigare framlagda löneregleringsförslagen. Här må blott erinras om följande uttalande av *skolöverstyrelsen år 1938*.

Filosofisk ämbetsexamen hade tillkommit med tanke på läroverkens behov. För folkhögskolan viktiga ämnen, exempelvis nationalekonomi, inginge ej i ämneskombinationerna för denna examen. Filosofisk ämbetsexamen i och för sig utgjorde sålunda ingen garanti för reell kompetens till en folkhögskolläraryrkebefattning. Alldeles analogt vore förhållandet med provåret. Detta gäve utbildning och erfarenhet rörande undervisningsmetoderna vid läroverk och med dem närmast jämförbara läroanstalter. Men då metoderna i stor utsträckning måste vara helt andra vid folkhögskolan, vore den direkta nyttan för en folkhögskolläraryrke av att genomgå provår inte så stor. En särskild praktisk lärarkurs för blivande folkhögskolläraryrke vore i själva verket synnerligen motiverad. Om det förslag till behörighetsprövning av icke fast anställda ämneslärare, vilket överstyrelsen framlade, vunne beaktande och de extra ordinarie lärarna ekonomiska villkor gjordes likvärdiga vid folkhögskola och läroverk, torde en förstärkt kompetens för folkhögskolornas lärare, i den mån en sådan vore behöfvlig, utan svårighet kunna genomföras.

Angående den utbildning, som innehades av de under arbetsåret 1946/47 tjänstgörande rektorerna och lärarna, ha de sakkunniga inhämtat vissa uppgifter, vilka redovisas å s. 47 i betänkandet. Av dessa uppgifter framgår, att av 67 rektorer 32 (därav 5 med provår) voro filosofie doktorer, filosofie licentiater eller filosofie magistrar, 33 (därav 1 med provår) innehade annan akademisk examen, 1 innehade folkskolläraryrke- och gymnastikdirektörsexamina samt 1 enbart gymnastikdirektörsexamen. Av 245 ämneslärare (fasta, extra ordinarie och vikarierande) voro 108 (därav 7 med provår) filosofie doktorer, filosofie licentiater eller filosofie magistrar. 111 (därav 1 med provår) innehade annan akademisk examen. Av resterande 26 lärare hade 8 endast studentexamen, 4 folkskolläraryrkeexamen, 8 gymnastikdirektörsexamen, 2 examen från högre lärarinneseminarium, 2 sjökaptensexamen och 1 högre musiklärarexamen, varjämte 1 genomgått baptistsamfundets fyraåriga seminarium.

Vid lönesättningen för folkhögskolornas lärare har, såsom tidigare nämnts, eftersträfvats likställighet med realskolans lärare och rektorer. Skälen för

en sådan likställighet sammanfattades i ett *särskilt yttrande till 1928 års lönekommittés betänkande* av dåvarande folkhögskolinpektören på följande sätt.

En folkhögskollärare hade att undervisa elever av vuxen ålder, de flesta visserligen utan annan föregående utbildning än den folkskolan kunnat skänka, men i övrigt på de mest olika stadier i fråga om förkunskaper och vana vid studier. Vid andra årskursen förekomme ganska många elever, som avlagt realexamen eller erhållit liknande förkunskaper. Olikheterna i elevernas förutbildning nödvändiggjorde en långt utsträckt individuell handledning av dessa. Läraren måste använda och behärska de mest olika läroformer: vanliga frågelektioner, föredrag, studiecirkelarbeta. Hans göromål vore ej avslutade med timmarna å schemat och förberedelser till dessa. Det ställdes i allmänhet fordran på honom att medverka vid elevernas fria arbete, och ofta hade han att utom timmarna ge enskild handledning åt elever, som behövde sådan. Det vore allmän praxis vid folkhögskolorna, att ingen betalning erlades för enskilda lektioner; något tillfälle till extra förtjänster på sådana hade han alltså icke. Därtill komme medverkan vid de ofta förekommande aftonsamkvämen samt, därest han hade sin bostad på skolan, tillsyn över där boende elever. Ferierna vid folkhögskolor vore visserligen längre än vid realskolan, men fördelade på ett sätt, som ingalunda vore till lärarnas förmån. Vid 34 veckors tjänstgöring hade läraren 2—3 veckors ledighet vid julen, ytterligare 1—2 veckor i slutet av april och den egentliga ferien först under senhösten.

Beträffande tidigare förslag om löneställningen för de olika befattningarna vid folkhögskolorna må här erinras om följande.

Skolöverstyrelsen framhöll i sitt *förslag år 1926*, att vid löneplaceringen hänsyn borde tagas till den synnerligen omfattande representationsskyldighet, som åvilade varje folkhögskoleföreståndare, samt den högst olika arbetsbördan för föreståndare vid olika skolor. Överstyrelsen föreslog att manliga föreståndare skulle placeras i dåvarande lönegraderna 27, 24 och 23 allt efter som folkhögskolan omfattade huvudkurs och fristående kvinnlig kurs, huvudkurs med både manlig och kvinnlig avdelning respektive huvudkurs med en undervisningsavdelning.

1928 års lönekommitté föreslog dåvarande lönegraderna 27, 25 och 23, dock med omedelbar placering i slutlöneklassen.

Enligt *skolöverstyrelsens förslag år 1938* borde föreståndarna under benämning rektorer allt efter läsårets längd om 38, 34, 30 och 26 veckor hänföras till dåvarande lönegraderna 28, 27, 26 resp. 25, envar omfattande fyra löneklasser. Till stöd för detta förslag anförde överstyrelsen i huvudsak följande.

Resultatet av arbetet vid en folkhögskola vore i långt högre grad än vid andra läroanstalter beroende av föreståndarens person. Vidare måste beaktas, att en synnerligen viktig del av föreståndarens verksamhet fölle mellan kurserna, t. ex. elevrekryteringen. Därest de kortare kurser, som överstyrelsen föresloge, komme till stånd, torde deras värde och betydelse i hög grad bli beroende av föreståndarnas intresse, omtanke och organisationsförmåga. De torde för en föreståndare innebära väl så mycket arbete som en kvinnlig kurs av vanlig typ. Flertalet skolor hade tillerkänt föreståndarna stundom

mycket avsevärda lönetillägg, vid vissa skolor 1 000 å 2 000 kronor. Dessutom åtnjöte föreståndarna i regel utom bostad med bränsle andra ekonomiskt värdefulla naturaförmåner, såsom fritt lyse, trädgård etc. Den lönestandard, som föreståndarna faktiskt innehaft, hade man att tacka för att föreståndarbefattningarna kunnat rekryteras på ett så tillfredsställande sätt, som skett.

Beträffande ämneslärarna föreslog *skolöverstyrelsen* år 1926, att manlig ämneslärare med fast anställning skulle tillhöra dåvarande lönegrad 23 vid tjänstgöring både vid huvudkurs och fristående kvinnlig kurs samt lönegrad 20 vid tjänstgöring endast under huvudkurs. För kvinnlig sådan lärare borde gälla lönegrad 20 respektive 17. För bostad jämte bränsle skulle avdrag å lönen ske.

1928 års lönekommitté föreslog, att lön för ämneslärare med fast anställning för såväl huvudkurs som kvinnlig kurs skulle beräknas för 37 veckor och lön för ämneslärare med fast anställning för endast huvudkurs för 24 veckor. För varje över- eller understigande vecka borde tillägg eller avdrag ske med $\frac{1}{37}$ respektive $\frac{1}{24}$ av årslönen. Kommittén förordade dåvarande 22 lönegraden för manlig lärare med tjänstgöring både vid huvudkurs och kvinnlig kurs, 19 lönegraden för kvinnlig sådan lärare, samt 19 respektive 16 lönegraden för lärare vid endast huvudkurs.

I *skolöverstyrelsens förslag* år 1938 uttalades, att vid beaktande av olika på frågan inverkan faktorer överstyrelsen kommit till den övertygelsen, att en lägre lönegrad än 23 icke kunde komma i fråga för ämneslärare med fast anställning vid folkhögskola med 38 veckors årlig lästid. För varje period av 4 veckor, varmed lästiden understeg 38 veckor, borde läraren placeras en lönegrad lägre än lönegrad 23.

För lönegrad 23 talade också angelägenheten av att lärartjänsterna vid folkhögskolorna avlönades på ett sådant sätt, att de icke bleve genomgångsplatser till adjunktstjänster vid läroverken. Även med den föreslagna placeringen finge man icke bortse ifrån, att adjunktstjänsterna i flera avseenden måste vara mera lockande, särskilt i beaktande av anställningens fastare karaktär samt att läroverken vore förlagda till städer eller större samhällen. Någon kategoriklyvning beträffande ämneslärare med fast anställning med hänsyn till deras olika utbildning kunde överstyrelsen icke förorda. Lönerna föresloges dyrortsgrupperade enligt samma grunder som i det statliga lönesystemet. Vid vissa skolor tillkomme dessutom kallortstillägg.

För bostad och bränsle skulle avdrag ske å lönen.

Undervisningsväsendets lönenämnd erinrade i sitt yttrande över skolöverstyrelsens förslag av 1938 om enhetlig lönegradsplacering oavsett kompetensen, att icke adjunktbehörig adjunkt vid samrealskola, som ombildats från kommunal mellanskola, placerats i 22 lönegraden samt att ämneslärarinna vid allmänt läroverk, vilken åtminstone måste ha genomgått treårig kurs vid högre lärarinneseminariet, placerats i 21 lönegraden.

Extra lärare och extra ordinarie lärare skulle enligt *skolöverstyrelsens förslag* år 1938 kunna anställas endast vid huvudkurs, alltså för någon av följande tider: 22, 26, 30, 34 eller 38 veckor. Av dessa

kurstyper syntes dock av de tre sistnämnda troligen knappast någon komma i fråga. Vid en kurstid om 22 veckor föreslogs lönegrad 17 för extra ordinarie och lönegrad 16 för extra lärare. För varje ökning av kurstiden med 4 veckor föreslogs en höjning av lönegradsplaceringen med en lönegrad. I anslutning härtill anförde överstyrelsen följande.

Bortsett från föreståndarna hade nära hälften av de ämneslärare, som verkade vid folkhögskolor, icke kunnat tillförsäkras fast anställning. De icke fast anställda ämneslärarnas ställning utgjorde ett problem av stor räckvidd för folkhögskolorna, alldenstund rekryteringen av de fast anställda ämneslärarna så gott som undantagslöst skedde från denna kår. Då en lärare vunnit anställning som extra ordinarie vid en folkhögskola stannade han oftast inom denna skolform, till dess han där kunde vinna fast anställning. Enär ingen praktisk lärarutbildning funnes anordnad för blivande lärare vid folkhögskola, finge tjänstgöringen som extra ordinarie ersätta dylik utbildning. Undervisningsmetoderna vid folkhögskolan vore i stor utsträckning helt olika dem vid läroverken. Även en rik erfarenhet från folkhögskolan kunde alltså icke utan vidare utnyttjas vid övergång till läroverk, och därför betänkte sig en lärare många gånger, innan han sökte över från folkhögskola till läroverk, även om detta eljest med hänsyn till ämneskombination och annat kunde låta sig göra.

De sakkunniga.

En tillämpning av det statliga lönesystemet förutsätter, att befattningshavarna placeras i lönegrader och att lönen blir dyrortsgraderad. De sakkunniga ha förklarat sig anse, att lönegraden bör bestämmas med hänsyn till befattningar, vilka anses vara förenade med full tjänstgöring. Då vid folkhögskolorna många befattningshavare hade mindre än full tjänstgöring för år räknat, borde för dem den för lönegraden gällande lönen reduceras.

Folkhögskolans rektorer och fast anställda ämneslärare hade i tidigare förslag till lönerogleringar ansetts i princip böra i lönehänseende jämföras med realskolans rektorer och ordinarie adjunkter. Vid 1942 års löneroglering tillförsäkrades rektorer och ämneslärare, fast anställda vid vinter- och sommarkurs, löneförmåner, som inklusive samtliga ålderstillägg och värdet av naturaförmåner voro något lägre än lönen till rektor vid realskola tillhörande den lägsta lönegruppen respektive slutlönen för ordinarie adjunkt. Jämfördheten med realskolans motsvarande befattningshavare borde enligt de sakkunnigas mening alltjämt i princip bibehållas. Beträffande de särskilda tjänsterna föreslås de sakkunniga placering i lönegrad Ca 31 för rektor samt i Ca 26, Ce 24 och Cg 21 för ordinarie, extra ordinarie resp. extra ämneslärare. Till stöd för dessa förslag ha de sakkunniga anført i huvudsak följande.

R e k t o r vid folkhögskola bör placeras i lönegrad med beteckningen Ca. För närvarande ha samtliga rektorer vid folkhögskolor med vinter- och sommarkurs enhetlig lön oavsett skolans storlek. De sakkunniga förorda, att denna enhetlighet i lönehänseende bibehålles. Samma lönegrad bör även gälla för rektor vid folkhögskola med enbart vinterkurs, men lönen bör där reduceras. I de minsta realskolorna tillhöra rektorerna lönegrad Cb 7 och lön utgår enligt löneklass 33. Enligt de sakkunnigas mening böra folkhög-

skolerektorerna ha en något förmånligare löneställning än rektorerna vid de minsta realskolorna. Jämväl med hänsyn till betydelsen av att kunna till folkhögskolorna förvärva goda skolledare, förorda de sakkunniga, att rektor vid folkhögskola placeras i lönegrad *Ca 31*, omfattande löneklasserna 31—34.

Ordinarie ämneslärare vid folkhögskola bör liksom ordinarie adjunkt vid realskola tillhöra lönegrad *Ca 26*.

Anställning som extra ordinarie ämneslärare vid folkhögskola bör liksom hittills icke vara knuten till särskilda extra ordinarie tjänster. Emellertid böra villkoren för extra ordinarie anställning närmare regleras i anslutning till vad som gäller vid folkskolan och vid läroverken m. fl. skolformer. Den behörighetsprövning för fast anställning, som nu kan ske enligt 18 § i gällande folkhögskolestadga utan samband med tjänsteställning, bör ersättas av en motsvarande prövning för rätt till extra ordinarie anställning. Innan skolöverstyrelsen meddelat sådan behörighet, bör ämneslärare endast kunna anställas som extra eller som timplärare vid folkhögskola.

Behörighetsvillkoren för extra ordinarie ämneslärare böra vara desamma som för ordinarie ämneslärare. Sålunda bör fordras akademiska studier eller motsvarande utbildning samt full, oförvitlig tjänstgöring som ämneslärare minst 42 veckor under vinterkurs eller minst 20 veckor under vinterkurs och minst 36 veckor vid annan läroanstalt under offentlig kontroll. Innan skolöverstyrelsen förklarar ämneslärare behörig som extra ordinarie, bör överstyrelsen pröva såväl hans formella meriter som hans allmänna lämplighet som ämneslärare vid folkhögskola. Med ett dylikt prövningsförfarande bör för anställning som extra ordinarie ledigförklarande av tjänst icke vara erforderligt.

Ämneslärare bör ej kunna anställas som extra ordinarie vid kortare tillfälliga anställningar. Anställningstiden bör omfatta minst 20 veckor i följd, d. v. s. en tid, som med en vecka understiger den kortaste tiden, som kan förekomma för vinterkurs. Avser förordnandet kortare tid, bör extra ordinarie anställning ej kunna erhållas. Förlänges emellertid förordnandet, så att det sammanlagt omfattar minst 20 veckor vid samma folkhögskola, bör läraren anställas som extra ordinarie, vilken anställning bör räknas retroaktivt från anställningens början. Äro villkoren för extra ordinarie anställning uppfyllda, bör läraren äga rätt till sådan anställning. Liksom nu bör extra ordinarie anställning ej avse tjänstgöring under sommarkurs, fortsättningskurs eller folkbildningskurs. Dock bör extra ordinarie lärare, anställd för hel vinterkurs, i fråga om sjukvårdsförmåner och pensionsrätt anses vara anställd under hela det arbetsår, under vilket vinterkursen infaller.

Vid de allmänna läroverken m. fl. skolformer har från och med den 1 juli 1948 införts en befordringsgång *Cg 21* under fyra terminer och därefter *Ce 21*, som innehaves tills tjänst i *Ce 24* erhålles. För extra ordinarie lärare vid folkhögskola kan tjänstgöringen endast omfatta vinterkurs om i regel 22 eller 24 veckor. Då dessa lärare, såsom framgår av det följande, på grund härav få vidkännas en betydande procentuell minskning i lönen enligt lönegraden, förorda de sakkunniga, att extra ordinarie ämneslärare vid folkhögskola efter behörighetsförklaring omedelbart hänföres till lönegraden *Ce 24*.

Vikarierande ämneslärare vid folkhögskola böra ersättas av extra ämneslärare. Såsom extra bör ämneslärare anställas vid förordnande med full tjänstgöring dels innan han förklarats behörig som extra ordinarie, dels ock vid förordnanden, som omfatta kortare tid än 20 veckor av vinterkurs.

För sådan anställning bör dock dessutom fordras viss kompetens eller behörighetsförklaring av skolöverstyrelsen. Vid folkhögskola kunna kraven på lärarnas kompetens ej regleras på samma sätt som vid realskolan. Att differentiera lönen med hänsyn till olika utbildning skulle medföra stora svårigheter. De sakkunniga föreslå därför, att samtliga extra ämneslärare med godtagbar utbildning hänföres till samma lönegrad som extra adjunkt eller lönegrad Cg 21. Ämneslärare med full tjänstgöring, som ej kan anställas som extra ordinarie eller extra, bör anställas som timlärare.

Beträffande timarvodena erinra de sakkunniga, att för ämneslärare vid folkhögskola undervisningsskyldigheten under vinterkurs uppgår till 24—28 veckotimmar. Enligt de i kungörelsen 1947: 680 tillämpade principerna skulle i sådant fall timarvode TB utgå, som för veckotimme och läsår räknat utgjorde $\frac{1}{27}$ av årslönen till närmast motsvarande extra lärare i lägsta löneklassen. Vid folkhögskolan vore emellertid kurstiderna olika långa. Ett timarvode beräknat för veckotimme och läsår kunde knappast komma i fråga. Liksom nu borde timarvode utgå med visst belopp för undervisningstimme. TB-arvode för undervisningstimme utgjorde enligt nämnda kungörelse $\frac{1}{945}$ av årslönen i vederbörande löneklass. Då extra lärare skulle tillhöra lönegrad Cg 21, borde alltså timarvodet beräknas efter löneklass 21 till timlärare, som vore behörig till extra anställning. (I Ortsgrupp 1 och 5 är timarvodet TB 21 för undervisningstimme 8 kronor 60 öre respektive 10 kronor 25 öre. Det nuvarande timarvodet inklusive provisoriskt lönetillägg är 7 kronor 80 öre för undervisningstimme.) För andra timlärare borde arvodet TB 18 gälla (timarvode 7 kronor 40 öre, resp. 8 kronor 80 öre). För övertimmar, som ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare samt rektor fullgjorde i läroämnena, borde även gälla timarvode TB 21. Såsom skäl härför anföra de sakkunniga.

Enligt kungörelsen 1948: 568 utgår från och med den 1 juli 1948 ett förhöjt timarvode till vissa ordinarie och extra ordinarie lärare vid de högre skolformerna för undervisning utöver full tjänstgöring å egen tjänst. Anledningen till höjningen var lärarbristen och önskemålet att stimulera de mest erfarna lärarna att åtaga sig övertimmar. Vid folkhögskolan åter kommer timarvode att i stor utsträckning utgå till exempelvis extra ordinarie lärare, som skulle kunna anställas endast för vinterkurs, för deras tjänstgöring under sommarkurs. För dem kunna sådana övertimmar ej anses ligga utöver full tjänstgöring. Det kan icke heller anses vara i folkhögskolans intresse, att ordinarie och extra ordinarie lärare under vinterkurs åtaga sig ett högre timtal än det, som gäller för tjänsten, då det för skolans verksamhet är av vikt, att lärarna under lektionsfri tid i så stor utsträckning som möjligt ägna sig åt eleverna. Dessutom föreslå de sakkunniga en i förhållande till tjänstgöringens omfattning relativt hög lön. Om lärarna erhöle ett förhöjt timarvode för övertimmar, skulle de vid en tjänstgöring, som motsvarade full tjänstgöring för adjunkt, erhålla avsevärt större sammanlagda löneförmåner än denne. Av anförda skäl kunna de sakkunniga ej förorda, att ett högre timarvode utgår för övertimmar, som ordinarie och extra ordinarie ämneslärare fullgöra.

De sakkunniga ha därefter övergått till att behandla frågan, *i vilka fall full lön skall utgå till rektor och ämneslärare samt efter vilka grunder lönen skall reduceras, då en reduktion befinnes motiverad.*

Rektor anställd vid skola med både vinter- och sommarkurs bör enligt de sakkunnigas mening åtnjuta full lön enligt lönegrad Ca 31. Sådan rektor hade visserligen lägre undervisningsskyldighet under sommarkurs än under vinterkurs men rektorsgöromålen vid folkhögskola med både vinter- och sommarkurs vore av den omfattning och betydelse, att detta finge anses kompensera nämnda minskning i undervisningsskyldigheten. Vid 1942 års löne reglering, utgjorde slutlönen jämte värdet av naturaförmåner för ifrågasvarande rektorer inemot 95 procent av lönen till realskolarektor i lägsta lönegrupp och ortsgrupp B.

Rektor vid skola med enbart vinterkurs erhöll vid 1942 års löne reglering en slutlön, som jämte värdet av naturaförmåner utgjorde omkring 88 procent av motsvarande löneförmåner till rektor vid skola med både vinter- och sommarkurs. I fråga om begynnelselönen var procenttalet lägre. Då fortsättningskurser i allt större omfattning anordnas vid skolor med enbart vinterkurs, bör enligt de sakkunnigas mening skillnaden i lön ej vara för stor. De sakkunniga förorda, att rektor vid folkhögskola med enbart vinterkurs erhåller 90 procent av lönen enligt lönegrad Ca 31. Skolöverstyrelsen borde emellertid äga befogenhet medgiva, att sådan rektor skulle uppbära full lön enligt lönegrad Ca 31, därest vinterkursen vid skolan vore avsevärt längre än 24 veckor, eller vid skolan regelbundet anordnades fortsättnings- eller folkbildningskurser av sådan längd, att den sammanlagda kurstiden bleve minst 34 veckor.

För ämneslärare skulle enligt de sakkunnigas mening såsom full tjänstgöring anses en undervisning, motsvarande 24—28 undervisningstimmar i veckan under 34 veckor. De sakkunniga ha härvid gjort följande jämförelse med undervisningsskyldigheten å realskolans lågstadium.

Vid realskolor omfattar läsåret 39 veckor med en undervisningsskyldighet å lågstadiet av 24—30 veckotimmar. Som nämnts ha flera folkhögskolor endast en vinterkurs om 24 veckor. Därest för full tjänstgöring krävdes en tjänstgöring, som närmade sig den för realskolan gällande, skulle flertalet ämneslärare vid folkhögskolan få nöja sig med avsevärt lägre lön än adjunkt och deras eventuella möjligheter att under kursfri tid erhålla regelbundna inkomster på annat håll torde ej kunna kompensera detta. Lönerna vid folkhögskolorna böra emellertid fastställas till sådana belopp, att ämneslärare, som även tjänstgör under sommarkurs, kommer i åtnjutande av i stort sett samma löneförmåner som läroverksadjunkt. I annat fall äventyras rekryteringen av lärare till folkhögskolan. Därtill kommer, att undervisningen i allmänbildande ämnen för vuxna elever får anses vara mera krävande än undervisningen inom realskolan, att det i regel är fråga om internatskolor, vid vilka tjänstgöringen medför extra arbete för lärarna, samt att ämneslärarna i stor utsträckning skola ägna tid åt eleverna även under lektionsfri tid. Även med hänsyn till tjänstgöringens mera krävande beskaffenhet bör alltså den sammanlagda tjänstgöringen vid folkhögskola kunna vara lägre än vid realskola.

De sakkunniga ha vidare uttalat, att därest folkhögskolans lärare framdeles skulle kunna beredas mera omfattande tjänstgöring än vad nu vore fallet, tiden för full tjänstgöring borde kunna ökas. Därvid borde provas,

i vad mån ökning borde kunna ske utan motsvarande höjning av löneförmanerna.

Vad angår lörens reducering vid mindre än full tjänstgöring ha de sakkunniga framhållit, att om för ordinarie ämneslärare lönen reducerades i samma proportion som tjänstgöringen, lönen skulle bli väl låg, särskilt vid anställning för enbart vinterkurs. Rekryteringen till dessa tjänster skulle i så fall äventyras. Den nuvarande reduktionen vore också avsevärt mindre. Lönereduktionen borde dock vara så stor, att den motsvarade timarvode för det antal timmar, varmed lärarens tjänstgöring underskred full tjänstgöring under 34 veckor. I annat fall skulle för enbart vinterkurs anställd ordinarie lärare, som mot timarvode tjänstgjorde under sommarkurs i samma omfattning som ordinarie lärare, anställd för både vinter- och sommarkurs, erhålla högre sammanlagd ersättning än denne.

Med denna utgångspunkt föreslå de sakkunniga följande beräkningssätt för bestämmande av lönen till ordinarie ämneslärare.

Först beräknas timarvode TB 21 i ortsgupp 3 för det antal undervisningstimmar, varmed lärarens undervisningsskyldighet understiger full tjänstgöring. Denna antages därvid utgöra 26 veckotimmar under 34 veckor eller 884 timmar. Därefter uträknas, huru många procent denna arvodessumma utgör av medeltalet av årslönerna i lägsta och högsta löneklasserna av lönegrad Ca 26 (26 och 29 löneklasserna). Det för läraren tillämpliga procenttalet blir då 100 procent minskat med det enligt nyss angivna grunder uträknade procenttalet. Då både timarvode och löneklasslön variera med samma procenttal vid olika pristal, böra uträkningarna lämpligen grunda sig på de grundbelopp, som angivas i statens löneplansförordning. Medelårslönen i lönegrad Ca 26 blir då 11 484 kronor och timarvode TB 21 8 kronor 40 öre för timme.

De procenttal, som sålunda erhållas, framgå av följande uppställning (vk = vinterkurs, sk = sommarkurs).

Tjänstgöringens omfattning				Summorna i kol. 4 understiger timaltet 884 med	Timarvode à 8:40 för detta timalt kr.	Medellön i Ca 26 kr 11 484	
vk	vk	sk	S:a			timarvode i % härav	lärarlön i % härav
veckor	antal timmar						
22	572	270	842	42	353	3	97
21	546	270	816	68	571	5	95
24	624	—	624	260	2 184	19	81
22	572	—	572	312	2 621	23	77
21	546	—	546	338	2 839	25	75

Timarvode för en veckas full tjänstgöring är i runt tal (1,902 =) 2 procent av medellönen i lönegrad 26. De sakkunnigas beräkningar leda alltså i stort sett till samma resultat som den av skolöverstyrelsen år 1938 ifrågasatta tvåprocentregeln. Nämnda tvåprocentregel bör kunna tillämpas, då vinterkurs omfattar annat antal veckor än som ovan nämnts. Därvid bör lönen för lärare, som endast är anställd för vinterkurs, ökas med 2 procent för varje vecka varmed tiden för vinterkurs överstiger 22 veckor. Omfattar den t. ex. 27 eller 33 veckor, bör lönen kunna fastställas till 87 res-

pektive 99 procent av löneklasslönen. Högre procenttal än 100 böra dock icke lämpligen förekomma.

Till ordinarie ämneslärare skulle lönen liksom nu utgå med $\frac{1}{12}$ för varje kalendermånad under året.

Anställning som extra ordinarie och extra ämneslärare skulle endast kunna avse vinterkurs. Under erinran, att lön nu utgår för varje anställningsdag med $\frac{1}{147}$ eller $\frac{1}{168}$ av årslönen för vinterkurs om 21 respektive 24 veckor, föreslå de sakkunniga, att extra ordinarie och extra lärare skola uppbära lön endast under kurstid och att lönen skall utgå i form av läsårsdaglön. Härom anföra de sakkunniga.

Extra ordinarie och vikarierande lärare ha nu samma lön, medan extra ordinarie och extra ämneslärare av de sakkunniga föreslås hänföra till lönegraderna Ce 24 respektive Cg 21. Därest lönen för dem reduceras enligt samma grund som för ordinarie ämneslärare, d. v. s. minskas med timarvodet för det antal timmar, som fattas i full tjänstgöring, bli procenttalen för dem betydligt lägre än för de ordinarie ämneslärarna. Detta gäller särskilt i fråga om extra lärare, för vilka begynnelselönen utgår efter 21 löneklassen eller samma löneklass, efter vilken timarvodet beräknas. För dem skulle lönen bli i det närmaste proportionell med tjänstgöringens omfattning. Extra lärare vid allmänna läroverk med flera läroanstalter erhålla nu läsårsdaglön, som utgår med visst belopp för varje anställningsdag under läsåret. Beloppet motsvarar årslönen i löneklassen delat med det antal dagar läsåret anses omfatta. Då det skulle medföra avsevärda förenklingar, förorda de sakkunniga att *läsårsdaglön* tillämpas icke blott för extra ämneslärare utan även för extra ordinarie ämneslärare vid folkhögskolan. Här bör läsårsdaglönen beräknas efter ett arbetsår av $(34 \times 7 =)$ 238 dagar. Vid de allmänna läroverken m. fl. skolformer beräknas läsårsdaglön efter ett läsår av 273 dagar och vid försvarets läroverk efter ett läsår av 225 dagar. Lönereduktionen blir ganska stor, men detta skulle kunna anses kompenseras av att de redan efter två vinterkurser skulle kunna placeras i lönegrad Ce 24, medan denna lönegrad enligt den för läroverken föreslagna befordringsgången skulle uppnås först efter fyra år. Läsårsdaglönen under 21 och 24 veckors vinterkurs skulle utgöra 61,8 respektive 70,6 procent av årslönen i vederbörande löneklass, medan motsvarande tal för de ordinarie ämneslärarna skulle utgöra 75 respektive 81 procent.

Läsårsdaglöner vid 238 dagars läsår inklusive nu gällande 12 % förhöjning framgå av följande uppställning.

Löneklass	O r t s g r u p p					Löneklass
	1	2	3	4	5	
	Läsårsdaglön kronor					
21	34: 10	35: 75	37: 30	38: 95	40: 60	21
22	36: 15	37: 90	39: 60	41: 35	43: —	22
23	38: 25	40: 10	41: 90	43: 75	45: 60	23
24	40: 50	42: 40	44: 30	46: 25	48: 15	24
25	43: 15	45: 10	47: —	48: 90	50: 80	25
26	45: 85	47: 80	49: 70	51: 65	53: 55	26
27	48: 75	50: 65	52: 60	54: 50	56: 40	27

Enligt de sakkunnigas förslag skulle löner till rektorer och ämneslärare vid folkhögskolan i avrundade tal utgå med följande belopp i olika ortsgupper (inklusive 12 % höjning). Procenttalen ange lörens storlek i förhållande till full lön i löneklassen.

Befattning	Löne- klass	%	Ortsgrupp				
			1	2	3	4	5
<i>Rektor, Ca 31</i>							
vinter- och sommarkurs:							
begynnelselön	31	100	14 340	14 796	15 252	15 708	16 164
slutlön	34	100	16 128	16 536	16 944	17 352	17 760
vinterkurs:							
begynnelselön	31	90	12 906	13 316	13 727	14 137	14 548
slutlön	34	90	14 515	14 882	15 250	15 617	15 984
<i>Ordinarie ämneslärare, Ca 26</i>							
vinterkurs om 2½ veckor och sommarskurs:							
begynnelselön	26	97	10 581	11 035	11 477	11 919	12 362
slutlön	29	97	12 594	13 037	13 479	13 921	14 364
vinterkurs om 21 veckor och sommarskurs:							
begynnelselön	26	95	10 363	10 807	11 240	11 674	12 107
slutlön	29	95	12 335	12 768	13 201	13 634	14 068
vinterkurs om 24 veckor:							
begynnelselön	26	81	8 835	9 215	9 584	9 953	10 323
slutlön	29	81	10 517	10 886	11 256	11 625	11 994
vinterkurs om 22 veckor:							
begynnelselön	26	77	8 399	8 760	9 111	9 462	9 813
slutlön	29	77	9 998	10 349	10 700	11 051	11 402
vinterkurs om 21 veckor:							
begynnelselön	26	75	8 181	8 532	8 874	9 216	9 558
slutlön	29	75	9 738	10 080	10 422	10 764	11 106
<i>Extra ordinarie ämneslärare, Ca 24</i>							
vinterkurs om 24 veckor:							
begynnelselön	24	70·6	6 804	7 123	7 442	7 770	8 089
slutlön	27	70·6	8 190	8 509	8 837	9 156	9 475
vinterkurs om 22 veckor:							
begynnelselön	24	64·8	6 237	6 530	6 822	7 123	7 415
slutlön	27	64·8	7 508	7 800	8 100	8 393	8 686
vinterkurs om 21 veckor:							
begynnelselön	24	61·8	5 954	6 233	6 512	6 799	7 078
slutlön	27	61·8	7 166	7 446	7 732	8 012	8 291
<i>Extra ämneslärare, Ca 21</i>							
vinterkurs om 24 veckor:							
begynnelselön	21	70·6	5 729	6 006	6 266	6 544	6 821
slutlön	24	70·6	6 804	7 123	7 442	7 770	8 089
vinterkurs om 22 veckor:							
begynnelselön	21	64·8	5 251	5 506	5 744	5 998	6 252
slutlön	24	64·8	6 237	6 530	6 822	7 123	7 415
vinterkurs om 21 veckor:							
begynnelselön	21	61·8	5 013	5 255	5 483	5 726	5 968
slutlön	24	61·8	5 954	6 233	6 512	6 799	7 078
<i>Antal folkhögskolor</i>	—	—	3	29	19	10	6

I följande uppställning redovisas den löneökning eller löneminskning, som ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra i ortsgrupp 2, dit ett betydande antal folkhögskolor hänföres. Jämförelsen har verkställts mellan lön för kurstider av samma längd utom beträffande vinterkurs om 22 veckor, där jämförelsen skett med nuvarande lön för vinterkurs om 21 veckor.

B e f a t t n i n g	Löneökning (+) eller löneminskning (-) för år	
	Begynnelse-lön	Slutlön
<i>Rektor</i> vid skola med		
vinter- och sommarkurs	+ 1 397	+ 1 130
enbart vinterkurs	+ 1 885	+ 1 443
<i>Ordinarie ämneslärare</i> anställd för		
vinterkurs om 22 veckor och sommarkurs	+ 1 427	+ 752
vinterkurs om 21 veckor och sommarkurs	+ 1 199	+ 483
vinterkurs om 24 veckor	+ 616	- 390
vinterkurs om 22 veckor	+ 1 093	+ 6
vinterkurs om 21 veckor	+ 865	- 263
<i>Extra ordinarie ämneslärare</i> anställd för		
vinterkurs om 24 veckor	+ 1 039	+ 1 605
vinterkurs om 22 veckor	+ 1 075	+ 1 525
vinterkurs om 21 veckor	+ 778	+ 1 171
<i>Extra ämneslärare</i> anställd för		
vinterkurs om 24 veckor	+ 222	+ 519
vinterkurs om 22 veckor	+ 368	+ 572
vinterkurs om 21 veckor	+ 117	+ 275

De sakkunnigas förslag innebär alltså, att lönerna genomgående höjas utom för ordinarie ämneslärare anställda för enbart vinterkurs om 21 eller 24 veckor, för vilka slutlönen skulle bli något lägre. I högre ortsgupper bortfaller emellertid denna löneminskning och ersättes av en löneökning. Därtill kommer att hänsyn även bör tagas till de förmåner i övrigt, som den föreslagna lönerегleringen medför, t. ex. i fråga om lön vid tjänstledighet och pensionsförmåner. Vissa övergångsbestämmelser till avlöningsreglementet föreslås av de sakkunniga för att löneminskning skall undvikas. De sakkunniga ha i detta sammanhang uttalat, att då de sakkunniga för ordinarie ämneslärare verkställt reduktion av löneklasslönen efter en möjligast förmånlig beräkningsgrund, nämligen med belopp motsvarande timarvode för den tjänstgöring, som återstode för att full tjänstgöring skulle uppnås, ansåge de sakkunniga det möta principiella betänkligheter att för dessa lärarkategorier fastställa lönen till högre belopp än som föreslagits.

Yttrandena.

Statskontoret har framhållit, att de sakkunniga som motiv för folkhögskolerektorernas placering i lönegraden Ca 31 anfört betydelsen

att kunna förvärva goda skolledare, varjämte dessa rektorer ansetts böra ha en något förmånligare löneställning än rektorerna vid de minsta realskolorna. Med anledning härav har statskontoret, som föreställt sig, att önskemålet att förvärva goda skolledare icke vore mindre framträdande vid andra skolformer, erinrat, att spörsmålet om ifrågasatt likställighet mellan rektorer vid kommunala mellanskolor och realskolor genom utbyggnad nedåt av antalet avlöningsgrupper för realskolorna enligt vad statskontoret hade sig bekant skulle bli föremål för övervägande av de sakkunniga (jfr prop. 1949: 55 s. 17—20). I avvaktan härpå kunde statskontoret icke förorda högre löneställning för rektor vid folkhögskola än en lönegrad över den lägsta för rektor vid kommunal mellanskola eller således Ca 30. Med hänsyn till skolornas väsentligt olika storlek hyste emellertid statskontoret den uppfattningen, att en differentiering av rektorsbefattningarna borde ske, så att de mindre skolornas rektorer placerades i 28 lönegraden.

För de ordinarie ämneslärarna har statskontoret på i det följande angivna grunder förordat en differentiering på lönegraderna Ca 26 och Ca 24.

Såväl vid realskolorna som vid kommunala mellanskolor och flickskolor finnes en stor grupp lärare — ämneslärarna — vilka icke äga behörighet till adjunktstjänst, och av denna anledning placerats i 24 lönegraden. Erinras må i detta sammanhang, att lärarna vid högre folkskola icke kunna erhålla 26 lönegraden, även om de äro adjunktsbehöriga. Statskontoret, som måste utgå från att det för folkhögskolornas del är av vikt, att vissa krav på behörighet upprätthålles, kan icke förorda, att ordinarie lärare vid dessa skolor placeras i 26 lönegraden utan hänsyn till lärarnas meriter. I analogi med förhållandena vid realskolor och kommunala mellanskolor böra därför två lönegrader — 24 och 26 lönegraden — tillämpas för ordinarie lärare vid folkhögskola. Till den högre lönegraden bör hänföras lärare, vilken äger behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk eller enligt skolöverstyrelsens beprövande anses ha sådan utbildning och övriga meriter, att han under tjänstgöring vid folkhögskola i lönehänseende bör vara jämställd med adjunktskompetent lärare.

I avvaktan på fastställandet av en definitiv befordringsgång för lärarpersonal bör enligt statskontorets mening extra ordinarie ämneslärare hänföras till lönegraden Ca 22 och extra ämneslärare till lönegraden Ca 20. Här om har statskontoret anfört i huvudsak följande.

Som motiv för att skapa väsentligt förmånligare löneställning för folkhögskolorna än för läroverkens icke-ordinarie lärare kunna de begränsade möjligheterna till tjänstgöring uppenbarligen icke tillmätas någon avgörande betydelse. Det bör understrykas, att kravet på akademiska meriter för folkhögskolans lärarpersonal icke gäller särskild examen, samt att av lärarna icke fordras genomgång av provår. Av nuvarande ämneslärare ha nära 30 procent enbart fil. kand.-examen. I analogi med vad som förordats beträffande folkhögskolornas ordinarie ämneslärare borde egentligen en differentiering i lönehänseende ske även av de icke-ordinarie lärarna. Det torde emellertid vara angeläget att i avvaktan på fastställandet av en definitiv befordringsgång för lärarpersonal icke onödigtvis komplicera lönesystemet vid ifrågasvarande skolkategorier. Av denna anledning vill statskontoret icke motsätta sig förslaget, att icke-ordinarie ämneslärare, som vunnit behörig-

het såsom e. o., hänföras till en och samma lönegrad oavsett kompetens. Vid valet av lönegrad bör hänsyn tagas såväl härtill som till angelägenheten att icke skapa väsentligt förmånligare befordringsgrunder än vid andra skolformer. Under beaktande av samtliga på frågan inverkan omständigheter har statskontoret ansett sig böra föreslå, att e. o. ämneslärare hänföras till lönegraden Ce 22. Extra lärare böra i anslutning härtill placeras i lönegrad Cg 20. De sakkunnigas förslag att till grund för beräkning av tjänstetiden för vinnande av behörighet som e. o. ämneslärare lägga antalet veckor under vinterkurs synes knappast leda till ett tillfredsställande resultat med de väsentliga variationerna i vinterkursernas omfattning. I stället bör fordras full tjänstgöring antingen under två vinterkurser eller under en vinterkurs tillsammans med 36 veckor vid annan läroanstalt under offentlig kontroll.

Statens lönenämnd har i fråga om rektorernas lönegradsplacering framhållit, att vad angår de minsta folkhögskolorna Ca 31 måste betecknas som en alltför hög placering. Å andra sidan funnes folkhögskolor av relativt betydande omfattning, beträffande vilka rektorstjänsternas hänföran- de till nämnda lönegrad icke syntes behöva föranleda några starkare betänkligheter. I betraktande av skolornas mycket varierande storlek skulle i själva verket en differentiering av rektorernas lönegradsplacering ha framstått som en naturlig åtgärd. Då emellertid vissa praktiska olägenheter sannolikt skulle vara förenade därmed — bl. a. kunde differentieringen antagas främja en på detta speciella område mindre önskvärd rörlighet mellan rektorstjänster med lägre och högre placering — ansågo sig lönenämnden i likhet med de sakkunniga böra förorda en enhetlig löneställning och ville för- denskull icke motsätta sig rektorernas placering i lönegrad Ca 31.

I en reservation till lönenämndens utlåtande ha lönenämndens ordförande Johnsson samt ledamöterna Almgren och Wahlmark förklarat sig anse, att rektor vid folkhögskola med hänsyn i första hand till skolornas genomsnittliga ringa storlek icke borde hänföras till högre lönegrad än Ca 30.

Vad angår de ordinarie ämneslärarna har lönenämnden efter ingående överväganden stannat för att icke motsätta sig den föreslagna placeringen i lönegrad Ca 26. Av vad lönenämnden i detta sammanhang anfört må här återgivas följande.

Lönenämnden anser det vara en riktig princip, att lönegradsplaceringen göres oberoende av tjänstgöringens omfattning. Den föreslagna metoden för reduktion av lönen vid mindre än full tjänstgöring synes också i princip kunna godtagas. Vad beträffar själva löneställningen, bör vid en jämförelse mellan folkhögskolans ämneslärare och realskolans adjunkter klarläggas, i vad mån likheter föreligger i fråga om tjänstgöringsskyldigheten, tjänstgöringens art och de formella kompetenskraven.

Full tjänstgöring vid folkhögskola skall enligt förslaget anses utgöra 884 undervisningstimmar för år, motsvarande 26 veckotimmar under 34 veckor. Angivna veckotimalt representerar medeltjänstgöringen; den lägsta undervisningsskyldigheten för vecka föreslås utgöra 24 timmar och den högsta 28 timmar. Sistnämnda timalt är något lägre än den maximala undervisningsskyldigheten för adjunkt, 30 veckotimmar. Skillnaden kan enligt lönenämndens mening anses motiverad av de särskilda arbetsuppgifter, delvis sammanhängande med folkhögskolornas karaktär av internat, vilka äläggas lärarna vid dessa skolor (t. ex. studiehandedning, deltagande i

sankväm och fester, tillsyn av elevhem). Vad angår antalet tjänstgöringsveckor, är detta visserligen mindre än det som innefattas i realskolornas läsår, men enligt vad lönenämnden under hand inhämtat ha de sakkunniga utgått från att den effektiva lästiden i båda fallen skall bli i stort sett densamma. På grund av det anförda synes det berättigat att anse folkhögskolläraren jämställd med adjunkten i fråga om tjänstgöringens omfattning i sådana fall, då båda lärarna ha full tjänstgöring.

I fråga om tjänstgöringens art är att märka, att folkhögskolornas lärare — såsom nyss nämnts — utöver undervisningen i snävare bemärkelse ha att fullgöra uppgifter, som icke förekomma vid realskolorna. Utan att söka värdera dessa skiftande uppgifter torde man kunna konstatera, att vissa av dem — liksom också det egentliga undervisningsarbetet vid sagda skolor — förutsätta en bestämd inriktning av lärarens personlighet, vilken måste präglas av ett levande intresse för människor, för folkbildning och för sociala frågor. Beträffande undervisningen är att märka, att denna, som avses för elever på ett genomsnittligt sett betydligt högre åldersstadium än realskolans, delvis meddelas i form av föreläsningar. Någon jämförelse avseende studiemålen torde, med hänsyn bl. a. till skolstyrelsernas frihet att bestämma rörande ämnen och kursplaner samt till att folkhögskolorna äro examensfria, knappast vara möjlig att företaga.

Några krav på viss examenskompetens äro icke avsedda att uppställas beträffande folkhögskolans ämneslärare. Härvidlag föreligger en markerad skillnad mellan folkhögskolans och realskolans lärare. Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke folkhögskollärarnas likställdhet i lönehänseende med läroverksadjunkterna borde förutsätta, att av ordinarie ämneslärare krävdes adjunktskompetens, d. v. s. filosofisk ämbetsexamen jämte provår. Såsom skolöverstyrelsen framhöll i sitt löneregleringsförslag av år 1938, äro emellertid både den nämnda examen och provåret utformade med hänsyn till läroverkens behov och garantera icke någon reell kompetens till en folkhögskollärarybefattning. Krav på adjunksbehörighet torde därför icke böra uppställas såsom villkor för innehav av dylik befattning. Detta oaktat skulle kunna göras gällande, att ämneslärare, som vore adjunksbehörig eller eljest avlagt viss examen, borde placeras i högre lönegrad än lärare utan den ifrågavarande kompetensen. Lönenämnden kan emellertid icke finna en sådan differentiering lämplig. Med hänsyn till den särskilt stora betydelse, som för folkhögskollärarnas del måste tillmätas den personliga fallenheten och erfarenheten — faktorer, på vilka examensbetyg icke utgöra någon mätare — kan nämligen förutses, att differentieringen i många fall skulle leda till reellt sett otillfredsställande resultat och att dispensfrågor tämligen ofta skulle uppkomma.

Sammanfattningsvis finner lönenämnden, att jämställdhet kan sägas råda mellan folkhögskollärare och adjunkter beträffande omfattningen av »full tjänstgöring» men däremot icke i fråga om kompetenskrav och knappast heller i fråga om tjänstgöringens art. Vid angivna förhållanden synes det lönenämnden icke vara befogat att så oreserverat, som skett i betänkandet, anknyta den förra gruppens lönegradsplacering till den, som gäller för den senare. I varje fall hade en mera utförlig argumentering för de sakkunnigas ståndpunktstagande varit påkallad. Även om lönenämnden således finner vissa skäl tala för att folkhögskollärarna placeras något lägre än adjunkterna, vill lönenämnden dock, med hänsyn till angelägenheten av att undervisningen vid folkhögskolorna hålles på en hög nivå, icke motsätta sig de sakkunnigas förslag i denna del.

Lönenämnden har i detta sammanhang ifrågasatt, om ordinarie anställning bör få förekomma för vinterkurs av kortare varaktighet än 24 veckor.

och därvid erinrat, att statskontoret i yttrande över 1942 års löneregleringsförslag för folkhögskolorna förordade, att fast anställning endast skulle medgivas lärare med minst 24 veckors tjänstgöring. I proposition 1942: 274, s. 17, förklarade sig vederbörande departementschef — visserligen utan att tillstyrka införandet av en sådan ordning — icke vilja bestrida, att densamma skulle kunna genomföras utan svårare organisatoriska olägenheter.

Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om löneställningen för extra ordinarie och extra ämneslärare vid folkhögskola har lönenämnden förklarat sig kunna biträda.

Skolöverstyrelsen har i huvudsak godtagit de sakkunnigas förslag i här ifrågavarande delar.

Med anledning av att rektorn för Brunnsviks folkhögskola i yttrande till skolöverstyrelsen förordat, att för behörighet som ämneslärare skulle fordras akademisk examen liksom för andra motsvarande lärarkategorier, har överstyrelsen framhållit, att de skiftande förhållandena vid folkhögskolorna försvårade en närmare reglering av behörighetsvillkoren. Vid den prövning, som överstyrelsen nu hade att verkställa, togs hänsyn icke blott till akademiska meriter utan även till lärarnas allmänna lämplighet för undervisning inom folkhögskolan. Denna friare prövning innebure ingalunda, att kraven på folkhögskolans lärare vore lägre än vid andra skolformer. Om behörighetsvillkoren närmare fixerades i författning och krav på akademiska examina därvid fastställdes, skulle folkhögskolornas möjligheter att förvärva för arbetet vid folkhögskolan lämpliga arbetskrafter beskäras. Dessutom kunde fråga uppstå att differentiera lönegradsplaceringen med hänsyn till lärarnas formella kompetens. En sådan utveckling skulle enligt överstyrelsens mening vara till skada för folkhögskolan. Med hänsyn till det anförda funne överstyrelsen det vara av stor betydelse, att de sakkunnigas utformning av behörighetsvillkoren genomfördes.

Skolöverstyrelsen upplyser vidare, att de sakkunnigas förslag till lönegradsplacering för rektorer och ämneslärare, varigenom de i princip ånyo jämfästts med motsvarande befattningshavare vid realskolorna, godtagits av folkhögskolinspektören, lärarföreningen och flertalet skolor, som yttrat sig. Rektorn vid Brunnsviks folkhögskola hade dock gjort invändningar mot den förordade jämfästheten med realskolans lärare, eftersom dessa enligt hans mening tillhörde de sämst avlönade statstjänstemännen med motsvarande kompetens. Den allmänna lönenivån för folkhögskollärarna bleve därför i lägsta laget. Ehuru de föreslagna lönerna enligt överstyrelsens mening icke kunde anses höga, utan måste betraktas som ett minimumkrav, vore emellertid överstyrelsen i nuvarande läge icke beredd att förorda en högre lönegradsplacering.

Överstyrelsen, som icke ansett sig böra ingå på en närmare prövning av beräkningsgrunderna, har funnit de erhållna procenttalen för beräkning av ordinarie ämneslärares lön lämpligt avvägda. Att läsårsdaglön skulle utgå till extra ordinarie och extra ämneslärare, syntes överstyrelsen medföra en behövlig förenkling av nuvarande beräkningssätt.

Skolöverstyrelsen har slutligen berört frågan om en ytterligare förlängning av vinterkurs vid folkhögskola med såväl sådan kurs som sommarkurs och därvid anfört följande.

Den nu gällande differentieringen av vinterkursens längd vid skolor med och utan sommarkurs beror i första hand på organisatoriska förhållanden och svårigheten för många elever att vara borta från förvärsarbete längre tid. Där det är möjligt, bör emellertid vinterkursen helst omfatta 24 veckor även vid skola med sommarkurs. Överstyrelsen ämnar i sådana fall medgiva, att statsbidrag må utgå till lärarlöner för hela denna kurstid. För en lärare med tjänstgöringsskyldighet under vinterkurs om 24 veckor och under sommarkurs bör i författning fastställas ett särskilt lönebelopp å 100 procent av löneklasslönen. Överstyrelsen anser det önskvärt, att någon kategori ämneslärare kan erhålla full lön enligt löneklassen. Visserligen blir löneökningen i förhållande till lön för vinterkurs om 33 veckor endast en procent, men då ökningen med 2 procent för varje vecka är något mer än som motsvarar de sakkunnigas beräkningar och den sammanlagda tjänstgöringen kan anses motsvara den som förekommer vid realskolan, synes lönen likväl i så fall bli avvägd till ett skäligt belopp.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har funnit förslaget om reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för folkhögskolans lärare i det stora hela tillfredsställande. Att i fråga om lönesättningen jämställdhet med realskolans lärare eftersträvats vore riktigt, och styrelsen kunde för sin del godtaga den föreslagna lönegradsplaceringen. De grunder, som av sakkunniga föreslagits, för reducering av lönerna, i de fall full tjänstgöring ej kunde erhållas, syntes, såvitt styrelsen kunde bedöma, i det stora hela väl avvägda.

Föredraganden.

Vid folkhögskolorna finnas f. n. fast anställda ämneslärare samt extra ordinarie och vikarierande ämneslärare. I betydande utsträckning meddelas vidare undervisning i läroämnena av rektorer och timlärare. Fast anställning, som även innehaves av rektorerna, innebär, att befattningshavaren är anställd antingen tills vidare med minst fyra månaders uppsägning eller för viss tid. Fast anställd rektor eller ämneslärare, som i tre på varandra följande år fullgjort oförvitlig tjänstgöring i samma eller motsvarande befattning vid folkhögskola, må dock ej skiljas från sin befattning, så länge den kurs eller avdelning uppehålls, för vilken han är anställd vid skolan, om han ej befinnes försumlig i tjänsten.

Enligt de sakkunnigas förslag skall den fasta anställningsformen för rektorer och ämneslärare bibehållas oförändrad men i fortsättningen benämnas ordinarie anställning. Den extra ordinarie anställningsformen, som f. n. innebär anställning på viss tid, högst en lärokurs, eller tills vidare med tre månaders ömsesidig uppsägningstid, skulle ändras i anslutning till den extra ordinarie anställningsform som tillämpas vid folkskolan. Anställningsformen vikarierande ämneslärare skulle ersättas av extra ämneslärare. Anställning såsom timlärare skulle däremot förekomma även i fortsättningen.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit, har i huvudsak godtagits av remissmyndigheterna. Skolöverstyrelsen har dock uttalat sig för ett närmare övervägande av det av de sakkunniga berörda spörsmålet, huruvida icke för rektorerna vid folkhögskolorna skulle kunna tillämpas den anställning

med förordnande på viss tid, som användes exempelvis för rektorer vid de statliga läroverken.

Med anledning av vad skolöverstyrelsen anfört vill jag erinra, att 1941 års lärarlönesakkunniga även ha i uppdrag att verkställa utredning angående den i proposition 1949: 132 under punkt 3 berörda frågan om anställningsformen för rektorer vid högre kommunala m. fl. skolor. De sakkunniga synas härvid böra till förnyad prövning upptaga frågan om anställningsformen för rektorerna vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. I avbidan på resultatet av denna utredning, som torde kunna föreligga före utgången av detta år, synes beslut icke nu böra meddelas om anställningsformen för rektorerna vid sistnämnda båda skolformer. Vad de sakkunniga i övrigt anfört beträffande anställningsformerna för ämneslärarna föranleder i detta sammanhang icke annan erinran från min sida än att ordinarie lärare bör anställas tills vidare och att uppsägnings-tiden för sådan lärare bör utsträckas till sex månader. Jag återkommer senare till vissa spörsmål i fråga om de extra ordinarie och extra anställningsformerna.

Enligt det vid folkhögskolorna nu tillämpade lönesystemet gälla för olika lärarkategorier — fast anställda, extra ordinarie och vikarierande ämneslärare — särskilda grundlönebelopp, allteftersom vederbörande är anställd för endast vinterkurs eller för vinter- och sommarkurs samt, i förstnämnda fall, allteftersom vinterkursen omfattar minst 21, dock ej 24 veckor, eller minst 24 veckor. För rektorerna är grundlönen högre vid skolor med både vinter- och sommarkurs än vid de övriga skolorna. Undervisningsskyldigheten uppgår under vinterkurs, för rektor till 18—22 och för ämneslärare till 24—28 undervisningstimmar i veckan. Under sommarkurs, som skall omfatta minst 13 veckor, är undervisningsskyldigheten icke reglerad i stadgan. I allmänhet uttages under sommarkurs en betydligt lägre undervisningsskyldighet än under vinterkurs.

Enligt de sakkunnigas nu föreliggande förslag skulle för ordinarie ämneslärare lön utgå efter lönegrad Ca 26. Lönebeloppet skulle dock reduceras efter vissa grunder, i den mån vederbörande ämneslärare icke anställles för vad de sakkunniga avsett skola utgöra full tjänstgöring. De sakkunniga föreslå i detta hänseende, att såsom full tjänstgöring för ämneslärare — såväl ordinarie som icke-ordinarie — skall anses en undervisningstid av 34 veckor med för rektor 18—22 och för ämneslärare 24—28 undervisningstimmar i veckan. Angivna tjänstgöring skulle uttagas under loppet av 42 veckor av arbetsåret, vilket enligt de sakkunnigas förslag skulle omfatta tiden 1 oktober—30 september. I tjänstgöringen skulle ingå dels undervisning vid en vinterkurs om normalt minst 22 veckors längd och med en undervisningsskyldighet av nyss nämnd omfattning för rektor och ämneslärare, dels ock undervisning vid sommarkurs, fortsättningskurs eller folkbildningskurs om tillhoppa 195 timmar för rektor och 270 timmar för ämneslärare. För tjänstgöring utöver den fastställda skulle särskild ersättning utgå i form av timarvode. De sakkunniga ha dock uttalat, att därest

folkhögskolans lärare framdeles skulle kunna beredas mera omfattande tjänstgöring än vad nu vore fallet, tiden för full tjänstgöring borde kunna ökas, varvid borde prövas, i vad mån ökning skulle kunna ske utan motsvarande höjning av löneförmånerna.

De sakkunnigas förslag i här ifrågavarande delar har mött bestämda invändningar från statskontorets sida men i övrigt godtagits av remissmyndigheterna. Statskontoret har funnit det angeläget, att det i samband med löneregleringen fastställs såväl en maximi- som en minimitjänstgöringsskyldighet för ämneslärare och att ämneslärare med en tjänstgöringsskyldighet inom de sålunda fastställda gränserna skulle äga uppbära full lön utan vare sig tillägg eller avdrag å densamma. Såsom maximi- respektive minimitjänstgöringsskyldighet föreslår statskontoret 1 092 och 910 undervisningstimmar för arbetsår.

Strävandena att inordna folkhögskolans lärarpersonal under det statliga lönesystemet ha hittills strandat bl. a. på svårigheten att på ett lämpligt sätt bestämma lärarnas tjänstgöringsskyldighet. Även det av lärarlönesakkunniga nu framlagda förslaget synes mig lida av vissa svagheter. För egen del har jag funnit statskontorets förslag, enligt vilket tjänstgöringsskyldigheten skulle fastställas till visst antal undervisningstimmar för arbetsår, vara att föredraga. I varje fall anser jag lämpligt att vid avvägandet av löneställningen beräkna undervisningsskyldigheten i form av ett visst antal undervisningstimmar för arbetsår. Huruvida undervisningsskyldigheten även i stadgan skall fastställas på samma sätt eller angivas omfatta tjänstgöring under en vinterkurs jämte visst antal undervisningstimmar, är en fråga, vartill ställning icke behöver tagas i detta sammanhang. Jag delar även statskontorets uppfattning, att för full tjänstgöring bör fastställas såväl ett minimi- som ett maximiantal undervisningstimmar.

För fastställandet av det minimiantal undervisningstimmar för år, som skulle berättiga till full lön, synes till utgångspunkt böra tagas en tjänstgöringstid, motsvarande summan av det föreslagna minimiantalet veckor i en vinterkurs (22 veckor) och en sommarkurs (13 veckor), eller 35 veckor, samt en undervisningsskyldighet av 24 undervisningstimmar i veckan, d. v. s. den lägsta undervisningsskyldigheten under vinterkurs. Full tjänstgöring skulle enligt detta beräkningssätt omfatta minst ($35 \times 24 =$) 840 timmar. Det maximiantal timmar, som skulle motsvara full tjänstgöring och som skulle kunna uttagas utan att vederbörande lärare bleve berättigad till särskild ersättning, synes böra bestämmas med utgångspunkt från en sammanlagd tjänstgöringstid av tillhoppa 35 veckor samt en undervisningsskyldighet av 28 undervisningstimmar i veckan, d. v. s. den högsta undervisningsskyldigheten under vinterkurs. Maximiantalet undervisningstimmar vid full tjänstgöring skulle således komma att uppgå till ($35 \times 28 =$) 980 undervisningstimmar. Det torde få förutsättas, att tjänstgöringen normalt skall förläggas inom högst 42 veckor av arbetsåret samt att undervisningen icke skall omfatta mer än 28 timmar i veckan. Arbetsåret förutsättes enligt vad de sakkunniga föreslagit i regel omfatta tiden 1 oktober—30 september.

Jag är medveten om att här angiven minimi- och maximitjänstgörings-

skyldighet — 840 respektive 980 undervisningstimmar — kan förefalla låg. Förslaget bör emellertid bedömas mot bakgrunden av de vid folkhögskolorna rådande särskilda förhållandena. Vidare bör understrykas, att de angivna antalen undervisningstimmar i så måtto äro nettotimantal, att vad som skall förstås med undervisningstimme skall bestämmas i anslutning till stadgandet i 11 § kungörelsen 1947 (nr 680) angående timarvoden till vissa lärare vid civila och militära skolor. Detta innebär, att undervisningstimmar, som kunna beräknas infalla under helgdagar, lov eller motsvarande ledighet, icke skola beaktas. Vid en bruttoberäkning av antalet undervisningstimmar borde till utgångspunkt tagas en tjänstgöringstid av 38 veckor, varigenom minimi- respektive maximiantalet i stället skulle uppgå till $(38 \times 24 =) 912$ och $(38 \times 28 =) 1\ 064$.

Enligt min mening vore det önskvärt, att ordinarie ämneslärartjänster inrättades vid folkhögskolorna endast i den mån de kunde förenas med full tjänstgöring. Ett generellt krav härpå torde emellertid icke böra uppställas, förrän organisatoriska förutsättningar föreligga för anställande av minst en ordinarie heltidstjänstgörande lärare vid varje folkhögskola. Med hänsyn härtill och då inom 1946 års skolkommision en särskild delegation f. n. är samsatt med att utreda folkhögskolans ställning m. m., torde nu förefintlig möjlighet att anställa ordinarie lärare för enbart vinterkurs övergångsvis böra bibehållas, i den mån Kungl. Maj:t så prövar erforderligt. Beträffande den reducering av lön, som skall verkställas för sådan deltidsanställd lärare, må erinras, att för annan deltidsanställd personal lönen i princip reduceras i förhållande till avkortningen av tjänstgöringstiden. De skäl, som föranlett mig att föreslå, att ordinarie anställning med reducerad tjänstgöring övergångsvis skall bibehållas, synas mig emellertid motivera att reduceringen av lönen må ske efter för läraren gynnsammare grunder. Såsom norm för reduceringen av lönen synes böra gälla, att lönen minskas med 1 % för varje fullt tiotal undervisningstimmar, varmed lärarens tjänstgöring under arbetsåret understiger 840.

Den skyldighet att åtaga sig undervisning mot timarvode, som enligt de sakkunnigas förslag skulle under sommarkurs, fortsättningskurs eller folkbildningskurs åligga ordinarie ämneslärare, vilkens anställning omfattar både vinter- och sommarkurs, synes vid bifall till vad jag i det föregående förordat beträffande minimi- och maximitjänstgöringsskyldighet ej erforderlig.

De sakkunniga ha även föreslagit, att ordinarie lärare, anställd endast för vinterkurs, skulle vara skyldig att, då skolans styrelse så påfordrar, mot timarvode meddela undervisning under sommar-, fortsättnings- eller folkbildningskurs i samma omfattning som ordinarie lärare, anställd för både vinter- och sommarkurs. På lärarens begäran skulle dock frågan om sådant åläggande kunna underställas skolöverstyrelsen för prövning och avgörande. Med anledning härav vill jag framhålla, att i den mån sommar-, fortsättnings- eller folkbildningskurs regelmässigt förekommer vid folkhögskola ordinarie lärare icke bör anställas för enbart vinterkurs. Om däremot vid skola med enbart vinterkurs annan kurs av nyss nämnt slag undantagsvis skulle anordnas, synes vad de sakkunniga föreslagit böra tilläm-

pas med den jämkning, som föranledes av vad jag förordat beträffande beräkningen av ordinarie ämneslärares undervisningsskyldighet. Tilläggsundervisning bör icke uttagas till större timantal än att lärarens sammanlagda tjänstgöring under året kommer att uppgå till 980 undervisningstimmar.

Förslaget, att ordinarie ämneslärare vid folkhögskola skulle placeras i lönegraden Ca 26, har godtagits i samtliga yttranden. Statskontoret har dock förordat en placering i lönegrad Ca 24 för icke-adjunktskompetenta lärare.

Det synes icke kunna bestridas, att en differentiering av folkhögskolans lärare efter kompetens skulle ha visst fog för sig. Den vid läroverken stadgade adjunktskompetensen torde dock icke vara lämplig som differentieringsgrund, eftersom denna kompetens, innefattande bl. a. genomgången provår, i allmänhet icke torde utgöra någon särskild merit för den undervisningsform, som tillämpas vid folkhögskolan. Enligt de sakkunnigas förslag skulle för behörighet som ordinarie och extra ordinarie ämneslärare fordras bl. a. att genom studier vid universitet eller högskola eller på annat sätt ha förvärvat de insikter, som prövas nödiga för tjänstens rätta skötande, samt att med goda vitsord ha tjänstgjort som lärare med full tjänstgöring minst 42 veckor under vinterkurs vid statsunderstödd folkhögskola eller minst 20 veckor under sådan kurs och minst 36 veckor vid annan läroanstalt under offentlig kontroll. Skolöverstyrelsen skulle dock, där giltiga skäl föreläge, äga medgiva undantag från angivna behörighetsvillkor.

Enligt min mening bör angivna minimitjänstgöring icke anses tillräcklig för vinnande av behörighet till ordinarie ämnesläartjänst, om denna placeras i så hög lönegrad som Ca 26. Med beaktande av att för anställning som ordinarie adjunkt fordras filosofie magisterexamen jämte provår samt minst två års lärtjänstgöring, synes i de fall då vederbörande lärare avlagt akademisk examen (motsvarande), som innefattar ämnen av betydelse för hans lärarverksamhet vid folkhögskola, kravet på viss tjänstgöringstid böra utsträckas till fyra år. Lärare, som saknar akademisk examen (motsvarande), torde icke böra beredas ordinarie anställning vid folkhögskola i annan mån än skolöverstyrelsen med hänsyn till lång och välmeriterad tjänstgöring beviljar dispens. Endast därest angivna behörighetskrav upprätthållas, synes en placering i lönegrad Ca 26 för ordinarie ämneslärare vid folkhögskola kunna godtagas. Särskilda övergångsbestämmelser torde emellertid bli erforderliga för vid löneregleringens genomförande befintliga ordinarie lärare, som sakna angiven kompetens.

Den av mig förordade metoden för beräkning av ordinarie ämneslärares tjänstgöringsskyldighet är närmast motiverad av tekniska skäl. Dessa skäl ha icke samma styrka, då det gäller att bestämma rektorernas undervisningsskyldighet. Med hänsyn härtill ifrågasättes icke annan ändring i de sakkunnigas förslag i denna del än att rektors tjänstgöringsskyldighet vid sommar-, fortsättnings- eller folkbildningskurs bör höjas till 230 undervisningstimmar. Då särskilda skäl föreligga, bör dock — såsom de sakkunniga föreslagit — skolöverstyrelsen äga medgiva viss nedsättning av nämnda timantal. Vad angår rektorernas löneförmåner må erinras, att jag i det före-

gående uttalat, att med ett ställningstagande till anställningsformen för dessa befattningshavare bör anstå. Vid sådant förhållande torde icke heller deras löneställning nu kunna upptagas till slutlig prövning.

Extra ordinarie anställning såsom ämneslärare skulle enligt de sakkunnigas förslag kunna vinnas av den som av skolöverstyrelsen förklarats behörig att inneha ordinarie eller extra ordinarie anställning som ämneslärare vid folkhögskola. Lärare med behörighetsförklaring, som vinner anställning för minst 20 veckor i följd, skulle omedelbart erhålla extra ordinarie anställning i lönegraden Ce 24. Detta innebär en gynnsammare inplacering än den som kommer lärare vid de allmänna läroverken m. fl. skolformer till del, eftersom de efter tjänstgöring i fyra terminer såsom extra lärare i lönegrad Cg 21 erhålla extra ordinarie tjänst i samma lönegrad och erhålla befordran till extra ordinarie tjänst i lönegrad Ce 24 endast i mån av vakanser på dylik tjänst. Förutsättning för sådan befordran är att provår genomgåts. Den förmånligare inplaceringen av folkhögskolans extra ordinarie ämneslärare har av de sakkunniga ansetts motiverad av att de endast kunna vinna anställning för vinterkurs och på grund härav få vidkännas en betydande procentuell minskning i den enligt lönegraden utgående årslönen. Lönen föreslås skola utgå i form av läsårsdaglön beräknad till $\frac{19}{238}$ av månadslönen. Vid beräkandet av läsårsdaglönen har till utgångspunkt tagits det antal veckor, 34, som enligt de sakkunnigas förslag skulle läggas till grund för beräkning av full tjänstgöring å ordinarie ämneslärartjänst ($7 \times 34 = 238$). I fråga om sjukvårdsförmåner och pensionsrätt skulle extra ordinarie lärare, anställd för hel vinterkurs, anses vara anställd under hela det arbetsår, under vilket vinterkursen infaller. Till skillnad från de ordinarie ämneslärarna skulle emellertid de extra ordinarie — liksom de extra — ämneslärarna icke vara skyldiga att tjänstgöra vid andra kurser än vinterkurs.

Av den föregående redogörelsen för de avgivna utlåtandena framgår, att enligt statskontorets mening extra ordinarie och extra ämneslärare böra åläggas samma tjänstgöringsskyldighet som ordinarie ämneslärare. I fråga om lönegradsplaceringen förordar statskontoret Ce 22 för extra ordinarie och Cg 20 för extra ämneslärare. I övriga remissyttranden biträdas de sakkunnigas förslag eller lämnas desamma utan erinran.

Den föreslagna placeringen av extra ordinarie ämneslärare i lönegrad Ce 24 synes kunna godtagas endast om för behörighet till sådan tjänst uppställas samma krav som jag i det föregående förordat i fråga om behörighet till ordinarie ämneslärartjänst. Möjlighet bör emellertid föreligga för folkhögskollärare att vinna anställning såsom extra ordinarie i lägre lönegrad än Ce 24. Jag vill därför förorda, att lärare, som avlagt akademisk examen (motsvarande) och som tjänstgjort vid folkhögskola minst 42 veckor under vinterkurs eller ock minst 20 veckor under vinterkurs och minst 36 veckor vid annan läroanstalt under offentlig kontroll, må erhålla extra ordinarie anställning i lönegrad Ce 21. Annan lärare bör efter nyss angiven tjänstgöringstid kunna vinna anställning såsom extra ordinarie lärare under förutsättning att han av skolöverstyrelsen förklarats behörig att inneha icke-ordinarie ämneslärarbefattning vid folkhögskola.

Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om läsårsdaglön för extra ordinarie lärare föranleder mig endast att framhålla, att såsom en konsekvens av den i det föregående beräknade minimiundervisningsskyldigheten för ordinarie ämneslärare, läsårsdaglönen bör beräknas utgöra $\frac{12}{245}$ av månadslönen.

Frågorna om extra ordinarie lärares rätt till sjukvårdsförmåner och pensionsrätt under den del av arbetsår, då vinterkurs ej pågår, torde få prövas, den förra frågan i samband med övervägandena, huruvida folkhögskolans lärare böra åtnjuta sjukvårdsförmån, och den senare frågan, då den av löne-regleringen följande pensionsregleringen upptages till behandling. I avbidan härpå synes ställning icke nu böra tagas till om extra ordinarie anställning skall kunna innehavas tills vidare, eftersom detta spörsmål äger samband med de berörda frågorna.

I fråga om extra ämneslärare anser jag mig icke kunna biträda de sakkunnigas förslag om placering i Cg 21 för annan än den som avlagt akademisk examen (motsvarande). Annan extra ämneslärare synes böra placeras i lönegraden Cg 20, om han av skolöverstyrelsen förklarats behörig att inneha icke-ordinarie ämneslärarbefattning vid folkhögskola. Läsårsdaglönen bör liksom för extra ordinarie lärare utgöra $\frac{12}{245}$ av månadslönen. Lärare, som icke fyller villkoren för extra anställning, bör anställas såsom timlärare.

På sätt de sakkunniga föreslagit synes varken extra ordinarie eller extra lärare böra åläggas skyldighet att tjänstgöra vid andra kurser än vinterkurs.

Jag finner icke påkallat att i detta sammanhang, som endast avser ett principbeslut i ämnet, ingå på vilka övergångsbestämmelser som kunna bli erforderliga vid ett genomförande av vad här föreslagits. Givetvis bör emellertid genom personlig lönefyllnad eller i annan ordning tillses, att lärare icke får vidkännas minskning i sina löneförmåner i anledning av löne-regleringen.

3. Löne reglering för övningslärare.

(Ang. nuvarande förhållanden m. m. för folkhögskolans övningslärare, se s. 22—28.)

Såsom redan nämnts, föreslå de sakkunniga att folkhögskolans övningslärare skola inordnas i den allmänna löne reglering för övningslärare, varom principbeslut fattades vid 1948 års riksdag (prop. nr 136; statsutsk. utl. nr 192; r. skr. nr 390). I proposition denna dag föreslås, att sagda löne reglering skall genomföras den 1 juli 1950.

Beträffande innebörden i denna löne reglering må erinras, att för övningslärare endast skola finnas tre anställningsformer, nämligen ordinarie och extra ordinarie lärare samt timlärare. Ordinarie anställning skall vara knuten till särskilda tjänster med full tjänstgöring. Så är däremot icke fallet med extra ordinarie anställning, som bl. a. skall kunna förekomma vid vikariat å ordinarie tjänst. För anställning som extra ordinarie övningslä-

rare kommer att fordras, att vederbörande har föreskriven behörighet, att tjänstgöringen omfattar minst hälften av full tjänstgöring eller vid fortsättningsskolan minst två tredjedelar, att anställningstiden omfattar eller skall anses omfatta minst ett kalenderhalvår samt att, då så föreskrives, ledigförklarande ägt rum. Då villkoren för ordinarie eller extra ordinarie anställning ej äro uppfyllda, skall läraren anställas som timlärare.

I övrigt gäller enligt den beslutade löneregleringen för övningslärare, att tjänstgöring vid olika skolor skall kunna förenas till en tjänst. Sådan tjänst skall vara placerad vid en viss bestämd skola och tjänstgöring vid andra skolor skall anses som fyllnadstjänstgöring. Särskilt med hänsyn till fyllnadstjänstgöringen har löneregleringen begränsats till skolformer, där tjänstgöringsförhållandena äro i stort sett likartade i fråga om läsårets längd (36—40 veckor) och lektionstimmarnas fördelning med i regel lika stort timtal varje vecka under läsåret m. m. Löneregleringen har dock utsträckts även till fortsättningsskolan, oaktat lärarna där ha speciella tjänstgöringsförhållanden. Vid denna skolform är undervisningen ofta koncentrerad till kortare kurser på omkring sex veckor med 30 undervisningstimmar i veckan, men i andra fall är den utspridd under längre eller kortare tider av året med växlande antal undervisningstimmar i veckan. På grund härav har vid fortsättningsskolan full tjänstgöring bestämts till 1 080 undervisningstimmar för redovisningsår eller 540 timmar för kalenderhalvår, medan den för övriga skolformer bestämts till 30 undervisningstimmar i veckan (veckotimmar) under läsår eller termin. I fråga om fyllnadstjänstgöring m. m. har bestämts, att 36 undervisningstimmar vid fortsättningsskolan skola anses motsvara en veckotimme vid andra skolformer.

Vad angår löneregleringen för övningslärare vid folkhögskolorna innehålla de sakkunnigas förslag och de däröver avgivna yttrandena i huvudsak följande.

Anställningsformer. Tjänstgöringsskyldighet.

De sakkunniga.

De sakkunniga föreslå, att för folkhögskolans lärare skola beträffande anställningsformerna i huvudsak gälla samma regler som vid övriga skolformer. Dock skulle av skäl, som framgå av det följande, ordinarie tjänst kunna inrättas även vid mindre än full tjänstgöring, blott den motsvarade minst halv tjänstgöring. Detsamma skulle gälla för extra ordinarie anställning. Ordinarie anställning för övningslärarna vid folkhögskola borde i övrigt ha samma innebörd som för ämneslärarna. Då extra ordinarie ämneslärare vid folkhögskola enligt gällande bestämmelser och enligt de sakkunnigas förslag kunde tillsättas utan att ledigförklarande ägt rum, borde vidare detsamma gälla för extra ordinarie övningslärare vid folkhögskola.

De sakkunniga framhålla i detta sammanhang, att av övningsämnena

vid folkhögskolorna endast hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning förekomma i sådan omfattning, att timalten mera allmänt förslå till ordinarie eller extra ordinarie anställning. I teckning, musik, gymnastik och manlig slöjd äro timalten avsevärt lägre, varför endast undantagsvis annat än timläraranställning skulle komma i fråga. I dessa ämnen syntes i regel knappast föreligga behov av att inrätta pensionsberättigande tjänster vid folkhögskolorna.

De sakkunniga förorda därför, att i regel ordinarie tjänster endast skola inrättas i hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning. För inrättande av sådan tjänst skulle skolöverstyrelsens medgivande erfordras. I teckning, musik, gymnastik och manlig slöjd böra enligt de sakkunnigas mening ordinarie tjänster kunna inrättas, endast då särskilda skäl föreligga. Prövningen härav skulle ankomma på Kungl. Maj:t. Extra ordinarie anställning, vilken såsom nämnts icke skulle vara knuten till vissa tjänster, skulle däremot — i teckning, musik, gymnastik och manlig slöjd likaväl som i hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning — erhållas, då vederbörande lärare uppfyllde förutsättningarna härför.

Vad angår tjänstgöringsskyldigheten framhålla de sakkunniga, att eftersom övningslärarna vid folkhögskolorna tjänstgöra vid kurser av olika längd med stundom växlande antal undervisningstimmar i veckan under olika tider av året, undervisningsskyldigheten, liksom vid fortsättningskolan, bör fastställas till visst antal undervisningstimmar för år eller halvår. Däremot ha de sakkunniga — med hänsyn till de särskilda arbetsförhållandena för folkhögskolans övningslärare — icke ansett sig kunna förorda, att för folkhögskolans lärare fastställes samma timal för full tjänstgöring som vid fortsättningskolor, d. v. s. 1 080 timmar för år, utan ett lägre timal av 960 för helt arbetsår. Härom ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

Vid behandlingen av folkhögskollärarnas lönefråga har i olika sammanhang framhållits, att tjänstgöring vid folkhögskola måste anses vara mera krävande än vid flertalet andra skolformer. Därvid har särskilt understrukits, att vid folkhögskolorna undervisning skall meddelas åt vuxna elever ävensom att lärarna dels på grund av att skolorna äro förenade med internat, dels ock med hänsyn till skolornas målsättning måste ägna icke ringa tid åt eleverna under lektionsfri tid. De sakkunniga ha också tagit viss hänsyn härtill vid sitt ställningstagande till frågan om vad som skall anses som full tjänstgöring för ämneslärare, liksom vid beräkning av de lönebelopp, som skola utgå till dessa lärare vid mindre än full tjänstgöring.

Nyssnämnda förhållanden inverka emellertid i lika hög grad på övningslärarnas vid folkhögskolan tjänstgöring. För närvarande och säkerligen även framdeles har man härvid att främst räkna med tjänster i ämnena hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning. I dessa ämnen ställas särskilda krav på lärarna i fråga om planläggning av arbeten, som skola utföras av vuxen ungdom, liksom beträffande handledningen vid arbetenas utförande. För att nå ett tillfredsställande arbetsresultat under de jämförelsevis korta kurstiderna ägna lärarna icke ringa tid utöver lektionstimarna åt sina arbetsuppgifter. Med hänsyn till det anförda ha de sak-

kunniga funnit det vara motiverat, att för övningslärarna vid folkhögskolan fastställes ett lägre timtal för full tjänstgöring än det för fortsättnings-skolan gällande.

Icke ens om antalet timmar vid full tjänstgöring nedsättes till 960 för arbetsår blir det möjligt att bereda något större antal övningslärare full tjänstgöring (jfr uppgifterna angående sammanlagda antalet undervisningstimmar för olika kategorier övningslärare under arbetsåret 1946/47 å s. 25—26). De sakkunniga ha därför föreslagit, att ordinarie övningslärartjänst skall kunna inrättas, då befattningshavarens årliga tjänstgöring omfattar minst 480 undervisningstimmar, d. v. s. hälften av full tjänstgöring. En tjänstgöringsskyldighet av nämnda omfattning skulle även kunna berättiga till extra ordinarie anställning. Beträffande förevarande spörsmål ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

De sakkunnigas i annat sammanhang framlagda förslag, att i övningslärartjänst skall få inräknas husmorsbefattning vid folkhögskola, torde möjliggöra uppehållandet av ett antal heltidstjänster. Med hänsyn till de krävande uppgifter som i synnerhet vid större skolor åvila husmodern, synes emellertid en sådan kombination icke kunna eller böra ifrågakomma i någon större omfattning. Det synes icke heller bli möjligt att ordna fyllnadstjänstgöring för folkhögskolans övningslärare i samma omfattning som för lärare vid andra skolformer. Snarare synas förutsättningar komma att finnas för övningslärare vid andra skolformer att fullgöra fyllnadstjänstgöring vid folkhögskola.

Om sålunda något större antal övningslärare vid folkhögskola icke vid nuvarande organisation kan beredas full årlig tjänstgöring, böra dock lönebestämmelserna givas en sådan utformning, att möjligheter finnas för lärare, som fullgöra tjänstgöring av viss omfattning, att erhålla anställning med pensionsrätt. Beträffande fortsättningsskolan gäller nu, att lärare med fast anställning på någon med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad befattning må, därest tjänstgöringen vid fortsättningsskolan motsvarar minst tjugu timmar i veckan under minst tjugufyra veckor av året, kunna komma i åtnjutande av ålderstillägg. Sagda bestämmelse innebär, att lärare vid fortsättningsskola kan erhålla fast anställning, närmast motsvarande vad som vid folkhögskolan föreslås skall benämnas ordinarie anställning, om den årliga tjänstgöringen uppgår till minst 480 undervisningstimmar. Vid folkhögskolan finnes för närvarande ett femtiotal i statens pensionsanstalt reglerade övningslärartjänster. Frågan om reglering av dylika tjänster skall enligt gällande bestämmelser upptagas till prövning beträffande övningslärare, som har en tjänstgöringstid av minst tjuguen veckor årligen och varit anställd vid samma folkhögskola under fem huvudkurser med i medeltal minst tjugu veckotimmars undervisning eller i medeltal minst 420 timmar för år.

Vid bedömande av detta spörsmål bör beaktas, att timtalet för erhållande av ordinarie eller extra ordinarie anställning blir så avvägt, att de övningslärare, som nu inneha pensionsberättigande tjänster, vid övergång å nya avlöningsreglementet icke förlora sin fastare anställning. Fastställes ett för högt timtal, kan det inträffa, att sådan lärare endast kan erhålla anställning som timlärare.

De sakkunniga föreslå alltså, att vid folkhögskola skall med ordinarie tjänst vara förenad en undervisningsskyldighet av 480—960 undervisnings-

timmar för år. Samma undervisningsskyldighet skall gälla för extra ordinarie lärare. Är extra ordinarie lärare anställd för endast ett halvt år, skall undervisningsskyldigheten vara 240—480 undervisningstimmar. De sakkunniga förorda, att därutöver ordinarie och extra ordinarie lärare skola vara skyldiga att mot timarvode tjänstgöra ytterligare 160 timmar för år eller beträffande extra ordinarie övningslärare, anställd för endast ett halvt år, ytterligare 80 timmar.

Beträffande frågan, vilken undervisning som skall kunna inräknas i undervisningsskyldigheten ha de sakkunniga framhållit följande.

I undervisningsskyldigheten bör inräknas undervisning under vinter- och sommarkurs samt under statsunderstödda fortsättnings- och folkbildningskurser. I anslutning till vad som gäller för övningslärare vid andra skolformer bör efter medgivande av skolöverstyrelsen i övningslärartjänst kunna inräknas undervisning i övningsämne, vartill statsbidrag ej utgår. I undervisningsskyldigheten skall i förekommande fall inräknas fyllnadstjänstgöring. Vidare bör i tjänst i hushållsgöromål, kvinnlig slöjd eller vävning kunna inräknas befattning som husmor vid skolan.

Vid folkhögskolorna med deras friare arbetsformer böra vidare olika övningsämnena kunna ingå i samma tjänst i större utsträckning än vid andra skolformer. I ordinarie tjänst och i icke-ordinarie tjänst, som uppehålls av extra ordinarie lärare, böra kunna ingå två eller samtliga av ämnena hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning. I tjänst i andra övningsämnena böra kunna ingå två eller flera övningsämnena. Vidare böra ordinarie och extra ordinarie övningslärare i sin undervisningsskyldighet kunna inräkna undervisning i annat övningsämne än det eller de, som ingå i tjänsten, samt undervisning i läroämne. Härför bör emellertid fordras, att skolöverstyrelsen prövat dem lämpliga för sådan undervisning. Eljest gällande behörighetsvillkor för sådan undervisning böra dock därvid ej uppställas.

De sakkunniga förorda, att timalen för undervisningsskyldigheten och därmed tiden för extra ordinarie anställning skola avse *arbetsåret* eller halvt arbetsår. I regel skall arbetsåret vid folkhögskola omfatta tiden 1 oktober—30 september. Då enligt den beslutade löneregleringen för övningslärare timalen för undervisningsskyldigheten vid övriga skolformer beräknas för redovisningsår (1 juli—30 juni) eller kalenderår, uppstå vissa olägenheter under fyllnadstjänstgöring vid andra skolformer och då lärare övergår från anställning vid folkhögskola till annan skolform eller omvänt. De sakkunniga anföra härom.

Har övningslärare vid folkhögskola fyllnadstjänstgöring vid skola med läsår indelat i terminer, bör vid beräkning av undervisningsskyldigheten fyllnadstjänstgöring en veckotimme anses motsvara samma antal undervisningstimmar som antalet veckor med fyllnadstjänstgöring, vilka infalla under arbetsåret respektive halvt arbetsår, dock högst 32 undervisningstimmar för arbetsår. Vid anställning som extra ordinarie vid folkhögskola under ett halvt arbetsår (1 oktober—31 mars) med tjänstgöring hela läsåret vid annan skola, kan det alltså inträffa, att läraren avlönas som timlärare under höstterminen intill den 1 oktober och under vårterminen fr. o. m. den 1 april, medan lön som extra ordinarie utgår för tiden 1 oktober—31 mars.

Övergång från annan skolform till folkhögskola försvåras genom att två extra ordinarie eller ordinarie anställningar icke samtidigt kunna innehas. Ordinarie tjänsteman kan endast inneha extra ordinarie anställning i högre lönegrad och endast om han frånträder utövningen av den ordinarie tjänsten. Om t. ex. extra ordinarie övningslärare vid allmänt läroverk önskar tillträda anställning som extra ordinarie vid folkhögskola under sommarkurs, skall sistnämnda anställning räknas från och med den 1 april. Han måste då uppsäga sin extra ordinarie anställning vid läroverket att upphöra sistnämnda dag.

Då extra ordinarie övningslärare vid folkhögskola övergår till ordinarie eller extra ordinarie anställning vid annan skola, bör gälla, att förstnämnda extra ordinarie anställning anses upphöra, då han tillträder ordinarie eller annan extra ordinarie anställning.

Beträffande den i det föregående berörda möjligheten att kombinera övningslärarebefattning med husmodersbefattning vid skola ha de sakkunniga erinrat, att f. n. 17 av 25 skolkökslärarinnor å reglerade befattningar tillika inneha husmorsbefattning. Detsamma gäller 1 av 13 vävlärarinnor å reglerade tjänster, 7 av 23 skolkökslärarinnor å oreglerade befattningar och 1 av 16 lärare i »andra ämnen» å oreglerade befattningar. Sammanlagt inneha alltså 26 lärare tillika husmorsbefattning.

De sakkunniga anse, att kostnaderna för husmorsgöromålen böra åvila skolan. Med hänsyn härtill har det syntts de sakkunniga tveksamt, om tjänstekombinationen husmor-lärare bör bibehållas. Starka sakliga skäl talade emellertid för en sådan anordning, och då det vore möjligt att särskilja de kostnader, som borde åvila skolan för husmorsbefattningen, ha de sakkunniga förordat, att denna tjänstekombination bibehålles och ingår i löneregleringen. Härom anföra de sakkunniga följande.

Villkoren för en sådan kombination böra vara, att befattningshavaren regelmässigt har minst 180 undervisningstimmar för arbetsår i övningsämne och är behörig till extra ordinarie anställning i ämnet. Tjänsten bör placeras i den lönegrad befattningshavaren såsom enbart lärare skulle tillhört. Husmorsgöromålen böra av skolan uppskattas till visst antal undervisningstimmar för år. Härvid bör ett timal väljas, som medför en lön, som innebär en skälig ersättning för husmorsbefattningen. Nämnda timal bör dock godkännas av skolöverstyrelsen. Fastställes t. ex. timtalet som husmor till 500 timmar och har läraren undervisning 200 timmar, kan hon anställas som ordinarie och erhåller sålunda en årslön av $\frac{700}{900}$ av löneklasslönen. Statsbidrag bör dock beräknas endast å $\frac{200}{900}$ av årslönen. De sakkunniga vilja erinra om, att i förslaget till stadga för övningslärare en liknande anordning gäller för lärarinna i hushållsgöromål, som tjänstgör som elevhemsföreståndarinna, vilken befattning närmast kan jämföras med husmorsbefattning.

Enligt de sakkunnigas mening böra av praktiska skäl huvudmansavgifter icke utgå för övningslärare. För den del av tjänsten, som motsvarar husmorsbefattningen, borde rätteligen huvudmansavgift erläggas och avdragas vid bidragsrekvisitionen. De sakkunniga anse dock, att löneregleringen icke bör tyngas med dylika detaljbestämmelser, som äro av ringa ekonomisk betydelse för statsverket.

Yttrandena.

Statskontoret har funnit, att problemen i fråga om tjänstgöringsskyldigheten för övningslärare vid folkhögskolorna äro i huvudsak desamma som beträffande ämneslärarna. Under erinran, att vid löneregleringen för övningslärarna stor tvekan rådde, om undervisningstiden skulle fastställas till ett så lågt timtal vid läroverk och folkskolor som 30 veckotimmar, har statskontoret bestämt motsatt sig ytterligare reducering av den årliga undervisningsskyldigheten. De sakkunnigas motiv kunna enligt statskontorets mening icke heller anses hållbara vid beaktande av förhållandena vid lanthushållsskolorna med deras under 44 veckor tjänstgörande lärare, vid Brättegårdens yrkesskola med folkhögskolundervisning samt vid hantverksskolan för blinda kvinnor i Växjö. Under åberopande härav har statskontoret förklarat sig anse, att minimigränsen för övningslärarnas tjänstgöring icke kan sättas lägre än till 1 050 undervisningstimmar, vilket timtal komme att gälla för motsvarande lärare vid realskola. I anslutning till vad som föreslagits beträffande ämneslärarna, syntes maximitjänstgöringsskyldigheten böra bestämmas till 30 undervisningstimmar under 42 veckor eller således 1 260 timmar för år. Statskontoret understryker, att ämbetsverket härvid icke förbisett, att vid bifall till detta förslag möjligheterna till full tjänstgöring för närvarande bleve mera begränsade än enligt betänkandet. Självfallet borde emellertid alla möjligheter tillvaratagas för att med utnyttjande av timmar vid folk- och fortsättningskola samt folkhögskola och eventuellt andra skolformer skapa ordinarie tjänster. Däremot kunde statskontoret icke förorda, att i strid mot grundtanken i övningslärarregleringen ordinarie anställning vid folkhögskola skulle kunna vinnas även vid halv tjänstgöring. För sådana fall syntes endast extra ordinarie anställning böra ifrågakomma.

Beträffande tjänsten husmoder-lärare förutsätter statskontoret, att den behandlas som lärartjänst allenast om — i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag i betänkandet rörande övningslärarna — minst hälften av tjänstgöringen fullgöres som lärare. Det borde nämligen beaktas, att förefintliga befattningar som husmoder tillhöra högst 12 lönegraden.

Skolöverstyrelsen framhåller, att bibehållandet av kombinerad husmoderslärartjänst vore av särskilt värde för mindre folkhögskolor.

Svenska fackläraryförbundet har funnit förslaget att ordinarie övningslärartjänster i andra ämnen än hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning endast skulle inrättas, därest särskilda skäl föreläge och då efter prövning av Kungl. Maj:t, mycket otillfredsställande icke minst med hänsyn till en jämn och god rekrytering av lärare i dessa övningsämnen. Det mycket ringa timantalet i respektive ämnen vid folkhögskola skulle enligt förbundets mening kunna utökas med fyllnadstjänster vid folk- och fortsättningskolor eller andra skolformer inom närbelägna skoldistrikt, där undervisningen i ovanberörda övningsämnen förekomme, vilket i så fall skulle möjliggöra en reglering av tjänsterna. Övningsämnena intoge en mycket central plats i folkhögskolornas undervisningsplan och timläraranställning-

ar skulle här åstadkomma en ständig cirkulation å lärarbefattningarna, som icke enbart kameralt, utan även eljest skulle ha menlig inverkan på undervisningsresultaten.

Kompetenskrav.

De sakkunniga förorda, att för folkhögskolans övningslärare i stort sett skola gälla samma kompetenskrav som för övningslärare vid andra skolformer. Härutöver ha de sakkunniga i fråga om kompetenskraven anfört i huvudsak följande.

För kompetens i hushållsgöromål bör fordras samma utbildning som kräves för innehav av tjänst vid högre folkskola och vid folk- och fortsättningskola. Vid dessa skolformer godtagas även de, som genomgått lärarinnekurs för huslig ekonomi med lantushållning vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala (C-kursen) och skolkökslärarinne- och lantushållningslärarinneinjerna vid Fredrika Bremerförbundets lantushållsseminarium i Rimforsa (linjerna på skolkök och djurvård). I kvinnlig slöjd bör vid folkhögskola som behörighetsvillkor kunna godtagas genomgång av nämnda lantushållsseminariums trädgårds- och slöjdlinje. Skolöverstyrelsen bör liksom vid andra skolformer äga medgiva behörighet för lärarinna, som på annat sätt förvärvat erforderlig utbildning i ämnet.

I vävning är utbildningen mycket skiftande. Vävlärlarinnor utbildas vid handarbetets vänners seminarium, Maria Nordenfelts seminarium, J. Brunssons vävskola, slöjdföreningens vävskola och Katrineholms stads praktiska vävskola. Utbildningstiden växlar från 1—5 år. Frågan om utbildningen är för närvarande föremål för utredning. Tills vidare bör det ankomma på skolöverstyrelsen att genom allmänna föreskrifter eller prövning i varje särskilt fall besluta om behörigheten för vävlärlarinnor. Därvid bör även genomgång av lantushållsseminariums trädgårds- och slöjdlinje godtagas.

Avser tjänst utom hushållsgöromål även kvinnlig slöjd och (eller) vävning, bör lärarinnan ha föreskriven behörighet i hushållsgöromål, medan i övriga ämnen efter överstyrelsens prövning bör kunna godtagas även annan utbildning än som ovan angivits.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att utbildningen i kvinnlig slöjd å trädgårds- och slöjdlinjen vid Fredrika Bremerförbundets lantushållsseminarium i Rimforsa icke kan jämföras med den, som förekommer vid seminarierna i kvinnlig slöjd. Vid flera folkhögskolor vore dessutom undervisningen i kvinnlig slöjd betydligt mera omfattande än vid lantushållsskolorna. Överstyrelsen har därför icke ansett sig kunna tillstyrka, att denna utbildning generellt skulle medföra kompetens till lärarinnebefattning i kvinnlig slöjd vid folkhögskola. Där undervisningen i ämnet vid folkhögskola vore av mindre omfattning, borde dock lärarinna med utbildning å ifrågavarande trädgårds- och slöjdlinje kunna av överstyrelsen förklaras behörig att inneha lärarinnebefattning i kvinnlig slöjd vid folkhögskola.

Löneställning.

Övningslärare vid andra skolformer ha placerats i lönegrad efter följande princip: samma lönegrad för lärare i samma ämne vid olika skolformer, om lärjungarna tillhöra samma åldersstadium, men med möjlighet till högre

lönegradsplacering, om lärjungarna i en skolform tillhöra högre åldersstadium. Nämda möjlighet har dock endast avsetts för sådana fall, då undervisningen är av mera kvalificerad art. De beslutade lönegraderna av intresse i detta sammanhang framgå av följande uppställning.

Ämnen. Skolformer	Lönegrader	
	ord.	e. o.
<i>Hushållsgöromål.</i>		
Kommunala flickskolor	Ca 20	Ce 17
Realskolor, folkskolor	Ca 18	Ce 17
<i>Kvinnlig slöjd.</i>		
Kommunala flickskolor	Ca 18	Ce 15
Realskolor, folkskolor	Ca 16	Ce 15
<i>Manlig slöjd.</i>		
Realskolor, folkskolor högre kompetens	Ca 18	Ce 17
Realskolor, folkskolor lägre kompetens	Ca 16	Ce 15
<i>Teckning, musik och gymnastik.</i>		
Högre allmänna och tekniska läroverk	Ca 23	Ce 20
Realskolor, folkskolor	Ca 21	Ce 20

Tjänster i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd äro placerade i samma lönegrad som motsvarande tjänster i enbart hushållsgöromål.

De sakkunniga.

De sakkunniga föreslå för övningslärarna vid folkhögskolorna följande lönegradsplaceringar.

Ämnen	Lönegrad	
	ord.	e. o.
Hushållsgöromål (även i förening med kvinnlig slöjd och/eller vävning)	Ca 20	Ce 19
Kvinnlig slöjd och vävning:		
med behörighet	Ca 18	Ce 17
utan behörighet	Ca 14	Ce 13
Manlig slöjd:		
högre kompetens	Ca 18	Ce 17
lägre kompetens	Ca 16	Ce 15
Teckning, musik och gymnastik	Ca 21	Ce 20
undantagsvis	Ca 23	Ce 22

Till motivering av dessa förslag ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

Vid folkhögskolorna äro ämnena hushållsgöromål och kvinnlig slöjd av stor betydelse för de kvinnliga eleverna och undervisningen är mera kvalificerad än vid folkskolor och realskolor. Undervisningen torde närmast

vara jämförbar med den, som meddelas vid kommunala flickskolor. Vid dessa skolor liksom vid folkskolor m. fl. skolor äro lärare i hushållsgöromål placerade två lönegrader högre än lärare i kvinnlig slöjd, vilket framför allt föranletts av den något längre utbildningstiden i hushållsgöromål och att undervisningen i hushållsgöromål får anses mera krävande än i kvinnlig slöjd. I sistnämnda hänseende får skillnaden mellan dessa ämnen anses vara mindre vid folkhögskolorna än vid andra skolformer. Även vid folkhögskolorna torde dock undervisningen i hushållsgöromål i regel ställa något större krav på lärarna än i kvinnlig slöjd. De sakkunniga ha icke funnit tillräckliga skäl föreligga för att vid folkhögskolorna frångå den differentiering i lönehänseende mellan dessa ämnen, som beslutats för andra skolformer.

I vävning är utbildningen, som nämnts, för närvarande skiftande och i regel torde utbildningen vara mindre omfattande än i kvinnlig slöjd. Skillnaden är dock ej så stor, att den åtminstone vid folkhögskolan bör föranleda annan lönegradsplacering än i kvinnlig slöjd.

Vid kommunala flickskolor skola extra ordinarie lärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd tillhöra samma lönegrad som vid realskolor och folkskolor, d. v. s. lönegrad Ce 17 respektive Ce 15. För folkhögskolorna är det av särskild betydelse att kunna förvärva väl kvalificerade yngre lärare i dessa ämnen. Med hänsyn till de ofta låga timtalen i dessa ämnen vid folkhögskolorna kunna emellertid icke-ordinarie tjänster med samma lönegradsplacering som vid andra skolformer knappast bli särskilt lockande. De sakkunniga vilja därför förorda, att extra ordinarie lärare i dessa ämnen placeras endast en lönegrad under den lönegrad, som gäller för motsvarande ordinarie lärare.

Vid folkhögskolorna finnas lärare i vävning och slöjd, vilka icke ha föreskriven utbildning. De sakkunniga föreslå, att dessa lärare, i den mån skolöverstyrelsen ej anser sig kunna förklara dem behöriga till tjänst i ovan angivna lönegrader, placeras i lönegrad Ca 14 respektive Ca 13, om de vid löneregleringens ikraftträdande äro anställda vid folkhögskola och ha haft sådan anställning minst tio år.

Övriga övningsämnen intaga i regel icke den centrala ställning i folkhögskolornas verksamhet som de ovan nämnda. Undervisningen i dessa ämnen kan vanligen icke heller anses avse en mera kvalificerad undervisning än den, som gäller för övningslärartjänster tillhörande den s. k. normallönegraden vid andra skolformer. I teckning, musik och gymnastik förorda de sakkunniga därför lönegraderna Ca 21 och Ce 20. Där i något fall folkhögskolans verksamhet är särskilt inriktad på undervisningen i något av dessa ämnen t. ex. vid gymnastikfolkhögskolan i Lillsved och folkliga musikhögskolan i Ingesund, därest denna organiseras som folkhögskola, bör dock en högre lönegrad kunna komma i fråga, nämligen Ca 23 och Ce 22.

Vid mindre än full tjänstgöring skall enligt de sakkunnigas förslag lönen liksom för andra övningslärare reduceras i samma grad som tjänstgöringen, d. v. s. att exempelvis vid halv tjänstgöring löneklassbeloppen reduceras till hälften.

Enligt de sakkunnigas förslag skall timläroanställning tillämpas *dels* då tjänstgöringen omfattar mindre än 480 undervisningstimmar för arbetsår eller 240 undervisningstimmar för halvt arbetsår, *dels* då tjänstgöringen är av större omfattning än nyss nämnts, men läraren icke är behörig att anställas som extra ordinarie.

För övningslärare vid folkhögskolor skall i övrigt gälla samma anställningsvillkor som för övningslärare vid fortsättningsskolor t. ex. i fråga om lön under tjänstledighet och uppflyttning i löneklass. Förslag till bestämmelser härom ha av de sakkunniga framlagts i betänkande med förslag till avlöningsreglemente för övningslärare.

Yttrandena.

Statskontoret har icke funnit särskilda skäl föreligga att i fråga om vissa övningslärare — lärarna i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd — frångå likställigheten med realskolans motsvarande lärarpersonal. Statskontoret har därför förordat, att lärarna i nyssnämnda ämnen skola hänföras till lönegraderna Ca 18 och Ce 16, respektive i slöjd Ca 16 och Ce 15. Extra ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik vid folkhögskola med speciell inriktning bör enligt statskontorets mening — i konsekvens med 1948 års principbeslut — icke placeras i högre lönegrad än Ce 20 såsom vid högre allmänt läroverk.

Statens lönenämnd har framställt erinran mot de sakkunnigas förslag till ordnande av övningslärarnas anställnings- och avlöningsförhållanden endast i vad avser lönegradsplaceringen vid extra ordinarie anställning. Vid den år 1948 beslutade allmänna löneregleringen för övningslärare uppställdes, med undantag i fråga om lärarutbildningsanstalterna, såsom en grundsats, att extra ordinarie lärare i samma ämne skulle tillhöra samma lönegrad oavsett skolform (jfr SOU 1947: 15 s. 158). I enlighet därmed skulle folkhögskolornas extra ordinarie övningslärare i hushållsgöromål, kvinnlig slöjd, vävning, teckning, musik och gymnastik ha hänförts till två nummer lägre lönegrader än som föreslagits. Även om de sakkunnigas motivering, att icke-ordinarie tjänster med samma lönegradsplacering som vid andra skolformer på grund av ofta låga timtal knappast skulle bliva särskilt lockande, syntes förtjäna visst beaktande, har lönenämnden dock för sin del icke ansett tillräckliga skäl föreligga att frångå den nyssnämnda huvudregeln. Lönenämnden har därför föreslagit, att vid folkhögskolorna extra ordinarie övningslärartjänst skall hänföras till, i hushållsgöromål Ce 17, i kvinnlig slöjd och i vävning Ce 15 samt i teckning, musik och gymnastik Ce 20.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att den föreslagna jämförelsevis höga löneställningen för extra ordinarie övningslärare vore av särskild betydelse för folkhögskolan. I hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och vävning komme de att uppbära lön efter lönegraden närmast över den, som gällde för motsvarande ordinarie lärare vid folkskolan och realskolan. Med hänsyn till det krävande arbetet vore en sådan löneställning väl motiverad.

Skolöverstyrelsen har även framhållit, att såsom fyllnadstjänstgöring borde kunna räknas tjänstgöring vid kurser för utbildande av personal vid skolmåltider beträffande lärarinna i hushållsgöromål och tjänstgöring vid kurser för utbildande av hemvårdarinnor beträffande lärarinna i kvinnlig slöjd.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har icke haft något att erinra mot vad de sakkunniga föreslagit med avseende å övningslärarna.

Svenska facklärarförbundet har framhållit, att de skäl, som anförts för lönesättningen beträffande lärare i kvinnlig och manlig slöjd, vävning och teckning, icke vore godtagbara.

Att i lönesättningen över huvud taget skilja på ämnena hushållsgöromål, kvinnlig och manlig slöjd samt vävning, finge anses otillfredsställande och att utgå från den lönesättning, som i princip antagits i riksdagen beträffande motsvarande lärare i folk- och fortsättningsskolor, hade i någon mån undanskymt dessa ämnens inbördes relation vid folkhögskolorna och de sakkunniga hade själva uttalat att skillnaden mellan dessa ämnen finge anses vara mindre vid folkhögskolor än vid andra skolformer, ehuru man framhållit att även vid folkhögskolorna undervisningen i hushållsgöromål i regel ställde något större krav på lärarna än i övriga ämnen. Förbundet hävdar att lärarna i kvinnlig och manlig slöjd samt vävning vid folkhögskolorna i lönehänseende böra likställas som skett i skolkommissionens förslag till löneroglering för de centrala verkstadsskolorna.

Slöjd- och vävläraryrket måste, liksom hushållsläraryrket, ägna mycken tid till preparation och organisation av undervisningen med hänsyn till elevernas mogenhetsgrad. I arbetet inginge bland annat anskaffning av material före kurserna, mönsterkonstruktion, mönsterutformning jämte översyn av arbetsmaterial. En mer individuell undervisning nödvändiggjordes därav, att elevernas arbeten icke löpte parallellt, utan befunno sig i olika stadier, alltefter elevernas förutsättningar. Därutöver hade ifrågasvarande lärare att föra viss bokföring med slutredovisning och statistik.

Beträffande hushållsläraryrket lönegradsplacering har förbundet anslutit sig till ett uttalande av Svenska skolköksläraryrket förening enligt vilket det icke vore motiverat, att ifrågasvarande lärare vid folkhögskolorna placerades i lägre lönegrad än de vid lanthushållsskolorna tjänstgörande, för vilka de sakkunniga föreslagit lönegrad Ca 22. I båda fallen vore det fråga om undervisning av vuxna elever av ungefär samma kategori, och av lärarna fordrades samma kompetens.

Vid folkhögskolekurserna bedreves en mycket intensifierad undervisning och elevgrupperna vore ofta stora, vilka förhållanden gjorde undervisningen utomordentligt krävande. Det gällde för lärarna att på kort tid meddela ett tämligen ojämnt elevmaterial kunskaper och färdigheter, som utan ytterligare utbildning kunde bli till verklig nytta för elevernas framtida livsföring. Undervisningen i hushållsgöromål vid folkhögskolekurserna vore i själva verket väl jämförbar med undervisningen vid de skolor, där ämnet betecknades som yrkesämne. Läroanställning vid internat vore dessutom i regel särskilt betungande, vilket medförde att dessa tjänster bleve mindre eftersträfvansvärda. Det vore därför nödvändigt även ur rekryterings synpunkt, att man genom en tillfredsställande lönegradsplacering erhöle möjlighet att förvärva goda lärarkrafter. Det föreslagna lägre timtalet för full tjänstgöring borde icke utgöra hinder för en lönegradsplacering, som motsvarade undervisningens svårighetsgrad och de kompetenskrav, som ställdes på här avsedda lärare. På grund av folkhögskolornas organisation komme endast ett relativt litet antal lärare i hushållsgöromål att uppnå det timtal, som fordrades för ordinarie tjänst. Flertalet tjänster torde bli extra ordinarie. Då alltså hela det för den ordinarie graden fastställda lönebeloppet

i de flesta fall icke komme att utgå, vore det så mycket mer angeläget, att lönegradsplaceringen icke bleve för låg.

Ordinarie lärare i hushållsgöromål vid folkhögskolor borde alltså, i likhet med motsvarande lärare vid lanthushållsskolor, placeras i lönegrad Ca 22. Extra ordinarie lärare i detta ämne borde placeras i lönegrad Ce 21.

De sakkunnigas förslag till lönegradsplacering för lärare i teckning vore även otillfredsställande. Här hade de sakkunniga icke följt samma linje som beträffande sitt förslag till lönesättning för lärare i hushållsgöromål, utan övningslärare i teckning hade placerats i lönegrad Ca 21 under motivering att ämnet teckning inte hade den centrala ställning i folkhögskolans verksamhet, eller att ämnet inte kunde anses vara mer kvalificerat än teckningsundervisningen i folkskola eller realskola. Mot detta har förbundet hävdadt att där ämnet teckning förekomme i folkhögskola, dess plats vore motiverad och att undervisningen måste bedrivas med samma allvar och läggas på ett lika högt plan som undervisningen i andra ämnen. Det vore här fråga om samma mogna ungdom som i övriga ämnen, även om undervisningen delvis behandlade elementärt stoff. Teckningsundervisningen stode närmast på samma plan som på gymnasiet. Ordinarie lärare i teckning borde placeras i lönegrad Ca 23 och extra ordinarie i Ce 22.

Föredraganden.

I en annan proposition denna dag framlägges för riksdagen förslag, att den vid 1948 års riksdag i princip beslutade löneregleringen för övningslärare skall sättas i kraft den 1 juli 1950. Sagda förslag omfattar övningslärarna vid folk- och småskoleseminarier, allmänna läroverk, högre tekniska läroverk, läroanstalter för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyle, läroanstalter för dövstumma, högre kommunala skolor, folkskolor samt fortsättningsskolor. Löneregleringen bygger på den förutsättningen, att antalet heltidstjänster för övningslärare skall kunna väsentligt ökas genom att en tjänst vid en viss skola skall kunna förenas med tjänstgöring vid en eller flera andra skolor (fyllnadstjänstgöring). Bl. a. av denna anledning har löneregleringen begränsats till skolformer, där tjänstgöringsförhållandena äro i stort sett likartade i fråga om läsårets längd (36—40 veckor) och lektionstimmarnas fördelning med i regel lika stort timal varje vecka under läsåret m. m. Undantag utgör fortsättningsskolan. På grund av de vid sistnämnda skolform rådande speciella förhållandena har full tjänstgöring där bestämts till 1 080 undervisningstimmar för redovisningsår eller 540 timmar för kalenderhalvår, medan den för övriga skolformer bestämts till 30 undervisningstimmar i veckan (veckotimmar) under läsåret eller termin. I fråga om fyllnadstjänstgöring m. m. har bestämts, att 36 undervisningstimmar vid fortsättningsskolan skola anses motsvara en veckotimme vid andra skolformer.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle övningslärarna vid folkhögskolorna inordnas under de nya avlöningsbestämmelserna för övningslärarna i all-

mänhet, varvid i stort sett samma särbestämmelser, som skulle gälla för fortsättningsskolan, även skulle erhålla tillämpning å folkhögskolan. Med hänsyn till de vid folkhögskolorna rådande särskilda arbetsförhållandena, vilka de sakkunniga beaktat vid utformningen av förslaget beträffande ämneslärarna, föreslå emellertid de sakkunniga, att för övningslärarna vid folkhögskolorna timtalet för full tjänstgöring skall bestämmas till endast 960 för helt arbetsår. Vidare skulle — i motsats till vad fallet skulle bli vid övriga skolformer — kunna inrättas ordinarie halvtidstjänster med en undervisningsskyldighet av 480 timmar för år.

I likhet med statskontoret finner jag det för övningslärarna vid folkhögskolorna föreslagna timtalet för full tjänstgöring — 960 timmar — vara för lågt. I anslutning till den av mig i det föregående förordade uppräknigen av ämneslärarnas undervisningsskyldighet vill jag föreslå att för övningslärarna timtalet fastställs till 1 000 för år. Jag kan icke heller tillstyrka att för folkhögskolorna avses ordinarie halvtidstjänster. Liksom vid övriga skolformer, som omfattas av löneregleringen för övningslärarna, böra tjänster, som omfatta mindre än full tjänstgöring, dock minst halv, inrättas såsom extra ordinarie.

Vad de sakkunniga i övrigt föreslagit i fråga om anställningsformer och tjänstgöringsskyldighet för övningslärarna vid folkhögskolan synes mig böra godtagas med den jämkningen, att ordinarie anställning bör gälla tills vidare med en ömsesidig uppsägningstid av 6 månader. För extra ordinarie lärare, anställd endast för ett halvt år, bör undervisningsskyldigheten utgöra 250—500 undervisningstimmar.

De sakkunnigas förslag till lönegradsplacering för de ordinarie övningslärarna anser jag mig — i likhet med statens lönenämnd — kunna biträda. Även i fråga om de extra ordinarie övningslärarnas lönegradsplacering delar jag lönenämndens uppfattning, vilket innebär en avvikelse från de sakkunnigas förslag i så måtto, att extra ordinarie lärare i hushållsgöromål böra placeras i Ce 17 i stället för Ce 19, i kvinnlig slöjd och vävning i Ce 15 i stället för Ce 17 och i teckning, musik och gymnastik vid folkhögskolor med speciell inriktning på ett av dessa övningsämnen i Ce 20 i stället för Ce 22.

Vad angår kombinationen övningslärare-husmoder synas hinder icke böra möta att inrätta sådana tjänster. Jag är emellertid icke nu beredd att taga ställning till frågan om lönegradsplaceringen för sådan tjänst.

IV. Lantbruksundervisningsanstalterna.

1. Nuvarande förhållanden m. m.

Lantbruksundervisningsanstalternas uppgift, organisation m. m. Till lantbruksundervisningsanstalterna hänförs i detta sammanhang de lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor, som avses i stadgan den 30 juni 1949 (nr 461) för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter. Stadgan gäller i tillämpliga delar jämväl de statliga lant-

bruksskolorna vid Ultuna och Alnarp. Enligt stadgan ha lantbruksundervisningsanstalterna till ändamål att främja yrkesutbildningen inom jordbruksnäringsgenom att meddela utbildning, *lantmannaskola* i lantbrukshållningens utövande, *lantbruksskola* i lantbrukshållningens utövande med särskilt syfte att bibringa övning och färdighet i lantbruksarbetens ordnande och ledning samt *lantbrukshållsskola* i skötseln av ett lantbrukshåll.

Ur innehållet i stadgan må i övrigt nämnas följande.

Vid varje lantbruksundervisningsanstalt skall finnas en *styrelse*. Denna styrelse tillkommer bl. a. att, under iakttagande av vad därom är särskilt stadgat, antaga och entlediga föreståndare och lärare samt bestämma dessas avlöningsförmåner, att besluta om tjänstledighet och semester åt föreståndare och lärare samt, om så prövas nödigt, förordna om sådan befattningsuppehållande under ledigheten ävensom att besluta om tilldelande av varning åt nämnda befattningshavare, att hava överinseende över skolans ekonomi, samt att årligen, efter förslag av föreståndaren, uppgöra inkomst- och utgiftsstat för skolan. Styrelsen bör i största möjliga utsträckning samverka med hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen i orten. Lantbruksundervisningsanstalt står under *överinseende av lantbruksstyrelsen*, som ock äger utfärda de närmare föreskrifter, vilka kunna erfordras för ordnandet av undervisningen vid anstalten.

Huvudkurserna och deras längd framgå av följande uppställning.

Skola	Kurs	Kurstid
<i>Lantmannaskolor:</i>		
	Vinterkurs	Minst 125 arbetsdagar
	Fortsättningskurs till vinterkurs	Minst 125 arbetsdagar
	Längre kurs	Minst 250 arbetsdagar
	Praktisk-teoretisk sommarkurs	Minst 125 arbetsdagar
	Helårskurs	Ett år
	Ladugårdsförmanskurs	Ett år
<i>Lantbruksskolor:</i>		
	Kurs för utbildande av jordbruksförmän	Två år
	Kurs för meddelande av allmän praktisk-teoretisk jordbruksutbildning	Ett år
	Ladugårdsförmanskurs	Ett år
<i>Lantbrukshållsskolor:</i>		
	Halvårskurs	Minst 154 dagar
	Helårskurs	Minst 308 dagar

Efter tillstånd av lantbruksstyrelsen må dessutom vid lantbruksskola anordnas ettårig arbetsledarkurs samt vid lantbrukshållsskola, då särskilda skäl föranleda därtill, huvudkurser av annan längd än nyss angivits.

I föreskrivet minimiantal arbetsdagar vid lantmannaskola inräknas icke sön- och helgdagar eller ferier. Vid lantbrukshållsskola inräknas i minimiantalet dagar sön- och helgdagar men icke ferier.

Läsåret omfattar tiden 1 november—31 oktober. Lantbruksstyrelsen äger medgiva jämkning härutinnan. Under varje läsår skall vid skolan anordnas en eller flera huvudkurser i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t efter

förslag av skolans styrelse bestämmer. Kortare undervisnings- och utbildningskurser må efter medgivande av Kungl. Maj:t anordnas utöver vad där-om finnes särskilt stadgat.

Beträffande *undervisningen* stadgas i huvudsak följande.

Vid lantmannaskolas vinterkurs skall, därest lantbruksstyrelsen ej annorlunda föreskriver, teoretisk undervisning — såvitt möjligt förenad med praktiska övningar och demonstrationer — meddelas i, förutom vissa allmänna kunskapsämnen, ämnen av speciell betydelse för lantushållningen.

Vid fortsättningskurs skola utom teoretisk undervisning förekomma praktiska övningar i lantmannagöromål. Vid längre kurs skall undervisningen omfatta samma ämnen som vid vinterkurs. Vid praktisk-teoretisk sommarkurs skall huvudvikten läggas på att genom praktiskt arbete, övningar och demonstrationer bibringa eleverna kunnighet i olika arbetsuppgifters rätta utförande; den teoretiska undervisningen skall avse att i anslutning till den praktiska undervisningen bibringa eleverna elementära insikter i vissa ämnen av speciell betydelse för lantushållningen. Vid helårskurs skall den teoretiska undervisningen omfatta samma ämnen som vid vinterkurs och i huvudsak vara förlagd till vinterhalvåret; vid den praktiska undervisningen skola eleverna övas i förekommande lantmannagöromål. Vid ettårig ladugårdsförmanskurs skall förekomma såväl praktisk som teoretisk undervisning. Den teoretiska undervisningen skall omfatta sammanlagt omkring 400 timmar lämpligt fördelade under hela utbildningstiden.

Efter lantbruksstyrelsens medgivande må undervisningen vid vinterkurs, fortsättningskurs till vinterkurs och längre kurs ordnas efter olika studielinjer. Under tid, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas, bör varje elev erhålla i medeltal 40 timmars undervisning i veckan.

Vid lantbruksskola skall den teoretiska undervisningen i huvudsak omfatta detsamma som vid lantmannaskolas vinterkurs. Särskilt avseende skall dock fästas å förhållandena vid större jordbruk. Under den tvååriga kursen skola minst 140 hela dagar eller däremot svarande halva dagar ägnas åt lektioner med därtill hörande övningar och demonstrationer samt studieresor. Av nämnda antal dagar skola minst 40 hela dagar eller motsvarande antal halva dagar förläggas till första året. Därutöver bör under första vinterhalvåret för elev, som i huvudsak sysselsättes med praktiska göromål, teoretisk undervisning i form av övningar och repetitioner anordnas under i regel en timme dagligen. I den ettåriga kursen skola minst 100 hela dagar eller motsvarande antal halva dagar ägnas åt teoretisk undervisning, vilken företrädesvis skall ordnas gemensamt med undervisningen för eleverna i den tvååriga kursens äldre avdelning. Vid lantbruksskola skola eleverna övas i alla förekommande lantmannagöromål samt turvis tjänstgöra som arbetsförmän.

Vid lantbruksskolas ettåriga ladugårdsförmanskurs skall för undervisningen gälla detsamma som för motsvarande kurs vid lantmannaskola.

Vid ettårig arbetsledarkurs skall förekomma såväl teoretisk som praktisk undervisning. Teoretisk undervisning skall omfatta minst 550 timmar och meddelas i vissa ämnen av speciell betydelse för lantushållningen med särskilt avseende fäst å förhållandena vid större jordbruk och arbetsledarnas uppgifter vid ett sådant. Den praktiska undervisningen skall avse att utveckla elevernas arbetsskicklighet samt att öva dem i att rätt bedöma och planlägga olika arbeten.

Under tid, då vid lantbruksskola huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas, bör varje elev erhålla i medeltal 40 timmars undervisning i veckan.

Vid lantushållsskolas halvårskurs skall, där ej lantbruksstyrelsen annorlunda föreskriver, undervisning meddelas i närings-, födoämnes- och matlagninglära, hemmets ekonomi, hälsolära och barnavård, hemvård, husdjurslära och mjölkhushållning, trädgårdsskötsel, slöjd och medborgarkunskap. Vid helårskurs skall undervisningen omfatta samma ämnen som vid halvårskurs. Elev bör vid sidan av praktiska övningar erhålla omkring tolv timmars teoretisk undervisning i veckan.

Enligt stadgan bör vidare vid lantbruksundervisningsanstalt genom gymnastik- och idrottsövningar sörjas för elevernas sunda kroppsliga utveckling.

Undervisningsplan, upptagande kursernas längd, lärarnas undervisning i olika läroämnen och det ungefärliga antalet lärotimmar, som skall ägnas varje ämne, fastställs av lantbruksstyrelsen efter förslag av skolans styrelse. Genom studieresor under lärarens ledning böra eleverna komplettera de vid skolan vunna kunskaperna.

Efter genomgången kurs erhåller elev avgångsbetyg enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär undertecknat av rektor.

Till varje lantbruksundervisningsanstalt skall höra ett *skoljordbruk*. Denna skyldighet har för lantmanna- och lantushållsskolor trätt i kraft den 1 november 1948, men äger Kungl. Maj:t alltjämt medgiva befrielse härifrån. I så fall skall skolan i nödig utsträckning för undervisningsändamål äga disponera över någon i skolans närhet belägen, för ändamålet lämplig och av lantbruksstyrelsen godkänd egendom. Kan detta ej ordnas för lantushållsskola, skall skolan i varje fall ha erforderliga anläggningar för praktisk undervisning i trädgårds- och smådjurskötsel. För lantushållsskola å samma plats som lantmannaskola med skoljordbruk kan detta godkännas som skoljordbruk även för lantushållsskolan.

Lantmannaskolas skoljordbruk skall drivas av skolan och förestås av rektor eller någon lärare. Vid lantmanna- eller lantbruksskola i trakt, där skogsskötseln är av betydelse för lantbrukets utövare i allmänhet, skall, där å skolegendomen ej finnes lämpligt skogsområde, praktisk undervisning i skogsskötsel anordnas å annan lämplig egendom i orten.

För inträde som *elev* vid lantbruksundervisningsanstalt fordras, där ej lantbruksstyrelsen för särskild anstalt annorlunda föreskrivit, att ha genomgått folkskola eller ock på annat sätt förvärvat motsvarande kunskapsmått. Elev vid lantmanna- eller lantbruksskola skall, bland annat, före inträdet ha haft minst ett års praktik i lantbruksarbete eller — vid ladugårdsförmanskurs — i djurskötsel och ha fyllt 18 år eller i fråga om ladugårdsförmanskurs 19 år. Vid praktisk-teoretisk sommarkurs fordras dock icke någon praktik, varjämte beträffande åldern vid inträdet gäller, att elev skall ha fyllt 16 men ej 18 år. Vid arbetsledarkurs fordras för inträde minst tre års praktik i lantbruksarbete och en minimiålder av 19 år. Vid lantushållsskola skall elev ha fyllt 17 år. Där särskilda skäl föreligga, må elev kunna antagas, som ej uppnått stadgad minimiålder.

Vid varje skola skall finnas en föreståndare, benämnd *rektor*, samt det antal *ämneslärare*, *extra ordinarie ämneslärare* och *speciallärare*, som kräves för undervisningens behöriga uppehållande.

Rektor, ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare skola ha avlagt, vid lantbruks- och lantmannaskola agronomexamen och vid lantushållsskola avgångsexamen från lärarinnekurs vid med statsmedel understött lantushållningsseminarium. Dessutom skall rektor under minst två läsår med

goda vitsord tjänstgjort såsom ämneslärare vid lantmanna- eller lantbrukskola respektive lantbruksskola och ämneslärare under sammanlagt minst två läsår med goda vitsord tjänstgjort som extra ordinarie ämneslärare vid lantmanna- eller lantbruksskola respektive lantbruksskola. Lantbruksstyrelsen äger dock, där särskilda skäl föreligga, medgiva undantag från dessa villkor.

Vid tillsättande av rektor eller lärare, vilken skall handha skötsel av skolorjordbruk, bör särskilt uppmärksammas betydelsen av att sökanden äger de insikter, erfarenheter och egenskaper, som ha betydelse för en god skötsel av skolegendomen.

Rektor, ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare anställas tills vidare med ömsesidig rätt till uppsägning. Uppsägningstiden är för rektor och ämneslärare sex månader och för extra ordinarie ämneslärare, såvitt möjligt, tre månader. Skolstyrelsens beslut om uppsägning av ordinarie rektor eller ordinarie ämneslärare skall dock, innan beslutet må gå i verkställighet, underställas lantbruksstyrelsen för godkännande. Speciallärare anställs på viss tid.

Rektor eller lärare, som icke förmår att vid skolan upprätthålla skick och ordning eller uraktlåter att fullgöra sina åligganden enligt stadgan, må kunna av skolans styrelse skiljas från sin befattning utan iakttagande av stadgad uppsägningstid, dock, där fråga är om ordinarie rektor eller ämneslärare, endast efter förut given varning, av vilken han icke låtit sig rätta. Beslut angående skiljande av ordinarie rektor eller ämneslärare från skolan skall, innan beslutet må gå i verkställighet, underställas lantbruksstyrelsen för godkännande.

Ledig rektors- eller ämneslärarbefattning skall ledigförklaras. Lantbruksstyrelsen prövar sökandenas behörighet och uppsätter på förslag tre sökande. Skolans styrelse har att till befattningen antaga någon av de på förslaget uppförda. Beträffande rektorsbefattning vid lantbruksskola, som är förlagd till enskild egendom, skall därvid personvalet träffas i samråd med ägaren eller innehavaren av egendomen. Extra ordinarie ämneslärare och speciallärare förordnas av skolans styrelse.

Ordinarie befattningshavare må icke samtidigt inneha ordinarie anställning vid annan skola. Rektor, ämneslärare eller extra ordinarie ämneslärare må icke utan lantbruksstyrelsens tillstånd åtaga sig uppdrag, som är förenat med tjänstgöring under tid kurs pågår vid skolan (kungörelsen 1942: 807, 11 §).

Rektor åligger bl. a. att under styrelsens inseende handha skolans ekonomi, där styrelsen icke annorlunda beslutar, att, där icke av styrelsen eller eljest i vederbörlig ordning annorlunda bestämmes, handha ledningen av till skolan förlagda särskilda undervisnings- och utbildningskurser och där anordnad försöksverksamhet samt att handha skötseln av skolorjordbruket, såvitt ej styrelsen därtill utsett annan lärare vid skolan.

Under tid, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas, skall *undervisningsskyldigheten* för rektor och ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola vara av följande omfattning, räknat i medeltal för tiden i fråga.

	Antal veckotimmar
Lantmannaskola: Rektor	14—20
Ämneslärare	20—24
Lantbruksskola: Rektor	10—12
Ämneslärare	16—20

Då särskilda skäl därtill föranleda, må lantbruksstyrelsen medge minskning i nämnda undervisningsskyldighet.

För lantbruksskola saknas allmänna bestämmelser om undervisningsskyldighetens omfattning.

Skolornas organisation m. m. läsåret 1946/47 framgår av vissa av de sakkunniga upprättade tabeller, vilka torde såsom bilaga få fogas till detta protokoll (*bilaga 2*). I dem redovisas för varje skola antalet elever vid olika kurser samt antalet lärare av olika slag. För de skolor, som ha skoljordbruk, redovisas dessutom arealen odlad jord.

Sedan läsåret 1946/47 har Ökna lantmannaskola i Södermanlands län tillkommit, vilken skola har vinterkurs, helårskurs och ladugårdsförmanskurs. Dessutom har Katrinebergs lantmannaskola i Hallands län flyttats till Plönninge och lantmannaskolan i Markaryd ersatts av en skola i Ryssby.

Beträffande *skoljordbruken* må nämnas, att utöver de i tabellerna redovisade skolorna en del skolor arrendera skoljordbruk samt att flera skolor torde komma att anskaffa skoljordbruk.

Utöver huvudkurserna ha till lantbruksundervisningsanstalterna under läsåret 1946/47 varit förlagda ett flertal kortare utbildningskurser. Bland annat ha hållits tjugou utbildningskurser för kontrollassistenter om 40 dagar för sammanlagt 316 elever samt åtta utbildningskurser för ladugårdsförmän om 3 månader för sammanlagt 85 elever.

Vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna förekommer praktisk undervisning i mycket stor utsträckning. Detta gäller särskilt lantbruksskolorna men även lantbruksskolorna under de tider, som ej äro avsedda för teoretisk undervisning. Lantmannaskolornas vinterkurser äro däremot väsentligen inriktade på teoretisk undervisning.

I följande sammanställningar (se s. 78) redovisas dels antalet veckotimmar under läsåret 1946/47, som lärarna meddelat teoretisk undervisning, dels ock det antal procent, som denna undervisning beräknats utgöra av lärarnas totala arbetsåligganden i tjänsten. Återstoden av tjänstgöringen har fullgjorts genom praktisk undervisning eller arbete å skoljordbruket m. m., som åvilar dem i tjänsten.

Teoretisk undervisning läsåret 1946/47									
Skolor	Befattningshavare	Antal veckotimmar					Upp- gifter saknas	S:a	
		0—4	5—9	10—14	15—19	20—24			25—29
Antal befattningshavare									
<i>Lantbruksskolor:</i>									
	Rektorer	—	—	5	1	—	—	1	7
	Ämneslärare	—	—	—	2	4	1	—	7
	E. o. ämneslärare	—	—	—	2	4	—	—	6
	Summa	—	—	5	5	8	1	1	20
<i>Lantmannaskolor:</i>									
	Rektorer	1	1	16	28	1	—	1	48
	Ämneslärare, helårsanställda	—	2	3	7	22	1	2	37
	150 arbetsdagar	—	—	—	2	3	1	—	6
	125 arbetsdagar	—	—	—	2	16	—	—	18
	E. o. ämneslärare, helårsanställda ..	—	—	1	10	7	—	1	19
	150 arbetsdagar	—	—	1	—	5	—	—	6
	125 arbetsdagar	—	—	—	3	7	1	—	11
	Summa	1	3	21	52	61	3	4	145
<i>Lanthushållsskolor:</i>									
	Rektorer	24	14	—	—	—	—	1	39
	Ämneslärare, helårsanställda	45	10	—	—	—	—	1	56
	154 dagar	8	—	—	—	—	—	3	11
	E. o. ämneslärare, helårsanställda ..	26	—	—	—	—	—	—	26
	154 dagar	9	2	—	—	—	—	1	12
	Summa	112	26	—	—	—	—	6	144

Teoretisk undervisning i % av total tjänstgöring 1946/47									
Skolor	Befattningshavare	Antal procent					Upp- gift saknas	S:a	
		0—9	10—24	25—49	50—74	75—99			100
Antal befattningshavare									
<i>Lantbruksskolor:</i>									
	Rektorer	—	2	—	—	—	—	5	7
	Ämneslärare	—	1	2	2	—	—	2	7
	E. o. ämneslärare	—	1	2	1	—	—	2	6
	Summa	—	4	4	3	—	—	9	20
<i>Lantmannaskolor:</i>									
	Rektorer	1	1	11	8	6	12	9	48
	Ämneslärare	—	3	7	10	10	20	11	61
	E. o. ämneslärare	—	—	5	7	8	10	6	36
	Summa	1	4	23	25	24	42	26	145
<i>Lanthushållsskolor:</i>									
	Rektorer	10	16	2	1	—	—	10	39
	Ämneslärare	34	13	1	—	1	—	18	67
	E. o. ämneslärare	23	4	1	—	1	—	9	38
	Summa	67	33	4	1	2	—	37	144

De sakkunniga ha genom rektorerna erhållit uppgifter om huru många timmar i medeltal per vecka lärarna under läsåret 1946/47 ägnat skrivningsrättning, studiehandledning, samkväm med eleverna, tillsyn av elevhem, biträdande arbete åt rektor o. d., för vilka uppgifter särskilt arvode ej utgår och nedsättning i undervisningsskyldigheten icke äger rum. De lämnade, i hög grad approximativa uppgifterna redovisas i nedanstående tabell.

Arbete i tjänsten vid sidan av praktisk och teoretisk undervisning									
Skolor	Befattningshavare	Antal veckotimmar						Uppgift saknas	S:a
		0—4	5—9	10—14	15—19	20—24	25—29		
Antal befattningshavare									
<i>Lantbruksskolor:</i>									
	Ämneslärare	—	3	3	—	—	—	1	7
	E. o. ämneslärare	—	1	3	1	—	—	1	6
	Summa	—	4	6	1	—	—	2	13
<i>Lantmannaskolor:</i>									
	Ämneslärare	8	11	17	10	6	4	1	61
	E. o. ämneslärare	7	5	6	7	7	2	1	36
	Summa	15	16	23	17	13	6	2	97
<i>Lanthushållsskolor:</i>									
	Ämneslärare	16	18	10	10	1	—	12	67
	E. o. ämneslärare	15	6	8	3	1	—	5	38
	Summa	31	24	18	13	2	—	17	105

Vid lantmannaskolorna ha många lärare vid sidan av sin lärartjänstgöring stadigvarande arbete på annat håll än i skolan. Dessa arbeten äro av skiftande art, t. ex. som föreståndare i elektrisk distributionsförening och som konsulent hos hushållningssällskap. Sammanlagt 42 rektorer och lärare vid lantmannaskolor hade årligen återkommande arbete utom skolan under läsåret 1946/47, varav 11 i 12—20 veckor, 11 i 21—30 veckor och 11 i 41—52 veckor. Av återstoden hade 7 befattningshavare arbete utom skolan i högst 12 veckor och 2 i 31—40 veckor. Vid lanthushållsskolorna hade tre rektorer och en helårsanställd lärare arbete utom skolan i 21—30 veckor.

Avlöningssförhållanden. Lantbruksundervisningsanstalterna blevo först år 1919 föremål för en allmän lönereglering. Av de i anledning därav utfärdade kungörelserna, nr 850, om statsunderstöd till lantbruksskolor, nr 857, om statsunderstöd till lantmannaskolor och nr 854, om statsunderstöd till lanthushållsskolor trädde de två förstnämnda i kraft den 1 november 1919 och den sistnämnda den 1 januari 1920. Kungörelsen 1919: 850 ersattes sedermera av kungörelsen 1927: 222.

Enligt nämnda kungörelser gällde såsom villkor för statsbidrag, att kontant minimiavlöning skulle utgå till rektorer och lärare (lärarinnor) med vissa belopp. Utöver den kontanta lönen skulle skolorna tillhandahålla fri bostad jämte bränsle eller kontant ersättning härför.

Endast i undantagsfall utgick högre kontant lön än minimilönen. Sedermera tillkom dyrtidstillägg enligt för oreglerade verk gällande grunder å ett belopp motsvarande hälften av den kontanta minimiavlöningen. Atskilliga landsting utgävo dock av egna medel utfyllnad av dyrtidstillägget med så stort belopp, att detta sammanlagt utgick å minimiavlöningens hela belopp.

Provisorisk avlöningsförbättring utgick från och med den 1 juli 1936 vid lantmannaskolorna och från och med den 1 juli 1937 vid lantbruksskolor.

Ovannämnda kungörelser ersattes fr. o. m. den 1 november 1940 av kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 847) angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter, vilken i sin tur fr. o. m. den 1 november 1942 ersattes av nu gällande kungörelse den 5 september 1942 (nr 807; ändr. 1945: 375, 1949: 462) angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter m. m. Även enligt sistnämnda kungörelse skall utgå viss minimiavlöning för läsår i form av grundlön jämte ålderstillägg. Beloppen framgå av följande sammanställning.

Befattningshavare	Grundlön kronor	Ålderstillägg kronor
<i>Lantmannaskolor</i>		
med vinterkurs om minst 125 arbetsdagar:		
Rektor	5 580	3 å 480
Ämneslärare	4 200	4 å 480
E. o. ämneslärare	3 100	2 å 240
med vinterkurs om minst 150 arbetsdagar:		
Rektor	6 030	3 å 480
Ämneslärare	4 500	4 å 480
E. o. ämneslärare	3 300	2 å 240
med helårskurs eller med vinterkurs jämte annan huvudkurs:		
Rektor	7 560	3 å 480
Ämneslärare	5 520	4 å 480
E. o. ämneslärare	4 000	2 å 240
<i>Lantbruksskolor:</i>		
Rektor	7 560	3 å 480
Ämneslärare	5 520	4 å 480
E. o. ämneslärare	4 000	2 å 240
<i>Lanthushållsskolor</i>		
med halvårskurs:		
Rektor	2 760	3 å 300
Ämneslärare	2 100	4 å 300
E. o. ämneslärare	1 600	2 å 150
med årskurs eller (och) två halvårskurser eller årskurs och en halvårskurs:		
Rektor	4 752	3 å 300
Ämneslärare	3 480	4 å 300
E. o. ämneslärare	2 600	2 å 150

Rätt till ålderstillägg inträder efter respektive tre, sex, nio och tolv år, därest tjänstgöringen varit av viss omfattning.

Vid lantmannaskola med vinterkurs må rektor, ämneslärare eller extra ordinarie ämneslärare medgivas rätt att uppbära lön som vid skola med vinterkurs och fortsättningskurs, därest han, då vinterkurs ej pågår, antingen vid skolan tjänstgör vid andra undervisningskurser om tillhoppa

minst 110 arbetsdagar eller minst fem månader biträder med arbete, som faller inom hushållningssällskapets verksamhet.

Vid lanthushållsskola med halvårskurs må rektor, ämneslärarinna och extra ordinarie ämneslärarinna medgivnas rätt att uppbära lön som vid skola med helårskurs, därest hon, då halvårskursen ej pågår, antingen vid skolan tjänstgör vid andra undervisningskurser om tillhoppa minst 154 dagar, sön- och helgdagar inräknade, eller minst fem månader biträder med arbete, som faller inom hushållningssällskapets verksamhet.

Nu nämnda medgivanden skola lämnas av lantbruksstyrelsen i fråga om undervisningskurser vid lantmanna- eller lanthushållsskola och eljest av Kungl. Maj:t.

Ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare, som för deltagande utom skolan i undervisnings- och försöksarbete, bokföring eller annan jämförlig verksamhet, vilken står under statens eller hushållningssällskapets överinseende och av lantbruksstyrelsen medgivits minskad undervisningsskyldighet vid skolan, må av Kungl. Maj:t medgivnas rätt att uppbära lön såsom för full tjänstgöring, under förutsättning att särskild ersättning icke utgår för verksamheten.

Vidare må rektor, ämneslärare eller extra ordinarie ämneslärare vid lantmannaskola, där ingen annan huvudkurs än vinterkurs anordnas, av Kungl. Maj:t medgivnas rätt uppbära lön såsom rektor, ämneslärare eller extra ordinarie ämneslärare vid lantmannaskola med vinterkurs jämte annan huvudkurs, om det prövas skäligt med hänsyn till hans arbete med undervisningen i övrigt och med skoljordbruket.

Till vikarier för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare skall utgå arvode med lägst $\frac{2}{3}$ av minimigrundlönen för befattningen.

Enligt 15 § kungörelsen 1942: 807 utgår *rörligt tillägg* med för närvarande 15 procent å minimigrundlön, ålderstillägg och vikariatsersättning till ordinarie och extra ordinarie befattningshavare samt vikarier för dessa.

Kristillägg utgår med för närvarande 24,4 procent. Därtill kommer *provisoriskt lönetillägg* (jfr betänkandet s. 172).

Den kontanta lönen utgår *för lästid* och utbetalas månadsvis i efterskott.

Utöver kontant avlöning skall enligt statsbidragskungörelsen nedan angivna befattningshavare åtnjuta fri bostad jämte bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris, dock med lägst i sammanställningen angivna belopp.

Skola Befattning	Tjänstebostad om minst	Minimerersättning kronor
<i>Lantmanna- och lantbruksskolor:</i>		
Rektor.....	5 rum och kök	1 200
Ämneslärare med eget hushåll	4 rum och kök	900
, utan , , 	2 rum	500
E. o. ämneslärare med eget hushåll.....	2 rum och kök	500
, , utan , , 	1 rum	300
<i>Lanthushållsskolor:</i>		
Rektor	2 rum	500
Ämneslärare	1 rum	300
E. o. ämneslärare, helårsanställd	1 rum	300
, , , halvårsanställd	1 rum	200

Extra ordinarie befattningshavare utan eget hushåll äger rätt till fri bostad jämte bränsle allenast under den del av läsåret, hans anställning omfattar. Befattningshavare utan eget hushåll äger under kurstid åtnjuta kost i elevhushållet till självkostnadspris.

I statsbidragskungörelsen meddelas även bestämmelser om lön under tjänstledighet m. m. Det synes icke vara erforderligt att i detta sammanhang lämna någon redogörelse för dessa bestämmelser.

Vid lantbruksundervisningsanstalterna utgå ofta löneförmåner utöver minimilönen. Rektor erhåller stundom representationsbidrag och i många fall utgår personligt lönetillägg. Vidare utgår i vissa fall särskild ersättning för arbete vid skoljordbruk, vilket i regel ej anses ingå i de med tjänsten föränade åliggandena. I följande uppställning redovisas emellertid den ersättning, som under läsåret 1946/47 utgått utöver minimilön, för såväl åligganden i tjänsten som för skoljordbruket. Däremot har ej medräknats ersättning för vid skolan anordnade extra kurser.

Skolor Befattningshavare	Avlöningsförmåner utöver minimiavlönning						S:a
	0 kronor	1—1 000 kronor	1 001— 2 000 kronor	2 001— 3 000 kronor	mer än 3 000 kronor	Upp- gift saknas	
Antal befattningshavare							
<i>Lantbruksskolor:</i>							
Rektorer.....	1	—	—	—	6	—	7
Ämneslärare	1	2	4	—	—	—	7
E. o. ämneslärare	—	4	1	1	—	—	6
Summa	2	6	5	1	6	—	20
<i>Lantmannaskolor:</i>							
Rektorer.....	13	17	12	4	2	—	48
Ämneslärare	36	19	4	1	—	1	61
E. o. ämneslärare	25	6	3	1	—	1	36
Summa	74	42	19	6	2	2	145
<i>Lanthushållsskolor:</i>							
Rektorer.....	34	3	1	—	—	1	39
Ämneslärare	60	4	—	—	—	3	67
E. o. ämneslärare	33	3	—	—	—	2	38
Summa	127	10	1	—	—	6	144
Totalsumma	203	58	25	7	8	8	309

För arbetet med skoljordbruket utgingo läsåret 1946/47 särskilt arvode till ett stort antal rektorer. Vid 6 lantbruksskolor utgingo särskilda förvaltararvoden med lägst 4 000 och högst 6 500 kronor. Vid en lantbruksskola (Varpnäs) ägdes skoljordbruket av rektor.

Vid lantmannaskolorna växlade förvaltararvodena betydligt. En rektor hade 10 000 kronor, en 3 000 kronor, en 2 400 kronor, femton 1 000—2 000 kronor och sex mindre än 1 000 kronor. Övriga rektorer synas icke ha erhållit särskild ersättning för skoljordbruket.

Av ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskolorna biträdde omkring 70 med skötseln av skoljordbruket i olika hänseenden. Endast ett mindre antal av dem erhöles särskild ersättning härför.

Vid lantbruksskolorna utgick icke särskild ersättning för skoljordbruket, vilket torde sammanhånga med att dessa jordbruk i regel äro av mindre omfattning.

Vid lantbruksundervisningsanstalterna anordnas ett flertal i regel kortare extra kurser, t. ex. kontrollassistentkurser, vid vilka lärarna anlitas mot särskilt arvode. Under läsåret 1946/47 tjänstgjorde sammanlagt 72 lärare vid sådana regelbundet anordnade extra kurser vid skolan. Arvodenas belopp växlade från under 100 kronor upp till 1 400 kronor. För 47 lärare översteg arvodet icke 500 kronor och för 11 av dessa icke 100 kronor.

I fråga om pension gäller, att SPA-reglementet är tillämpligt å rektorer, ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna.

2. Löneroglering för rektorer och lärare.

Anställningsformer.

De sakkunniga.

De sakkunniga föreslå, att vid lantbruksundervisningsanstalterna skola finnas ordinarie rektorer samt ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare. De olika anställningsformerna skulle ha väsentligen samma innebörd som motsvarande anställningsformer vid folkhögskolorna skulle erhålla enligt de sakkunnigas förslag. Härom ha de sakkunniga bl. a. anfört följande.

För närvarande äro, såsom redan nämnts, rektorer och lärare vid lantbruksundervisningsanstalterna anställda tills vidare med ömsesidig rätt till uppsägning. Vid hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser tillsätts däremot motsvarande ordinarie tjänster medelst skriftliga kontrakt för viss tid, högst sex år. Sker ej uppsägning från någondera sidan minst sex månader före kontraktstidens utgång, skall anställningen anses förlängd för lika lång tid som i kontraktet anges.

De sakkunniga kunna icke förorda, att den *ordinarie* anställningen vid lantbruksundervisningsanstalterna gives samma innebörd som vid hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser. Om i något undantagsfall det skulle visa sig nödvändigt att entlediga en lärare, t. ex. på grund av omläggning av kurserna, skulle skolan behöva avvakta sexårstidens utgång, vilket kan medföra betydande olägenheter. Vidare skulle lärarna äga rätt till lön under hela sexårsperioden, även om en skola undantagsvis måste nedäggas. En omprövning av anställningens fortbestånd vart sjätte år torde även medföra ett större osäkerhetstillstånd för befattningshavarna än den nu gällande tillsvidareanställningen.

Enligt de sakkunnigas mening bör i stället ordinarie anställning vid lantbruksundervisningsanstalterna givas väsentligen samma innebörd som de sakkunniga föreslagit för folkhögskolornas del. Ordinarie befattningshavare bör i enlighet härmed anställas tills vidare med minst fyra månaders ömsesidig uppsägning eller för viss tid. Har han tre år i följd oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande befattning vid lantbruksundervisningsanstalt, skall han dock ej kunna skiljas från sin befattning av annan anledning än på grund av fel eller försummelse i tjänsten, så länge enligt lantbruksstyrelsens prövning full tjänstgöring kan beredas honom i hans anställning vid skolan.

Extra ordinarie anställning vid folkhögskola har av de sakkunniga föreslagits få väsentligen samma innebörd som vid folkskolan. Motsvarande bestämmelser böra i huvudsak även gälla för lantbruksundervisningsanstalterna. *Extra ordinarie* anställning bör i enlighet härmed ej vara knuten till särskilda *extra ordinarie* tjänster. Lärare, som är behörig till *extra ordinarie* anställning, bör äga rätt att anställas som *extra ordinarie*, om anställningstiden omfattar minst sex månader och det är avsett att läraren därunder skall ha full tjänstgöring antingen enbart vid skolan eller utökad med fyllnadstjänstgöring. *Extra ordinarie* anställning skall alltså kunna komma i fråga icke blott vid innehav av icke-ordinarie heltidstjänst utan även vid vikariat om minst sex månader å ordinarie eller icke-ordinarie heltidstjänst.

Extra ordinarie lärare böra anställas tills vidare, där ej tiden för anställningens upphörande kan angivas. Uppsägningstiden bör, i anslutning till vad som gäller enligt statens allmänna avlöningsreglemente, från skolans sida vara tre månader och från lärarens sida en månad. Uppsägning bör dock ej kunna ske till tidpunkt, som infaller under pågående kurs, såvida icke skolan och läraren äro ense därom.

För behörighet som *extra ordinarie* bör fordras, utom föreskriven examen, att läraren under två läsår tjänstgjort som *extra lärare* vid lantmannae- eller lantbruksskola respektive lantbrukshållsskola eller haft annan motsvarande lärartjänstgöring. Dessförinnan bör läraren endast kunna anställas såsom *extra* liksom vid förordnanden av kortare varaktighet än sex månader.

Yttrandena.

Lantbruksstyrelsen och *Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund* förorda, att skola bör medgivas rätt anställa *extra ordinarie* ämneslärare för minst vinterkurs resp. sommarkurs.

Styrelsen för hushållningssällskapens förbund har uttalat, att även om den för hushållningssällskapens del gällande anställningsformen ännu ej tillämpats under mer än två år, erfarenheterna av ifrågavarande system, såvitt styrelsen hade sig bekant, syntes vara i stort sett goda. Den för skolorna föreslagna anställningsformen syntes dock för befattningshavarnas del måhända innebära en något högre grad av trygghet.

Tjänstgöringsskyldighet.

Tidigare förslag m. m.

Vid 1919 års lönereglering för lantbruksundervisningsanstalterna meddelades icke några allmänna föreskrifter om undervisningsskyldigheten för rektorer och övrig lärarpersonal utan denna bestämdes av skolornas styrelser.

Frågan om lärarpersonalens tjänstgöringsskyldighet behandlades emellertid ingående av 1928 års *lantbruksundervisningskommitté* i dess år 1930 avgivna betänkande, vilket emellertid icke föranledde några omedelbara åtgärder från Kungl. Maj:ts sida.

Lantmannaskolornas lärare utnyttjades icke i tillfredsställande omfattning. I anledning av ett då väckt förslag, att skolornas lärarpersonal skulle anställas i hushållningssällskapens tjänst och av dem utnyttjas under kursfri tid, förklarade sig emellertid kommittén icke kunna förorda, att skolorna ställdes under hushållningssällskapens ledning. Under sådana förhållanden borde det få anses uteslutet, att lantmannaskolornas föreståndare och lärare anställdes i hushållningssällskapens tjänst.

En annan tänkbar utväg vore, att samtliga skolors rektorer och ordinarie lärare skulle vara årsanställda i skolans tjänst mot viss årslön. Under den tid skolans ordinarie kurs ej påginge, skulle de vara skyldiga att enligt skolstyrelsens bestämmande tjänstgöra vid undervisningskurser eller annan liknande verksamhet vid eller utom skolan, dock med undantag för vanliga ferier. Av hushållningssällskapens förvaltningsutskotts uttalanden i frågan framginge emellertid, att det vore långt ifrån säkert, att sällskapen alltid kunde erbjuda lämpliga arbetstillfällen. Därest lärarna garanterades fast årslön även om full tjänstgöring ej kunde beredas dem, kunde icke heller något särdeles stort intresse påräknas från lärarnas sida att medverka vid extra arbete eller att söka få särskilda kurser, kursförlängningar m. m. till stånd. Dessutom komplicerades frågan genom förekomsten av skoljordbruk, som måste skötas även under kursfri tid.

Av framför allt nu anförda skäl kunde kommittén för det dåvarande ej förorda, att lärarna, oberoende av kurstidens längd, bleve helårsanställda. Kommittén förordade emellertid vissa åtgärder för att möjliggöra ett effektivare utnyttjande av lärarnas arbetskraft. Särskilda lantbruksundervisningsnämnder borde inrättas med uppgift att organisera den lägre lantbruksundervisningen. Dessa borde årligen upprätta en plan över lantbruksundervisningen inom området och därvid tillse, att den ordinarie lärarpersonalen vid lantmannaskolorna såvitt möjligt erhöle full sysselsättning under hela den tid av året, som ej kunde anses utgöra ferier. Utom för extra kurser vid skolorna borde lärarna kunna utnyttjas för undervisning vid ambulatoriska kurser, premieringar, konsulent- och försöksverksamhet m. m. För sådan verksamhet borde de erhålla skälig ersättning utöver sin ordinarie avlöning vid skolan.

Löneförmånerna för tjänstgöring vid endast huvudkurs hade blivit tilltagna jämförelsevis rikligt i förhållande till den korta tjänstgöringstiden just med hänsyn till svårigheten för befattningshavaren att erhålla inkomstbringande arbete under den återstående delen av året. Det kunde då icke anses obilligt, att ifrågavarande befattningshavare förpliktades att under återstående del av året — förutom ferietid — stå till förfogande, när skälig ersättning skulle lämnas för det utförda arbetet.

1936 års *lantbruksundervisningskommitté* (SOU 1937: 33) anförde bl. a. följande.

Lantbruksundervisningsanstalterna borde till en viss grad inordnas som ett led i hushållningssällskapets allmänna verksamhet. Sälunda borde sällskapet pröva den allmänna planen för skolans undervisning och denna verksamhets ställning inom lantbruksundervisningen i allmänhet inom sällskapets område. Vidare borde sällskapet sysselsätta skolans mera stadigvaran-

de lärarpersonal, när denna icke helt togs i anspråk för skolans verksamhet. På grund härav borde lärarpersonalen anställas av hushållningssällskapen.

Vid lantbruksskolorna påginge verksamheten hela året, varför flertalet lärare vid denna skolform finge ständigt sysselsättning. Så vore däremot ej förhållandet vid lantmanna- och lantbruksskolorna. Vid en nyordning på detta område borde i princip lärarna stå till vederbörande skolas förfogande ej blott för huvudkurser utan även för kortare utbildnings- och undervisningskurser. Vidare borde lärarnas arbetskraft, i den mån den ej togs i anspråk för skolans undervisningsverksamhet, utnyttjas på ett sådant sätt, att skolans syfte därigenom främjades och läraren erhöle ökade förutsättningar att meddela en efter bygdens förhållanden anpassad gagnande undervisning.

Kommittén räknade med att *under kurstid* lärarna vid lantbruks- och lantbruksskolor kunde fullt utnyttjas. Däremot syntes för lantmannaskolans vidkommande fall kunna inträffa, då så icke bleve förhållandet. Agonomutbildningen vore nämligen specialiserad på tre linjer: jordbrukslinjen, husdjurslinjen och den ekonomiska linjen. På grund härav framstode det som ett viktigt önskemål, att minst tre agonomiskt utbildade lärare funnes vid varje lantmannaskola. Vid mindre sådan skola torde det emellertid icke vara möjligt att effektivt utnyttja så många lärare vid undervisningen. I vissa fall borde därför den möjligheten stå öppen, att en eller flera av lärarna icke blott under kursfri tid utan även under kurstid sysselsattes med andra uppgifter, främst i hushållningssällskapens tjänst, t. ex. medverkan i undervisningskurser samt arbete för ungdomsorganisationer, försöksringar och bokföringsföreningar. Om exempelvis lärarens undervisningskyldighet vore 24 veckotimmar och hans verkliga undervisning endast svarade 16 timmar i veckan, borde han under omkring en tredjedel av undervisningstiden kunna arbeta med andra uppgifter. Denna »fritid från skolan» borde i det valda exemplet kunna fördelas med två dagar per vecka eller sammanföras i längre perioder allt efter omständigheterna. Det torde böra ankomma på lantbruksstyrelsen att utfärda närmare bestämmelser om anordnandet och kontrollen av sådan tjänstgöring.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 109) till 1939 års lagtima riksdag angående den lägre lantbruksundervisningens ordnande framlades förslag om lärarnas undervisningskyldighet och deras tjänstgöring vid hushållningssällskapen m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommittén föreslagit. Dock skulle lärarna ej vara anställda hos hushållningssällskapen.

I överensstämmelse härmed infördes i stadgan 1940:724 för statsunderstödda undervisningsanstalter en föreskrift, enligt vilken Kungl. Maj:t ägde på framställning av hushållningssällskapet och skolstyrelsen föreskriva, att lantbruksundervisningsanstalt skulle inordnas som ett led i hushållningssällskapets allmänna undervisningsverksamhet. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott ägde då yttra sig över skolans förslag till allmän plan för skolans verksamhet och till undervisningsplan för skolan, innan dessa fastställdes av lantbruksstyrelsen. Skolans inkomst- och utgiftsstat skulle vidare tillställas hushållningssällskapet. I den mån rektor, ämneslärare eller extra ordinarie ämneslärare icke helt togs i anspråk för skolans verksamhet, ålåg det honom att fullgöra de inom hushållningssällskapets verksam-

hetsområde fallande uppgifter, som förvaltningsutskottet och skolans styrelse gemensamt tilldelade honom.

Även där skolans verksamhet icke inordnats som ett led i hushållningssällskapets allmänna undervisningsverksamhet, borde samarbete i största möjliga utsträckning anordnas mellan hushållningssällskapet och skolstyrelsen rörande skolans undervisningskurser och verksamhet i övrigt. Samarbete borde jämväl av skolstyrelsen sökas med skogsvårdsstyrelsen.

I den nya stadgan 1949, nr 461, återfinnes icke annan motsvarighet till här återgivna bestämmelser än en allmän föreskrift, att styrelsen i största möjliga utsträckning bör samverka med hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen i orten.

De sakkunniga.

De sakkunniga erinra, att tjänstgöringsförhållandena för lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna — liksom vid folkhögskolorna — förete vissa avvikelser från motsvarande förhållanden vid flertalet andra skolformer. Detta gällde såväl i fråga om den årliga tjänstgöringstiden som beträffande undervisningsskyldigheten för vecka i teoretiska ämnen. För att dessa skolor skulle kunna fylla sin uppgift, finge emellertid alltför stora krav på enhetlighet härutinnan icke uppställas. Skolornas jämförelsevis stora frihet att anpassa kurserna efter de lokala behoven syntes därför icke lämpligen kunna eller böra inskränkas.

Vid en lönereglering för ifrågavarande befattningshavare måste sålunda hänsyn tagas till nyssnämnda förhållanden och utformningen av erforderliga bestämmelser ske i anslutning härtill. Vidare måste anordningar vidtagas för utfyllnad av lärarnas tjänstgöring i de fall, då full sysselsättning ej kunde beredas dem vid respektive skolor.

De sakkunniga ha erinrat om att 1949 års riksdag beslutat en förlängning dels av den vid lantmannaskolorna anordnade s. k. längre kursen från minst 230 till minst 250 arbetsdagar, dels ock av den i samband med vinterkursen anordnade fortsättningskursen från minst 110 till minst 125 arbetsdagar. Även om förlängningen av nämnda kurser endast i mindre omfattning inverkade på lärarnas tjänstgöringsförhållanden, ökades dock härigenom vid vissa skolor möjligheterna att bereda lärarna full tjänstgöring vid respektive skolor.

I samma syfte borde även den åtgärden vidtagas, att lärarna förklarades vara skyldiga meddela undervisning — förutom vid huvudkurser — vid andra av skolan anordnade längre eller kortare kurser. Särskild ersättning borde alltså ej utgå till lärarpersonalen för dylika kurser, bortsett från specialarvode för övertidstjänstgöring om sådan förekomme.

Vid en del skolor bleve dock även andra åtgärder erforderliga för att befattningshavarna skulle kunna beredas tjänstgöring under hela året. De sakkunniga föreslå därför, att med rektors- och ämnesläartjänst skall vara förenad skyldighet till *fyllnadstjänstgöring* hos hushållningssällskap,

skogsvårdsstyrelser, lantbruksnämnder eller landsting eller vid annan lantbruksundervisningsanstalt, i den mån årstjänstgöring ej kan beredas befattningshavaren vid den skola, där han är anställd. Det skulle tillkomma skolans styrelse att efter samråd med den institution, hos vilken tjänstgöringen skulle äga rum, söka ordna dylik tjänstgöring ävensom att fatta erforderliga beslut därom. Beträffande fyllnadstjänstgöringen ha de sakkunniga i övrigt anfört följande.

De sakkunniga ha kommit till den uppfattningen, att med den utbyggnad av konsulentverksamheten inom jordbrukets område, som skett under de senaste åren, hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, lantbruksnämnder och landsting numera ha ett flertal uppgifter, vilka kräva eller i varje fall med fördel kunna utföras av personal med agronomutbildning eller utbildning vid lantbrukshögskolor. På grund härav och då det för närvarande torde råda brist på sådan arbetskraft, anse de sakkunniga, att lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna bör i större utsträckning än nu är fallet anlitas för dylika arbetsuppgifter. Fyllnadstjänstgöring bör givetvis kunna fullgöras även vid annan lantbruksundervisningsanstalt. Befattningshavarna vid lantbrukshögskolorna torde främst kunna anlitas som hemkonsulenter hos hushållningssällskapen.

Fyllnadstjänstgöringen bör ordnas med hänsynstagande till vid skolorna under varje arbetsår rådande förhållanden. Det är därför icke möjligt för de sakkunniga att föreslå detaljerade bestämmelser härom. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att utfärda för fyllnadstjänstgöringens ordnande erforderliga anvisningar. Några allmänna synpunkter rörande denna tjänstgöring må dock här framföras.

Enligt de sakkunnigas mening torde fyllnadstjänstgöring i regel kunna ifrågakomma endast under tid, då kurser ej pågå vid vederbörande skola. Det synes därför bli vid lantmannaskolor anställda befattningshavare, som tjänstgöra endast vid vinterkurs eller sommarkurs, samt befattningshavare vid lantbrukshögskolor med enbart halvårskurs, vilka kunna mera regelmässigt och i större omfattning beredas fyllnadstjänstgöring. Befattningshavare, som under läsåret tjänstgör under kurser vid skolan i föreskriven omfattning minst 42 veckor och som under återstående delen av läsåret kan beredas tjänstgöring vid skolan i icke alltför ringa utsträckning, t. ex. vid skolorna för jordbruket, synes icke böra åläggas fyllnadstjänstgöring. Vid bestämmande av sådan tjänstgöring bör hänsyn jämväl tagas till det förhållandet, att vid skolan vissa arbeten måste utföras efter avslutandet av varje kurs, liksom att vissa förarbeten krävas vid början av en kurs. Över huvud taget bör vid ordnandet av fyllnadstjänstgöring gälla, att sådan tjänstgöring skall ifrågakomma endast i den mån tjänstgöring vid skolan ej kan beredas befattningshavaren, och att sålunda verksamheten vid skolan icke lider men av anordningen i fråga. Vidare bör tillses, att fyllnadstjänstgöringen ordnas så, att befattningshavarnas åligganden i möjligaste mån äro jämförbara med dem, som de ha att fullgöra vid skolan, och att de i varje fall tilldelas kvalificerade och lämpliga arbetsuppgifter.

Lantbruksstyrelsen bör äga befogenhet att, då särskilda förhållanden därtill föranleda, ålägga skola att avstå befattningshavare för fullgörande av fyllnadstjänstgöring ävensom att befria befattningshavare från honom ålagd sådan tjänstgöring. Huruvida lantbruksstyrelsen tillika bör äga befogenhet att ålägga institution, hos vilken fyllnadstjänstgöring kan ifrågakomma, att mottaga befattningshavare från lantbruksundervisningsanstalt, därom anse sig de sakkunniga icke böra göra något uttalande. Det torde böra ankomma

på lantbruksstyrelsen att, om så befinnes erforderligt, vidtaga åtgärder i detta syfte.

I fråga om lärarnas *undervisningsskyldighet per vecka* föreslå de sakkunniga icke någon ändring i nu gällande bestämmelser (se s. 77). I detta sammanhang ha de sakkunniga bl. a. anfört följande.

Vid lantbruksskolorna pågår undervisningen i teoretiska och praktiska ämnen jämsides under hela kurstiden, och lärarnas tjänstgöring per vecka överstiger den i andra skolformer för lärarna vanligen föreskrivna undervisningsskyldigheten.

Vid bedömandet av frågan om undervisningsskyldigheten per vecka för befattningshavare vid lantmanna- och lantbruksskolor bör hänsyn tagas till vid dessa skolor rådande särskilda förhållanden. Såvitt möjligt böra vid skolorna finnas lärare med utbildning inom varje speciell studielinje av agronomexamen (jordbrukslinje, husdjurslinje och ekonomisk linje). Undervisningen per vecka i ämnen tillhörande varje sådan linje är dock ofta icke av sådan omfattning, att lärarna kunna beredas full tjänstgöring. Till följd härav är undervisningsskyldigheten i teoretiska ämnen vid nämnda skolor lägre än vad som i regel gäller för lärare vid flertalet andra skolformer. Då emellertid vid övervägande antalet lantbruksundervisningsanstalter finnas skoljordbruk, kan lärarnas tjänstgöring utfyllas med praktiska övningar och demonstrationer.

Den av 1949 års riksdag beslutade omläggningen till en mera praktiskt betonad undervisning vid lantbruksundervisningsanstalterna torde medföra, att arbetet vid skoljordbruken i större utsträckning än tidigare bör inräknas i den med tjänsterna förenade tjänstgöringsskyldigheten. Enligt de sakkunnigas mening böra befattningshavarna kunna åläggas att taga befattning med arbetsuppgifter i samband med skoljordbruken. De sakkunniga äro icke beredda att framlägga några detaljbestämmelser härom. Det torde få ankomma på lantbruksstyrelsen att, om så erfordras, utfärda anvisningar i detta hänseende.

Slutligen ha de sakkunniga framhållit, att det förhållandet, att lantbruksundervisningsanstalterna äro internat, medför för såväl rektorer som ämneslärare arbetsuppgifter, vilka ej förekomma vid flertalet andra skolformer. Vad de sakkunniga därom anfört beträffande folkhögskolans befattningshavare gäller i allt väsentligt jämväl lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna.

Yttrandena.

Statens lönenämnd förklarar, att nämnden icke kunnat undgå att finna förslagen beträffande fyllnadstjänstgöring tämligen skissartade. Någon mera ingående utredning rörande möjligheterna att organisera fyllnadstjänstgöringen återfunnes icke i betänkandet. I den viktiga frågan om arten av de göromål, som skulle kunna åläggas lärare under fyllnadstjänstgöring, hade de sakkunniga inskränkt sig till att lämna en rekommendation, enligt vilken denna borde ordnas så, att befattningshavarnas åligganden i möjligaste mån vore jämförbara med dem, som de hade att fullgöra vid skolan, och att de i varje fall tilldelades kvalificerade och lämpliga arbetsuppgifter.

Då lönenämnden således ansågo sig ha anledning att hysa stark tvekan rörande lönerегleringsförslagets organisatoriska underlag, förutsatte löne-

nämnden, att möjligheterna att i praktiken genomföra förslaget om fyllnadstjänstgöring komme att ingående undersökas, innan löneregleringen genomfördes.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har beträffande den föreslagna fyllnadstjänstgöringen vid hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, lantbruksnämnder, landsting eller annan lantbruksundervisningsanstalt framhållit, att det vore ovisst huruvida och i vilken omfattning sådan fyllnadstjänstgöring verkligen kunde komma till stånd. De hittillsvarande erfarenheterna gäve vid handen, att förefintliga möjligheter till dylik tjänstgöring utnyttjas endast i ringa utsträckning. Det förefölle därför mycket tveksamt, om man vid lönesättningen kunde utgå från att hithörande lärare på denna väg verkligen kunde beredas full sysselsättning. Närmare till hands syntes ligga att befattningshavarnas åligganden beträffande deltagandet i skoljordbruken ökades och att dessa uppgifter inginge i deras tjänsteåligganden. I den mån full tjänstgöring trots detta icke kunde beredas vederbörande lärare, syntes möjlighet böra föreligga, att, såsom föreslagits för folkhögskolans lärare, verkställa vissa reduceringar av de angivna lönerna.

Lantbruksstyrelsen har icke framställt någon principiell erinran mot de sakkunnigas förslag om skyldighet för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna att åtaga sig fyllnadstjänstgöring. Lantbruksstyrelsen ger emellertid uttryck åt den uppfattningen, att behovet av fyllnadstjänstgöring komme att bli väsentligt mindre än vad de sakkunniga beräknat i och med att skolorna på jordbrukets område bleve utbyggda och försedda med egna skoljordbruk och vid skolorna kunde anordnas såväl kortare som längre kurser under både vinter- och sommarhalvåren. Att endast några få halvårsanställda extra ordinarie ämneslärare utnyttjat redan nu förefintlig möjlighet att genom tjänstgöring hos hushållningssällskap erhålla helårsanställning vid vederbörande skola, beror enligt lantbruksstyrelsens mening på att skillnaden mellan den helårsanställdes minimigrundlön (4 000 kronor) och den vinterkursanställdes (3 100 kronor och 3 300 kronor vid resp. 5 och 6 månader vinterkurs) är alltför liten för att locka vederbörande till fyllnadstjänstgöring hos hushållningssällskap under 5 månaders tid.

I övrigt har lantbruksstyrelsen beträffande fyllnadstjänstgöringen endast berört följande detaljspörsmål.

Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har i sitt yttrande erinrat om att gällande resereglementen för hushållningssällskap och lantbruksnämnder icke till alla delar äro lika, varför vid lantbruksnämnd fyllnadstjänstgörande lärare, å vilken enligt de sakkunnigas förslag hushållningssällskapens reglemente skulle vara tillämpligt, icke skulle utfå samma ersättning som motsvarande tjänsteman hos nämnden. Med anledning därav har lantbruksstyrelsen framhållit, att de s. k. besparingsreglementena f. n. vore föremål för utredning, varvid styrelsen förutsatt, att samma besparingsbestämmelser komme att bli gällande för såväl hushållningssällskapens och lantbruksnämndernas som skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän.

Om lärare måste fullgöra sin fyllnadstjänst inom ett annat hushållningssällskaps område än det inom vilket skolan, där vederbörande är anställd, är belägen, torde enligt lantbruksstyrelsens mening ersättning böra utgå

efter samma grunder, som gälla för tjänstemän inom hushållningssällskapen och lantbruksorganisationen vid tjänstgöring utanför hushållningssällskapsområdet.

Vid överenskommelse mellan skolstyrelse och den institution, vid vilken fyllnadstjänstgöring skall fullgöras, torde även böra bestämmas, om vederbörandes stationeringsort skall vara den ort, där skolan är belägen, den stad, till vilken institutionens expedition är förlagd, eller annan ort.

De sakkunnigas förslag i fråga om tjänstgöringsskyldigheten för lärarpersonalen vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter innebure enligt lantbruksstyrelsens mening att den praktiska undervisningen vid sistnämnda anstalter i hög grad undervärderats.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens jordbruksförsök framhåller, att full lön bör utgå till befattningshavare, som uppehållit lärartjänst med minst 42 veckors undervisningsskyldighet per läsår, även om fyllnadstjänstgöring icke anvisats honom. I detta sammanhang uttalar styrelsen, att då undervisningsskyldigheten i folkskolorna omfattar 39 veckor och i de högre allmänna läroverken 38 veckor per läsår, en tjänstgöringsskyldighet av 42 veckor per läsår vid lantbruksundervisningsanstalterna tillräckligt motive-rar, att full årslön utgår.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har särskilt framhållit lämpligheten av att det för rektorer och ämneslärare anordnas lämplig fyllnadstjänstgöring, i den mån de icke helt tagas i anspråk för skolans verksamhet.

Styrelsen för hushållningssällskapens förbund ifrågasätter lämpligheten av att föreskriva skyldighet för lärare vid lantbruksundervisningsanstalt att åtaga sig fyllnadstjänstgöring hos bl. a. hushållningssällskap. Såsom Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap i yttrande till förbundsstyrelsen anfört talade många skäl för att sådan tjänstgörings fullgörande allt fortfarande borde prövas och lösas genom överenskommelser från fall till fall. För sådana befattningshavare vid folkhögskolor, som ej finge full tjänstgöring, hade de sakkunniga föreslagit, att lönen i vederbörande löne-klass skulle reduceras med vissa procenttal, allt efter undervisningens årliga omfattning. Förbundsstyrelsen ville med avseende å den personal vid lantbruksundervisningsanstalterna, vilken ej komme att fullgöra föreslagen fyllnadstjänstgöring, närmast föreslå, att motsvarande bestämmelser tillämpades. I anslutning härtill har styrelsen anfört följande.

Vid lantmannaskolor ha sammanlagt 79 befattningshavare årsanställning, medan 67 tjänster endast avse kurser om 125 eller 150 dagar per år. Föreslagen fyllnadstjänstgöring skulle därför komma att få ganska stor omfattning. Genom densamma skulle sålunda härav berörda institutioner, i första hand hushållningssällskap och lantbruksnämnder, kunna erhålla en utökning av sina personella resurser. För ifrågavarande institutioner kommer emellertid nämnda arbetskraft endast att stå till förfogande under viss del av året. Som följd härav torde denna som regel icke kunna anförtros mera kontinuerliga och självständiga uppgifter utan kommer huvudsakligen att få biträda dessas fast anställda befattningshavare (konsulenterna). Då berörda lärarpersonal under tiden för fyllnadstjänstgöringen skulle kun-

na tagas i anspråk för tillfälliga kurser och arbeten vid skolorna, åtnjuta semester m. m., synes det även bli upprepade avbrott i nämnda tjänstgöring. Genom att lärarpersonalen är bosatt å annan ort, ofta långt avlägset från meranämnda institutioners expeditioner, måste man vidare räkna med betydande olägenheter vid fördelningen av arbetsuppgifterna och vid själva tjänstgöringens fullgörande. Angivna omständigheter gör att, åtminstone för hushållningssällskapens del, blir den förstärkning av arbetskrafterna, som det föreslagna systemet vid ett ytligt bedömande skulle innebära, ej så betydande. Ej heller synes det möjligt att på ett fullt tillfredsställande sätt utnyttja densamma. Därtill kommer att efter hand som undervisningsverksamheten vid skolorna utökas kommer fyllnadstjänstgöringen att minska i omfattning. Som i olika andra sammanhang anförts ha hushållningssällskapen stort behov av ytterligare arbetskraft. Det gäller emellertid härvid i främsta rummet en utökning av instruktörskåren. Med hänsyn härtill och till följd av ovan anförda omständigheter kommer den föreslagna anordningen med fyllnadstjänstgöring för vissa lantbruksundervisningsanstalters lärare att endast i ringa omfattning kunna tillgodose föreliggande personalbehov inom hushållningssällskapen.

I anslutning härtill må vidare nämnas, att redan nu förefinnas för lantbruksundervisningsanstalternas lärarpersonal möjligheter till erhållande av helårsanställning genom tjänstgöring inom hushållningssällskaps verksamhetsområde under den kursfria delen av året. Som i betänkandet anförts ha emellertid dessa möjligheter utnyttjats i förhållandevis ringa omfattning. Erfarenheterna av systemet äro heller icke enbart goda, uppenbarligen till stor del beroende på att arbets- och tjänstgöringsförhållandena icke blivit tillräckligt bestämda och klarlagda. Som följd av att vederbörande anställts för i första hand lärartjänsten har fyllnadstjänstgöringen kommit att betraktas mera som en bisyssla. Befattningshavarna ha vidare då och då under tiden för fyllnadstjänstgöringen fått arbeta med uppgifter för skolornas räkning, vilket helt naturligt verkat hindrande på fullgörandet av den avsedda verksamheten inom sällskapen. Det är därför ett bestämt önskemål att när nu berörda fyllnadstjänstgöring föreslås skola få väsentligt utökad omfattning, noggranna anvisningar angående arbets- och tjänstgöringsförhållandena måtte utfärdas. För att arbetet inom den institution, där fyllnadstjänstgöringen fullgöres, skall kunna fortgå normalt och för att vederbörande befattningshavare skall kunna anförtros mera ansvarsfulla arbetsuppgifter bör det sålunda i nämnda anvisningar anges, att dessa under tiden för fyllnadstjänstgöringen skola stå helt till förfogande för berörd institution och under den sistnämndas huvudmannaskap. Om befattningshavarens tjänster behöva tagas i anspråk för skolans räkning, bör detta ej ske annat än efter samråd med nyssnämnda institution. — De sakkunniga ha icke direkt angivit, vem som skall äga fastställa, inom vilken institution fyllnadstjänstgöringen skall fullgöras. I meranämnda anvisningar torde böra införas föreskrift härom.

Enligt förslaget skall tjänsteman vid lantbruksundervisningsanstalt under fyllnadstjänstgöringen äga rätt till rese- och traktamentsersättning enligt för hushållningssällskapen härför gällande bestämmelser och denna ersättning skall erläggas av den institution, där fyllnadstjänstgöringen fullgöres. Då vederbörandes stationeringsort utgör den ort, där befattningshavarens skola är belägen, kommer nämnd ersättning att utgå även vid tjänstgöring å berörd institutions expedition och därför i stort sett under samtliga tjänstgöringsdagar. Angivna ersättningar torde sålunda komma att uppgå till betydande belopp, vilka, åtminstone för hushållningssällskapens

del, kunna bli betungande och icke stå i proportion till verksamhetens omfattning.

Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har erinrat, att vid lantbruksundervisningsanstalterna förutsattes för full tjänstgöring en kurstid av 42 veckor, medan motsvarande tid vid folkhögskolorna förutsattes omfatta 34 veckor. Utan att ifrågasätta skäligheten av den för folkhögskolorna stipulerade minimitiden för full tjänstgöring kunde förbundet icke underlåta att framhålla, att den tidigare relationen i lönehänseenden mellan folkhögskolornas och de manliga lantbruksundervisningsanstalternas befattningshavare därmed rubbades. Lönetekniska svårigheter syntes icke stå hindrande i vägen för bibehållande av denna relation. Då de sakkunniga föresloge, att folkhögskolelärare, som icke uppnådde stadgat minimiantal tjänstgöringsveckor, skulle vidkännas visst procentuellt löneavdrag per vecka, syntes en motsvarande anordning kunna genomföras vid lantbruks-, lantmanna- och lantbrukshållsskolorna, genom att befattningshavarna vid dessa skolor finge uppbära ett procentuellt lönetillägg för varje vecka, överstigande, om icke 34, så åtminstone 39 veckor, eller den tjänstgöringstid, som förekomme vid de allmänna läroverken. Skulle trots allt hinder möta häremot, borde en bättre löneställning än den föreslagna tagas under övervägande.

Förbundet har vidare funnit, att vid bedömande av lärarnas tjänstgöring i timmar per vecka de sakkunniga syntes något ha överbetonat den teoretiska undervisningen i förhållande till den praktiska. Förutom praktiska övningar och demonstrationer, vilka på grund av erforderligt förarbete och planläggning syntes böra anses lika krävande som teoretisk undervisning, måste hänsyn jämväl tagas till med skoljordbruket förknippad förvaltning, driftsledning, arbetsplanering, upprättande av foderstater, planläggning och skötsel av försök m. m. Vid skoljordbruket skulle dessutom ske utbildning av lantbrukselever, vilka skulle ha såväl praktisk handledning som teoretisk undervisning. Dessutom förekomme — i motsats till vad fallet vore vid folkhögskolorna — en för lantbrukslärarna betungande tentamensverksamhet.

I fråga om den föreslagna fyllnadstjänstgöringen har förbundet framhål- lit följande.

Det är av stor vikt, att all hänsyn tages till skolornas verksamhet, så att denna ej blir satt i efterhand. Den »mottagande» institutionen bör icke medgivas begagna sig av denna möjlighet, så att skolorna bliva lidande därpå och kanske ej kunna fullt utnyttjas. Sådan fara ligger nära till hands, bl. a. på grund av rådande brist på agronom- och lantbrukshållsläroinnehållare personal. Även under kursfri tid måste det tillses, att skolorna ha arbetskraft nog för förberedelse- och avslutningsarbeten för olika kurser samt till skötsel av skoljordbruk, försök o. s. v. Vidare bör beaktas, att denna tjänstgöring hos två eller möjligen flera olika arbetsgivare och på skilda platser utgör en extra belastning för den anställde.

Den föreslagna anordningen, enligt vilken vid fullgörande av fyllnads- tjänstgöring befattningshavare skulle uppbära rese- och traktamentsersättning enligt de för motsvarande tjänstemän vid hushållningssällskap gäl-

lande grunder, synes vara i hög grad diskutabel. Förbundet vill till en början framhålla, att gällande resereglementen för hushållningssällskap och lantbruksnämnder icke till alla delar äro lika, varför vid lantbruksnämnd fyllnadstjänstgörande befattningshavare icke skulle utfå samma ersättningar som motsvarande befattningshavare vid nämnden. Med än starkare skäl kan ifrågasättas riktigheten av att befattningshavare, vilken ålagts fyllnadstjänstgöring utanför stationerings-(skol-)orten skall behöva nöja sig med de ersättningar, vilka utgå enligt s. k. besparingsreglemente. De ökade omkostnader, som befattningshavare i dylikt fall får vidkännas för kost och logi, böra givetvis kompenseras. Förbundet påyrkar att i de fall, då fyllnadstjänstgöring äger rum utanför stationeringsorten, de för statens tjänstemän gällande bestämmelserna om tjänstgöringstraktamente göras tillämpliga.

Löneställningen.

Tidigare förslag m. m.

Enligt 1936 års lantbruksundervisningskommitté borde en lönereglering ske i ungefärlig överensstämmelse med det statliga lönesystemet. Kommitténs förslag byggde i väsentliga delar på det motsvarande förslag, som då uppgjorts med avseende på folkskollärare. I enlighet härmed borde brutto-löneprincipen tillämpas, d. v. s. hela avlöningen till läraren borde utgå såsom kontant lön och läraren lämna ersättning för anvisad tjänstebostad.

Kommittén föreslog följande lönegrader.

Befattning	Lönegrad ord.	e. o.
A. Skola, där tjänstgöringen omfattar <i>minst tio månader</i> antingen enbart vid huvudkurs eller vid huvudkurs jämte annan jämförlig verksamhet hos hushållningssällskapet m. m.		
Lantbruks- och lantmannaskola:		
Rektor	B 26	
Ämneslärare	B 22	17
Lanthushållsskola:		
Rektor	B 18	
Ämneslärare	B 15	11
B. Lantmannaskola med enbart vinterkurs:		
Rektor	B 23	
Ämneslärare	B 18	12
C. Lanthushållsskola med enbart halvårskurs:		
Rektor	B 11	
Ämneslärarinna	B 7	4

Den *extra* lärarpersonalens löneförmåner hade dittills icke reglerats genom allmänna föreskrifter. Kommittén föreslog att löneregleringen skulle utsträckas även till denna personal.

I proposition nr 109 till 1939 års lagtima riksdag avvisades förslaget till lönereglering (jfr jordbruksutsk. utl. nr 51 och r. skr. nr 230).

De sakkunniga.

För rektorer vid lantbruks- och lantmannaskolor föreslå de sakkunniga placering i lönegrad Ca 31. Ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare skulle placeras i lönegrad Ca 26, Ce 24 respektive Cg 21. Vid lanthushållsskolor skulle rektor tillhöra lönegrad Ca 26 samt ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare lönegrad Ca 22, Ce 20 respektive Cg 18.

Till motivering för dessa förslag ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

I tidigare löneregleringsförslag har framhållits betydelsen av att lärarpersonalens löner avvägas så, att en övergång från skoltjänstgöring till tjänst hos hushållningssällskap eller omvänt icke försvåras. Med hänsyn bland annat till det av de sakkunniga förordade utbytet av lärarkrafter inom den statsunderstödda verksamheten på jordbruksområdet är det även ur löneteknisk synpunkt lämpligt, att *lantbruks- och lantmannaskolornas* rektorer och ämneslärare erhålla en löneställning, som i huvudsak ansluter sig till den, som gäller för närmast motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskap och lantbruksnämnder. De sakkunniga förorda, att vid lantbruks- och lantmannaskolor rektorer och ämneslärare erhålla väsentligen samma löneställning som motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen. Vid dessa tillhöra sekreterare lönegrad Ca 31 och konsulenter lönegrad Ca 26. Samma lönegrader ha de sakkunniga föreslagit för rektor respektive ordinarie ämneslärare vid folkhögskolorna. Med hänsyn härtill vilja de sakkunniga föreslå, att *rektorer och ordinarie ämneslärare* vid lantmanna- och lantbruksskolor placeras i lönegrad Ca 31 respektive Ca 26. Liksom vid folkhögskolorna bör för rektor lönegrad Ca 31 gälla oavsett skolans storlek.

Extra ordinarie och *extra* ämneslärare böra, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit för folkhögskolan, tillhöra lönegrad Ce 24 respektive Cg 21.

För lärarpersonalen vid *lanthushållsskolorna* kan någon jämförelse icke ske med närmast motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen, då hemkonsulenterna icke inordnats under det statliga lönesystemet. Ordinarie ämneslärarinnor vid lanthushållsskola torde böra placeras i lönegrad med beaktande av löneställningen för motsvarande lärarinnor vid andra skolformer. Enligt beslut av 1948 års riksdag skall normallönegraden för lärarinna i hushållsgöromål vara Ca 18 och i kvinnlig slöjd Ca 16. I kommunal flickskola, där undervisningen även avser äldre elever, skola motsvarande lönegrader vara Ca 20 respektive Ca 18. Sistnämnda lönegrader ha av de sakkunniga föreslagits för folkhögskolans del. Ordinarie ämneslärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd såsom praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor tillhöra lönegrad Ca 22.

Lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna intaga emellertid, vid en jämförelse med närmast motsvarande lärare i flertalet andra skolformer, en särställning. Vid nämnda skolor skall meddelas undervisning icke blott i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd utan även i sådana ämnen som husdjurslära och mjölkhushållning samt trädgårdsskötsel. Dessutom skall i samband med undervisningen det till skolan hörande skoljordbruket utnyttjas för demonstrationer och övningar eller i varje fall praktisk undervisning meddelas i trädgårdsskötsel och smådjursskötsel. Undervisningen vid dessa skolor har sålunda en speciell karaktär och skiljer sig i flera avseenden från den un-

dervisning i närmast motsvarande övningsämnen, som meddelas i andra skolformer. Lanthushållsskolorna synas därför närmast kunna betecknas som yrkesutbildningsanstalter och undervisningen får anses närmast vara av samma karaktär som undervisning i praktiska läroämnen. Den dagliga tjänstgöringen torde vara mera omfattande än för flertalet övningslärare och de sammanlagda kurstiderna äro längre än läsåret för övningslärarna. Då det dessutom är fråga om undervisning av äldre elever, anse de sakkunniga, att lanthushållslärarynnor böra tillhöra en högre lönegrad än motsvarande övningslärare. Å andra sidan äro de sakkunniga icke beredda tillstyrka en högre lönegradsplacering än för motsvarande lärare i praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor. Att hänföra lanthushållslärarynnorna till olika lönegrader i olika ämnen kunna de sakkunniga icke finna vara befogat. De sakkunniga förorda därför, att *ordinarie ämneslärare* vid lanthushållsskolorna hänföras till lönegrad *Ca 22*. Icke-ordinarie ämneslärare vid lanthushållsskolor kunna i regel påräkna full tjänstgöring i motsats till de icke-ordinarie övningslärarna. Här föreligger därför knappast särskilda skäl att tillerkänna dem en i förhållande till de ordinarie lärarna särskilt gynnsam lönegradsplacering. De sakkunniga förorda, att *extra ordinarie* och *extra ämneslärare* vid lanthushållsskolorna hänföras till lönegrader *Ce 20* respektive *Cg 18*. Vid en avvägning av löneställningen för rektor vid lanthushållsskola kan icke heller någon direkt jämförelse göras med annan likställd grupp av befattningshavare. Avvägningen får därför ske främst med hänsynstagande till arbetsuppgifternas art och omfattning samt till kraven på utbildning. Det torde kunna sägas, att rektor vid lanthushållsskola har delvis samma åligganden i fråga om skolans ledning, ekonomi och vissa andra förhållanden som rektor vid lantmannaskola. En på frågan om löneställningen inverkan omständighet föreligger dock, nämligen olikheten i fråga om kvalifikationskraven. Rektor vid lantmannaskola skall ha avlagt agronomexamen, medan för rektorstjänst vid lanthushållsskola erfordras examen från lärarinnekurs vid lanthushållsseminarium. Förstnämnda examen kräver betydligt längre utbildningstid och avsevärt högre kostnader, vilket förhållande bör kompenseras med en högre lönegradsplacering. Avvägningen bör emellertid även ske under beaktande av den löneställning, som anses böra tillkomma ämneslärare vid lanthushållsskola. Befattningen bör vidare icke placeras i lägre lönegrad än ordinarie ämneslärarbefattning vid lantman- eller lantbruksskola. De sakkunniga förorda, att rektor hänföres till lönegrad *Ca 26*.

Enligt de sakkunnigas förslag skola rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna i regel beredas full tjänstgöring hela året. I den mån tjänstgöringen vid skolornas huvudkurser ej förslå härtill, skola de tjänstgöra under kortare kurser vid skolorna eller ha fyllnadstjänstgöring hos hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, landsting eller andra liknande offentliga institutioner. Både ordinarie och icke-ordinarie lärare böra till följd härav enligt de sakkunnigas mening erhålla lön för kalendermånad med de belopp, som framgå av statens löneplansförordning.

Då rektorer och lärare inordnas i det statliga lönesystemet, böra vidare enligt de sakkunnigas mening lönerna vara såväl minimi- som maximilöner. Skolorna borde alltså icke äga rätt att utge lägre lön eller särskilda löneförmåner utöver lönen för i tjänsten ingående arbete. Skötseln av skoljordbruket syntes dock i många fall kräva så omfattande arbete av särskilt rek-

torerna och i en del fall även av ämneslärarna, att detta ej i sin helhet kunde inräknas i tjänsten. I sådana fall borde skolorna vara oförhindrade att, liksom hittills, utgiva särskilt arvode för arbete vid skoljordbruken. Att närmare reglera, i vilka fall och med vilka belopp dessa arvoden borde utgå, syntes knappast vara möjligt. De sakkunniga förorda, att frågan i vad mån sådant arvode skall utgå överlämnas till skolornas prövning.

De sakkunniga framhålla vidare, att undervisningsskyldigheten för rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna icke är lika reglerad som vid folkhögskolorna. Det vore därför vanskligt att avgöra, i vad mån rektor eller ämneslärare kunde anses ha undervisning utöver full tjänstgöring (övertimmar). I vissa fall kunde detta dock fastställas, t. ex. då lärare hade att fullgöra undervisning vid kortare kurser, som påginge samtidigt med huvudkurs vid skolan. I dylika fall borde lärarna efter medgivande av lantbruksstyrelsen kunna erhålla timarvode för övertimmar. Arvodet borde utgå som specialarvode men i förekommande fall med samma belopp som vid folkhögskolorna.

Då rektorer och ämneslärare enligt de sakkunnigas förslag skola uppbära kalendermånadslön och regelmässigt ha fortlöpande anställning under hela året, kunna bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente om placering i löneklass, tjänstledighetsavdrag, semester m. m. göras tillämpliga på dem utan några särbestämmelser. Vad särskilt angår semestern anföra de sakkunniga följande.

Om rektorer och lärare vid lantbruksundervisningsanstalterna regelmässigt skola beredas tjänstgöring hela året, måste deras ledighet närmare regleras. Då undervisning eller fyllnadstjänstgöring kan pågå hela året, kunna de knappast som lärare vid andra skolformer beredas ferier utan böra de erhålla semester i den omfattning, som framgår av statens allmänna avlöningsreglemente. Detta överensstämmer med vad som gäller för motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen. I enlighet härmed bör rektor erhålla årlig semester om 35 dagar till och med det kalenderår han fyller 39 år och därefter 45 dagar. Detta bör gälla även för rektor vid lant-hushållsskola, oaktat den föreslagna lönegraden endast berättigar till en något kortare semester. För ämneslärare blir motsvarande antal dagar 25 respektive 35.

Beträffande de löneökningar, som den föreslagna löneregleringen skulle komma att medföra, framhålla de sakkunniga, att då lärarpersonalen enligt de sakkunnigas förslag regelmässigt skulle vara helårsanställd, vore det icke möjligt att göra några rättvisande jämförelser mellan nuvarande löner till dem som anställts för enbart vinterkurs eller halvårskurs och de blivande helårslönerna. I följande tabell redovisas därför endast löneförmåner till *helårsanställda* befattningshavare. I de belopp, som angivas för nuvarande löneförmåner, ha även inräknats rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg. Pensionsavgifter för man eller vid lant-hushållsskolorna för kvinna ha frånräknats. Vidare har värdet av fri bostad jämte bränsle inräknats med följande belopp: för rektor vid lantbruks- och lantmannaskola

2 000 kronor, för ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid sådan skola 1 500 respektive 1 000 kronor, för rektor vid lanthushållsskola 1 000 kronor samt för ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid sådan skola 500 kronor. I de föreslagna lönebeloppen inräknas 12 procents förhöjning enligt kungörelsen 1947: 377. Beloppen angivas för ortsgrupp 2.

Lön vid tjänstgöring hela året.

Skolform Befattningshavare	Nuvarande löne- förmåner kronor	Föreslagna löner			Löneökning kronor
		Löne- grad	Löne- klass	Ortsgrupp 2 kronor	
<i>Lantbruks- och lantmannaskolor:</i>					
Rektor					
begynnelselön	13 329}	Ca 31	{31	14 796	1 467
slutlön	15 336}		{34	16 536	1 200
Ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	9 873}	Ca 26	{26	11 376	1 503
slutlön	12 549}		{29	13 440	891
Extra ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	7 272}	Ce 24	{24	10 092	2 820
slutlön	7 941}		{27	12 060	4 119
Extra ämneslärare					
begynnelselön	—}	Cg 21	{21	8 508	—
slutlön	—}		{24	10 092	—
<i>Lanthushållsskolor:</i>					
Rektor					
begynnelselön	8 446}	Ca 26	{26	11 376	2 930
slutlön	9 701}		{29	13 440	3 739
Ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	6 136}	Ca 22	{22	9 024	2 888
slutlön	7 809}		{25	10 728	2 919
Extra ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	4 832}	Ce 20	{20	8 028	3 196
slutlön	5 250}		{23	9 540	4 290
Extra ämneslärare					
begynnelselön	—}	Cg 18	{18	7 320	—
slutlön	—}		{21	8 508	—

Av tabellen framgår, att samtliga helårsanställda befattningshavare redan i ortsgrupp 2 enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla löneökningar. Särskilt vid lanthushållsskolorna skulle dessa uppgå till betydande belopp. Enligt de sakkunnigas mening vore detta väl motiverat, då lärarpersonalen vid dessa skolor för närvarande hade en uppenbart för låg löneställning. I högre ortsgrupper ökades lönerna ytterligare. Antalet nuvarande skolor i olika ortsgrupper framgår av följande uppställning.

Skolform	Ortsgrupp					Summa
	1	2	3	4	5	
	A n t a l s k o l o r					
Lantbruksskolor	1	4	2	1	—	8
Lantmannaskolor	8	20	8	9	4	49
Lanthushållsskolor	7	15	7	8	3	40
Summa	16	39	17	18	7	97

För den lärarpersonal, som endast är anställd för vinterkurs respektive en halvårskurs, äro löneförmånerna för närvarande liksom vid folkhögskolorna relativt gynnsamma. Enligt de sakkunnigas förslag åter skulle lönen utgå i förhållande till anställningstidens längd. Detta medför, att lönen kan bli lägre än nuvarande löneförmåner för icke-ordinarie lärare, som undantagsvis anställas enbart för vinterkurs eller halvårskurs utan därpå följande fyllnadstjänstgöring vid hushållningssällskap m. m. Detta inträffar dock endast vid lantmannaskolor. Förslagets innebörd i detta hänseende belyses i följande uppställning. I denna redovisas *dels* nuvarande löneförmåner, *dels* lön för 6 månader enligt de sakkunnigas förslag, varvid hänsyn tagits till att lärare, som tjänstgjort under sådan kurs, bör äga rätt till viss tids semester. Beloppen ha beräknats på motsvarande sätt som i tabellen angående lön vid tjänstgöring hela året. För extra ordinarie ämneslärare har dock bostadsförmånen värderats till 500 kronor vid lantmannaskola och 300 kronor vid lantshållsskola.

Icke-ordinarie ämneslärare anställda för cirka ett halvt år.

Skolform Befattningshavare	Nuvarande löne- förmåner kronor	Föreslagna löner för 6 mån.			Löneökning (+) Löne- minskn. (-) kronor
		Löne- grad	Löne- klass	Ortsgrupp 2 kronor	
<i>Lantmannaskolor:</i>					
Ämneslärare anställda enbart för vinterkurs om 125 arbets- dagar					
Extra ordinarie		Ce 24			
begynnelönelön	5 139		24	5 046	- 93
slutlön	5 808		27	6 080	+ 222
Extra		Cg 21			
begynnelönelön	—		21	4 254	—
slutlön	—		24	5 046	—
<i>Lantshållsskolor:</i>					
Ämneslärare anställda för enbart halvårskurs					
Extra ordinarie		Ce 20			
begynnelönelön	3 022		20	4 014	+ 992
slutlön	3 440		23	4 770	+ 1 330
Extra		Cg 18			
begynnelönelön	—		18	3 660	—
slutlön	—		21	4 254	—

Med ordinarie rektors- och ämneslärartjänster skall framdeles alltid vara förenad full tjänstgöring under hela året bortsett från semester. De ordinarie befattningshavare, vilkas huvudsakliga tjänstgöring för närvarande endast avser vinterkurs eller halvårskurs, få alltså en avsevärt ökad tjänstgöring, medan lönen icke ökats i motsvarande grad. Det kan tänkas, att dylika befattningshavare önska kvarstå å sina nuvarande anställningsvillkor. Enligt de sakkunnigas mening borde denna möjlighet hållas öppen vid införandet av det nya lönesystemet.

Yttrandena.

Statskontoret har i fråga om lärarpersonalen vid lantbruks- och lantmannaskolorna förordat, att rektorerna vid lantbruksskolorna placeras i 30 lönegraden, att rektorerna vid lantmannaskolorna med beaktande av skoljordbrukets och elevantalets storlek differentieras på 28 och 30 lönegraderna, att ordinarie ämneslärare placeras i lönegrad Ca 26, extra ordinarie i lönegrad Ce 22 och extra i lönegrad Cg 20. För lanthushållsskolornas del förordar statskontoret en placering av rektorerna i lönegrad Ca 26 samt ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare i lönegrad Ca 19, Ce 18 respektive Cg 16. Förslaget att rektorer eller ämneslärare för skötsel av till skolan hörande skoljordbruk skulle beredas särskild ersättning vid sidan av löneförmånerna enligt avlöningsreglementet, har statskontoret ansett sig icke kunna biträda och därvid erinrat, att befattningshavare i det löneläge, varom här vore fråga, icke vore berättigade till övertidsersättning. Med hänsyn till nu utgående ersättningar syntes särskilda övergångsbestämmelser få meddelas i fall av löneminskning.

I fråga om löneställningen för den ordinarie lärarpersonalen vid lantbruks- och lantmannaskolor har statskontoret anfört följande.

Till 30 lönegraden synas kunna hänföras rektorerna vid lantbruksskolorna, vilka samtliga äro förenade med skoljordbruk av mycket stor omfattning (minst 264 hektar odlad jord). Däremot måste betänkligheter möta mot en placering av rektorerna vid lantmannaskolorna i samma lönegrad. Skoljordbruket har där i regel icke någon större omfattning, och antal elever och fast anställda lärare är vid de flesta av dessa skolor blygsamt. Av i betänkandet redovisade 48 lantmannaskolor hade 1946/47 endast 18 större elevantal än 36 och icke mindre än 13 allenast omkring 20 elever. Vid sådant förhållande kan man i lönefrågan svårigen bortse från att föreståndaren för lantbruksskolan för dövstumma å Broby med ett jordbruk å cirka 60 hektar odlad jord och ett elevantal av omkring 20 är placerad i 26 lönegraden. Å andra sidan tillhör rektor vid hantverksskola för blinda lönegrad Cb 5, motsvarande 31 löneklassen eller högsta löneklassen i 28 lönegraden. Under erinran härom anser statskontoret, att rektorerna vid lantmannaskolor böra hänföras till 28 lönegraden. Ett par lantmannaskolor kunna emellertid på grund av skoljordbrukets och elevantalets storlek anses så likställda med lantbruksskolorna, att rektorerna icke skäligen böra sättas i lägre lönegrad än vid sistnämnda skolor. Detta synes vara fallet beträffande lantmannaskolorna i Hamra, Önnestad och Ingelstad.

Då lantbruks- och lantmannaskolornas ordinarie ämneslärare ha en enhetlig utbildning — agronomutbildning — samt därjämte komma att belastas med särskilt arbete för skoljordbruk, för vilket ersättning utöver lönen enligt statskontorets förmenande icke bör ifrågakomma, kan statskontoret tillstyrka de sakkunnigas förslag att hänföra de ordinarie lärarna vid lantbruks- och lantmannaskolor till 26 lönegraden.

I fråga om lanthushållsskolornas fast anställda ämneslärare har statskontoret för den av ämbetsverket föreslagna placeringen i lönegrad Ca 19 angivit följande skäl.

Enligt det av de sakkunniga åberopade jämförelsematerialet skulle, om hänsyn toges till ämnet hushållsgöromål, valet av lönegrad för lanthushållsskolornas fast anställda lärare stå mellan normalgraden för övningslärare eller 18 lönegraden, vilken skulle gälla bl. a. för fortsättningskolans lärare i sagda ämne, 20 lönegraden, till vilken hänförts lärare i ämnet vid kommunala flickskolor, och 22 lönegraden, vilken gällde för lärare i hushållsgöromål som praktiskt läroämne vid högre kommunala skolor. Motsvarande placering av övningslärare i kvinnlig slöjd vore två lönegrader lägre. Enligt statskontorets mening vore det angivna jämförelsematerialet icke tillräckligt uttömmande, då man hade att bedöma löneställningen för lanthushållsskolornas fast anställda lärare. Enär dessa skolor svårligen kunde karakteriseras annat än som yrkesutbildningsanstalter, syntes med hänsyn till konsekvenserna ofrånkomligt att i förevarande sammanhang beakta löneställningen för jämförbara lärare inom yrkesundervisningen. En sådan jämförelse gäve närmast det resultatet, att lanthushållsskolornas lärare icke borde placeras i högre lönegrad än Ca 19, vilken lönegrad gällde bl. a. för motsvarande lärare vid Brättegården och vid hantverksskolan för blindas kvinnor i Växjö, där även äldre elever undervisades.

Av skäl som närmare framgå av vad som anförts i fråga om folkhögskolornas icke-ordinarie lärare, har statskontoret ansett sig böra för lantbruks- och lantmannaskolorna föreslå lönegraden Ce 22 för extra ordinarie ämneslärare och lönegraden Cg 20 för extra ämneslärare. De icke-ordinarie ämneslärarna vid lanthushållsskolorna ha liksom motsvarande lärare vid hantverksskolorna för blindas ansetts böra placeras i lönegrad Ce 18, resp. Cg 16.

Statens lönenämnd har föreslagit, att rektorerna vid lantbruks- och lantmannaskolorna skola differentieras å lönegraderna Ca 30 och Ca 28 utan rätt till särskild ersättning för skötsel av skoljordbruk. I övrigt har lönenämnden godtagit de sakkunnigas förslag till lönegradsplacering för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna. Av lönenämndens motiveering för sitt ställningstagande må här återgivas följande.

Med hänsyn bl. a. till att för innehav av ämneslärartjänst vid lantbruks- eller lantmannaskola skall fordras agronomexamen, kan lönenämnden tillstyrka, att ordinarie sådan tjänst hänföres till Ca 26. Även för ämneslärare vid lanthushållsskola förutsättes en bestämd formell kompetens, examen från lärarinnekurs vid statsunderstött lanthushållningsseminarium. Då vidare den av de sakkunniga anställda jämförelsen med ämneslärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd såsom praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor synes lönenämnden ha fog för sig, tillstyrker lönenämnden, att ordinarie ämneslärare vid lanthushållsskola placeras i Ca 22.

Såvitt lönenämnden kunnat finna av betänkandet, förutses icke blott lanthushållsskolornas utan även lantbruks- och lantmannaskolornas icke-ordinarie ämneslärare i regel kunna erhålla full tjänstgöring. De skäl, som de sakkunniga åberopat för att e. o. anställning vid folkhögskola skall ske direkt i Ce 24, synas därför icke vara för handen beträffande lantbruks- och lantmannaskolorna. Det vill emellertid förefalla lönenämnden, som om här ifrågasvarande lärare knappast kunna i förevarande avseende behandlas på annat sätt än e. o. ämneslärare vid folkhögskolorna.

Mot den för lanthushållsskolornas rektorer föreslagna löneställningen, Ca 26, har lönenämnden intet att erinra. För rektorer vid lantbruks- och lantmannaskolor ha de sakkunniga förordat lönegraden Ca 31 och därvid åberopat dels sitt förslag beträffande folkhögskolorektorerna, dels ock att

hushållningssällskapens sekreterare tillhöra angivna lönegrad. Lönenämnden, som icke finner jämförelsen med hushållningssällskapens sekreterare vara övertygande, anser för sin del att högre lönegrad än Ca 30 icke bör komma i fråga. Vid löneavvägningen torde vidare viss hänsyn böra tagas till att rektorerna ha att taga befattning med skoljordbruken. I motsats till de sakkunniga hyser lönenämnden den bestämda uppfattningen, att arbetet därmed bör i sin helhet tillhöra tjänsten och följaktligen icke bör kunna ersättas särskilt vid sidan av lönen. Denna uppfattning leder till att mera avsevärda skiljaktigheter beträffande skoljordbrukens omfattning i princip böra påverka lönegradsplaceringen. Enligt uppgifter i betänkandet, avseende läsåret 1946/47, voro samtliga lantbruksskolor försedda med stora skoljordbruk (ca 250—ca 450 hektar odlad jord), medan endast ett skoljordbruk vid lantmannaskola var av jämförlig storlek. Enligt vad lönenämnden under hand inhämtat från lantbruksstyrelsen, går visserligen utvecklingen i riktning mot större skoljordbruk vid lantmannaskolorna, och redan nu finnas ett flertal sådana om ca 200 hektar odlad jord. Det synes dock lönenämnden alltför föreligga så stora skillnader i fråga om skoljordbrukens storlek, att en differentiering av rektorernas löneställning är påkallad. Lönenämnden anser fördenskull, att rektorstjänsterna vid lantbruks- och lantmannaskolor böra fördelas på lönegraderna Ca 30 och Ca 28. Såvitt framgår av de tillgängliga uppgifterna, torde därvid samtliga rektorstjänster vid lantbruksskolor böra hänföras till den förstnämnda lönegraden.

Ledamoten Sundelin har beträffande lönegradsplaceringen för rektorer vid lantbruks- och lantmannaskolor anslutit sig till de sakkunnigas förslag.

Svenska landstingsförbundet, som uttalat sig för att deltagandet i skoljordbruken skall ingå i lärarpersonalens tjänsteåligganden, har förklarat att de till vissa rektorer utgående förvaltararvodena — vilka kunde uppgå till relativt betydande belopp — i detta sammanhang borde avvecklas.

Under förutsättning att hithörande lärare kunde beredas full tjänstgöring, syntes några vägande invändningar mot de föreslagna lönegradsplaceringarna för lantmannaskolornas lärare knappast kunna göras. Vad angår lant-hushållsskolornas lärare hade styrelsen observerat att den föreslagna lönegradsplaceringen medförde löneökningar, som, även med beaktande av att det nuvarande löneläget vore lågt, kunde betecknas som avsevärda. Huruvida med anledning härav en något lägre lönegradsplacering vore motiverad, undandroge sig emellertid styrelsens bedömande.

I den mån full tjänstgöring icke kunde beredas vederbörande lärare borde enligt styrelsens mening möjlighet föreligga att, såsom föreslagits för folkhögskolans lärare, verkställa vissa reduceringar av de angivna lönerna.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker, att rektor och ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola — i likhet med vad som föreslagits i fråga om motsvarande befattningar vid folkhögskola — placeras i lönegrad Ca 31 resp. Ca 26 samt att icke-ordinarie ämneslärare placeras i lönegrad Cg 21 för att efter två år uppflyttas i Ce 24 och befordras till extra ordinarie ämneslärare. Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang framhållit nödvändigheten av att befordringsgången för agronomer vid lantbruksorganisationen förbättras.

Utöver de skäl, de sakkunniga anfört för en högre lönegradsplacering av

lanthushållsskolornas lärarinnor än motsvarande ämneslärarinnor vid högre kommunala skolor, har lantbruksstyrelsen framhållit, att de förra förutom en omfattande undervisning ha att fullgöra de speciella och ansvarsfulla arbetsuppgifter, som följa med att lanthushållsskolorna äro internat-skolor. Lantbruksstyrelsen anser sålunda, att starka skäl tala för en högre lönegradsplacering av lanthushållslärarinnorna än vad de sakkunniga förordat och har därför föreslagit, att ämneslärarinna vid lanthushållsskola skall placeras i lönegrad Ca 23. I anslutning härtill och med hänsyn till de göromål och det ansvar, som åvila rektor vid lanthushållsskola, har lantbruksstyrelsen vidare ansett, att sådan befattningshavare bör placeras i lönegrad Ca 27. I fråga om icke-ordinarie ämneslärarinna har lantbruksstyrelsen funnit det skäligt att extra ämneslärarinna placeras i Cg 19 för att efter två års tjänst uppflyttas i lönegrad Ce 21 och befordras till extra ordinarie ämneslärarinna. Ledamoten Andersson har anmält avvikande mening i fråga om lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna och tillstyrkt de sakkunnigas förslag.

Enligt lantbruksstyrelsens mening böra föreståndarskap för internat och handhavandet av skötseln av skoljordbruk ingå i vederbörande rektors eller ämneslärares tjänsteåligganden. Vid vissa skolor t. ex. lantbruksskolor och större lantmannaskolor kunna dock skoljordbruken vara av den storlek och driften av sådan omfattning, att detta enligt lantbruksstyrelsens mening motiverar att för skötseln och ansvaret för detsamma bör utgå särskilt förvaltararvode. Lantbruksstyrelsen föreslår, att det måtte få ankomma på lantbruksstyrelsen att, efter förslag av vederbörande skolstyrelse, fastställa ifrågavarande förvaltararvode.

I fråga om de icke-ordinarie ämneslärarna föreslår lantbruksstyrelsen — i anslutning till ett uttalande av Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund — att de skola erhålla läsårsdaglön.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens jordbruksförsök har anslutit sig till ett uttalande av lärarkollegiet vid högskolan, enligt vilket de sakkunniga föreslagit en något för låg lönegradsplacering för extra ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola. Härom har anförts följande.

För agronomkårens rekrytering, icke minst i kvalitativt avseende, är det av mycket stor betydelse, att agronomerna i lönehänseende bli likställda med jämförbara, högskoleutbildade yrkesgrupper, t. ex. jägmästare, lantmätare och civilingenjörer. Våra lantbruks- och lantmannaskolor ha på längre sikt utomordentligt stor betydelse för jordbrukets utveckling och de böra därför tillförsäkras goda lärarkrafter. Man kan räkna med att omkring 30 procent av samtliga utexaminerade agronomer bli lärare vid sådana skolor. För närvarande erhålla nästan lika många agronomer anställning inom näringslivet som vid skolorna och eftersom lönerna inom näringslivet äro avsevärt högre, föreligger den risken, att skolorna få nöja sig med de agronomer, som icke vinna anställning på annat håll. Enligt lärarkollegiets mening ha de sakkunniga föreslagit en något för låg lönegradsplacering för extra ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola (Cg 21), helst som minst två års tjänstgöring kräves för befordran till extra ordina-

rie lärare i lönegrad Ce 24. Lärarkollegiet vill framhålla, att detta kommer att inverka ogynnsamt på lärarkårens rekrytering och understryker betydelsen av att de extra ämneslärarna beredas en sådan lönegradsplacering, att en god rekrytering kan påräknas.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har ej haft något att erinra mot den föreslagna lönegradsplaceringen för lärare vid lantbruksundervisningsanstalter.

Styrelsen för hushållningssällskapens förbund har intet att erinra mot de föreslagna löneställningarna för rektor och ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskolor men förmenar, såsom redan i inledningen nämnts, på härefter angivna skäl att ett genomförande av de sakkunnigas förslag i nu berört avseende bör medföra en uppflyttning av sekreterar- och konsulentbefattningar hos hushållningssällskapen.

Den föreslagna löneregleringen skulle, därest sekreterare- och konsulentbefattningarna vid hushållningssällskap i samband härmed ej uppflyttas i lönehänseende, innebära ett frångående utav den hittills tillämpade principen, att löneläget skulle avvägas så att befordringsgången mellan sällskap och förutnämnda skolor underlättas. Denna princip har inneburit, att konsulent haft en något förmånligare löneställning än ämneslärare och samma förhållande har rätt mellan sekreterare och rektor. Något skäl till frångående av denna princip, som statsmakterna tidigare ansett böra gälla, senast i samband med behandlingen av förslag till omorganisation av hushållningssällskapen vid 1947 års riksdag, hava de sakkunniga ej framlagt. De hava endast anfört, att med hänsyn till omfattningen av förutnämnd fyllnadstjänstgöring böra vid lantbruks- och lantmannaskolor rektorer och ämneslärare erhålla väsentligen samma löneställning som motsvarande befattningshavare vid sällskapen. Förbundsstyrelsen kan ej finna, att nämnda omständighet utgör skäl för ifrågasatt jämställdhet och förmenar därför, att ett genomförande av de sakkunnigas förslag i nu berört avseende bör medföra en uppflyttning av nämnda befattningshavare hos sällskapen.

Styrelsen har vidare ifrågasatt, om icke anledning föreligger att differentiera löneställningen för såväl rektorer som övriga lärare. Här om har styrelsen i huvudsak anfört följande.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle inom de olika kategorierna av lärarpersonalen gälla samma löneställning, oavsett undervisningens årliga omfattning. Förbundsstyrelsen anser, att i första hand för rektorsbefattningarna borde, liksom gäller för läroverk och realskolor, en viss gradering av löneställning förefinnas. Det måste föreligga väsentliga skillnader i arbetsuppgifter och ansvar för exempelvis å ena sidan en rektor vid skola med endast en kurs om 125 dagar årligen och ett jämförelsevis lågt antal elever samt å andra sidan en rektor vid skola med helårskurs eller motsvarande och ett betydande elevantal. Visserligen skulle även rektorer vid förstnämnda slag av skolor kunna åläggas fyllnadstjänstgöring, men här under åvilande arbetsuppgifter synas knappast kunna jämföras med rektorsgöromål året om. I all synnerhet som föreslagen fyllnadstjänstgöring i flertalet fall torde komma att utövas under konsulents närmaste överinseende och ledning. Anförda skäl torde även med fullt fog kunna åberopas för en något lägre löneställning för sådan ämneslärare, som förutsättes skola fullgöra sådan tjänstgöring.

I fråga om rektor vid lanthushållsskola uttalar styrelsen, att med hänsyn till det betydande och stora ansvar, som åvilar ledarna för dessa skolor, sådan rektor, åtminstone vid skola med helårskurs eller motsvarande, borde placeras en lönegrad högre än ämneslärarna vid lantbruks- och lantmannaskolor. I anslutning härtill har styrelsen framhållit att starka skäl talade för att vid en kommande lönereglering för hemkonsulenterna hos hushållningssällskapen, dessa inplacerades i lönegrad, som vore högre än den som nu föreslagits för ordinarie ämneslärarinna vid lanthushållsskola.

I fråga om de s. k. förvaltararvodena vid vissa skoljordbruk har styrelsen framhållit, att lantbruksskolorna, där dessa jordbruk vore av avsevärd storlek och skötseln till följd härav vore i hög grad betungande, syntes föreslagna arvoden befogade. Då det gällde lantmannaskolor med jordbruk av normal storlek, syntes det däremot tveksamt med lämpligheten av sådana arvoden, eftersom driften vid skoljordbruken numera vore så intimt sammankopplad med undervisningsverksamheten och skötseln av jordbruken innefattades i den fastställda tjänstgöringsskyldigheten. I vart fall syntes, för undvikande av ojämnheter olika skolor emellan, arvodenas storlek böra prövas och fastställas av lantbruksstyrelsen.

Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har uttalat vissa betänkligheter mot den av de sakkunniga föreslagna lönesättningen för den agronomutbildade lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna. Då emellertid ytterligare uppskov med den år efter år uppskjutna löneregleringen för lantbrukslärare skulle sätta alltför stora värden på spel, har förbundet funnit sig nödsakat att för stunden godtaga de föreslagna lönegradsplaceringarna utom för extra ämneslärare, för vilka förbundet påyrkat lägst lönegraden Cg 22. Förbundet har därvid förutsatt, att en allmän omprövning av lönegradsplaceringarna för den agronomutbildade arbetskraften, sålunda även den vid lantbruksundervisningsanstalterna sysselsätta, snarast komme till stånd.

För lanthushållsskolornas del förordar förbundet, att ordinarie ämneslärare skall placeras i lönegrad Ca 23 och rektor i Ca 28, och anför till motivering härför följande.

Även de för lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna föreslagna lönegradsplaceringarna måste anses otillfredsställande. Närmast bör jämförelse göras med ordinarie ämneslärarinnor i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd såsom praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor. Dessa tillhöra f. n. lönegraden Ca 22. I motsats till denna befattningshavarekategori ha emellertid lärarinnorna vid lanthushållsskolorna bl. a. dels en betydligt längre tjänstgöringstid såväl per år som per vecka, dels en synnerligen betungande internatstjänst. De ha jämväl i förhållande till dessa lärarinnor, vilka företrädesvis ha skolkökslärarinneutbildning, regelmässigt en längre och dyrbarare utbildning. Följaktligen borde ordinarie ämneslärarinna vid lanthushållsskola erhålla en något förmånligare löneställning, lägst lönegraden Ca 23. För extra ordinarie och extra ämneslärare borde motsvarande förhöjning äga rum. Rektor har av de sakkunniga föreslagits placeras i lönegraden Ca 26, vilket bl. a. motiverats med att befatt-

ningen icke bör placeras i lägre lönegrad än ordinarie ämneslärarbefattning vid lantmänna- eller lantbruksskola. De sakkunniga ha framhållit att rektor vid lantbruksskola har delvis samma åligganden i fråga om skolans ledning, ekonomi och vissa andra förhållanden som rektor vid lantmannaskola och att hennes ansvar sålunda är betydligt. I själva verket torde det ekonomiska ansvaret och de administrativa arbetsuppgifterna i stort sett vara likvärdiga med rektors vid lantmannaskola. Om, som de sakkunniga hållit före, löneavvägningen sker under beaktande av den löneställning, som bör tillkomma ämneslärare vid lantbruksskola, torde skäligheten tala för att rektor vid lantbruksskola placeras i lönegraden Ca 28, eller fem lönegrader över den för ordinarie ämneslärarinna påyrkade.

I fråga om arvoden för arbete vid skolor jordbruk understryker förbundet vikten av att sådana arvoden icke begränsas till att avse arbete vid skolor jordbruk utan även må utgå för skötsel av större trädgårdsanläggning o. d. vid lantbruksskola. Förbundet framhåller vidare, att även om befattningshavarna kunna åläggas att taga befattning med arbetsuppgifter i samband med skolor jordbruken, sådant åläggande borde begränsas att avse för vederbörande befattningshavare specifika arbetsuppgifter.

Arvode för övertidstimmar bör enligt förbundets mening utgå till det antal vederbörande skolstyrelse bestämmer med lägst det belopp lantbruksstyrelsen fastställer.

Förbundet har slutligen uttalat, att den årliga semestern i intet fall borde understiga 30 dagar för kalenderår med hänsyn tagen dels till den betungande internatstjänstgöringen, dels till behovet av fortbildning, för vilken i annat fall icke skulle finnas något utrymme.

Föredraganden.

Liksom i fråga om folkhögskolorna har vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna svårigheten att bereda lärarna full tjänstgöring ansetts utgöra ett väsentligt hinder för tillämpning av det statliga lönesystemet å dessa lärare. Vid tidigare utredningar angående lönereglering för lantbruksundervisningsanstalternas lärare ha därför övervägts olika sätt att bereda dessa lärare heltidsanställning. Här må i detta hänseende erinras, att 1936 års lantbruksundervisningskommitté ansåg lämpligt, att Kungl. Maj:t skulle äga förordna, att lantbruksundervisningsanstalt inordnades som ett led i vederbörande hushållningssällskaps allmänna undervisningsverksamhet. Lärarna skulle anställas av hushållningssällskapet, vilket skulle sysselsätta skolans lärare, i den mån de ej helt kunde tagas i anspråk för skolan. Remissmyndigheterna ställde sig i allmänhet avvisande till kommitténs förslag i nu ifrågavarande delar. I proposition till 1939 års lagtima riksdag godtog Kungl. Maj:t så till vida kommitténs förslag, att en samverkan mellan skolorna och lantbruksundervisningsanstalterna ansågs böra komma till stånd på frivillighetens väg. Lärarna skulle dock icke anställas av hushållningssällskapet. Även då avtalad samverkan ej komme till stånd, borde sällskapen i den mån så vore möjligt begagna skolans lärarkrafter i

sin verksamhet. Överenskommelse om samverkan mellan hushållningssällskap och lantbruksundervisningsanstalter har endast träffats i Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län. I nu gällande stadga (1949: 461) finnes icke annan föreskrift om ifrågavarande samarbete än att styrelsen för lantbruksundervisningsanstalt bör i största möjliga utsträckning samverka med hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen i orten.

1941 års lärarlönesakkunniga ha i nu föreliggande förslag till lönereglering utgått från att rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna skola — i den mån de icke tagas i anspråk för full tjänstgöring vid undervisningsanstalten hela året — beredas erforderlig fyllnadstjänstgöring hos annan lantbruksundervisningsanstalt eller hos hushållningssällskap, lantbruksnämnd, skogsvårdsstyrelse eller landsting. Skolan skulle uppbära statsbidrag för att utbetala lön till läraren även under fyllnadstjänstgöringen. Den andre huvudmannen skulle därför endast — i förekommande fall — betala rese- och traktamentskostnad under lärarens tjänstgöring hos huvudmannen. I flera av remissyttrandena har tveksamhet yppats om möjligheten att genom sådan fyllnadstjänstgöring bereda vederbörande lärare full sysselsättning. Fyllnadstjänstgöringens värde för den institution, vid vilken den fullgöres, sättes även i fråga av olika skäl. Belysande i angivna hänseenden är yttrandet från hushållningssällskapens förbund, vilket återgivits i det föregående. Svenska landstingsförbundet, som är en annan av de organisationer som representera huvudmän för sådana institutioner, vid vilka fyllnadstjänstgöring skulle kunna fullgöras, har även uttalat tveksamhet om värdet av anordningen.

Under nu angivna förhållanden och då — såsom redan framhållits — de sakkunnigas löneregleringsförslag helt bygger på förutsättningen, att full tjänstgöring skall kunna beredas vederbörande lärare, har jag övervägt att underkasta förslaget i denna del ytterligare utredning innan löneregleringsfrågan framlägges för riksdagen. Jag har emellertid funnit hinder icke möta att för riksdagen nu framlägges förslag om lönegradsplaceringen för lantbruksundervisningsanstalternas lärare. Frågan om fyllnadstjänstgöringen skulle däremot icke nu behöva slutligt prövas utan underkastas ytterligare undersökning. Resultatet av undersökningen bör sedermera föreläggas riksdagen samtidigt med förslag till avlöningsbestämmelser för lantbruksundervisningsanstalternas lärarpersonal. Skulle utredningen visa att fyllnadstjänstgöring i erforderlig utsträckning icke kan beredas lärarna, torde föreskrifter böra utfärdas om avdrag å lön vid reducerad tjänstgöring.

När jag nu övergår till att behandla de sakkunnigas förslag i fråga om avlöningsförhållandena för lantbruksundervisningsanstalternas lärarpersonal, utgår jag — såsom framgår av det redan anförda — från den förutsättningen, att samtliga lönegradsplacerade lärare skall kunna beredas tjänstgöring under hela året, bortsett från semestertid. De sakkunniga ha för sin del ställt sig avvisande mot deltidsanställning för icke-ordinarie lärare. Denna fråga anser jag böra underkastas ytterligare prövning i samband med den förordade undersökningen om fyllnadstjänstgöring.

Ehuru av skäl, som angivits i det föregående, klarhet icke nu kan vinnas i frågan i vad mån »full tjänstgöring» kan beredas lantbruksundervisningsanstalternas lärare, måste dock i detta sammanhang, då lärarnas löneställning upptages till prövning, fastställas vad som skall förstås med full tjänstgöring, dels med avseende på tjänstgöringsskyldighetens utsträckning under året, dels i fråga om undervisningsskyldighetens omfattning.

I förstnämnda avseende föreslå de sakkunniga, att rektorer och lärare skola vara skyldiga att tjänstgöra — antingen vid egen skola eller vid annan institution — under hela året med undantag för semestertiden, vilken skulle bestämmas enligt samma grunder som i statens allmänna avlöningsreglemente. Befattningshavare skulle sålunda icke behöva fullgöra fyllnadstjänstgöring, om han under läsåret tjänstgör vid kurser vid skolan i föreskriven omfattning minst 42 veckor och under återstående delen av läsåret kan beredas tjänstgöring vid skolan i icke alltför ringa utsträckning, t. ex. vid skoljordbruket. Såväl lantbruksstyrelsen som Sveriges agronom- och lantbruksläraresförbund har framhållit, att fastställandet av en tjänstgöringsskyldighet av denna omfattning vid lantbruksundervisningsanstalterna innebure en undervärdering av dessa anstalters mera praktiskt inriktade undervisning i förhållande till folkhögskolornas.

Vid ett bedömande av detta spörsmål bör beaktas, att f. n. ifrågavarande rektorer och lärares rätt till semester ej är närmare reglerad. Belysande i detta hänseende äro vissa uppgifter, som de sakkunniga å s. 183 i betänkandet lämnat angående den semester, som lärarna åtnjutit under läsåret 1946/47.

Avvägandet av tjänstgöringsskyldighetens omfattning bör ske även under hänsynstagande till den undervisningsskyldighet i teoretiska ämnen, som normalt skulle åvila lärarpersonalen ifråga. I detta avseende föreslå de sakkunniga icke någon ändring i nu gällande bestämmelser, som innebära, att under den tid, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas, undervisningsskyldighet skall i följande omfattning åligga rektor och ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola, räknat i medeltal för tiden ifråga.

Rektor	vid lantbruksskola	10—12	timmar	för	vecka
Ämneslärare	»	16—20	»	»	»
Rektor	vid lantmannaskola	14—20	»	»	»
Ämneslärare	»	20—24	»	»	»

Lantbruksstyrelsen skulle, då särskilda skäl därtill föranleda, kunna medgiva minskning i här angiven undervisningsskyldighet.

För lärarpersonalen vid lantbruksskolorna skulle såsom hittills undervisningsskyldigheten endast regleras genom den undervisningsplan, som för varje skola fastställs av lantbruksstyrelsen, och genom skolans arbetsordning, som fastställs av skolans styrelse efter förslag av lärarrådet. Enligt stadgeförslaget skall undervisningsplan upptaga kursens längd, lärarnas undervisning i olika läroämnen och det ungefärliga antal lärotimmar, som skall ägnas åt varje ämne.

Vad de sakkunniga föreslagit i här ifrågavarande avseenden synes mig godtagbart. Jag förutsätter dock, att lantbruksstyrelsen såsom tillsynsmyndighet över skolorna skall tillse att lärarpersonalen vid skolorna tages i anspråk för heltidstjänstgöring antingen i undervisningen vid ordinarie eller extra kurser eller i skoljordbruket.

Anställningsformen för rektor vid lantbruksundervisningsanstalt bör på sätt förordats i fråga om rektorerna vid folkhögskolorna upptagas till omprövning av de sakkunniga vid fullgörandet av deras uppdrag att utreda frågan om anställnings- och avlöningsförhållanden för rektorer i allmänhet.

Vad angår de ordinarie ämneslärarna innebär de sakkunnigas förslag, att ordinariebegreppet skulle utformas i anslutning till vad de sakkunniga förordat för folkhögskolornas del. Detta förslag har icke mött någon bestämd gensaga, ehuru hushållningssällskapens förbund erinrat om innebörden i den för hushållningssällskapens ordinarie personal gällande anställningsformen. Mot ett användande av denna anställningsform vid lantbruksundervisningsanstalterna ha de sakkunniga framhållit, att om i något undantagsfall det skulle visa sig nödvändigt att entlediga en lärare, t. ex. på grund av omläggning av kurserna, skolan skulle behöva avvakta sexårstidens utgång, vilket kunde medföra betydande olägenheter. Vidare skulle lärarna äga rätt till lön under hela sexårsperioden, även om en skola undantagsvis måste nedläggas. En omprövning av anställningens fortbestånd vart sjätte år syntes även medföra ett större osäkerhetstillstånd för befattningshavarna än gällande ordning med anställning tills vidare med sex månaders uppsägning.

För egen del vill jag — i avbidan på ytterligare erfarenhet av den vid hushållningssällskapen använda anställningsformen — föreslå att för ämneslärare ordinariebegreppet utformas i anslutning till vad jag förordat för ordinarie ämneslärare vid folkhögskola.

I fråga om de extra ordinarie och extra anställningsformerna har jag icke funnit anledning till någon principiell erinran mot de sakkunnigas förslag, som innebär, att för dessa anställningsformer skulle gälla bestämmelser, vilka nära ansluta sig till motsvarande bestämmelser i statens allmänna avlöningsreglemente.

Under hänvisning till att sekreterare och konsulenter vid hushållningssällskapen äro placerade i lönegrad Ca 31 resp. Ca 26 föreslå de sakkunniga, att rektorer resp. ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskolor hänföras till samma lönegrader. Extra ordinarie och extra lärare skulle, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit för folkhögskolan, tillhöra lönegrad Ce 24 resp. Cg 21.

Av skäl som framgår av vad jag anfört beträffande löneställningen för folkhögskolornas rektorer anser jag mig icke nu böra ingå på frågan om löneställningen för rektorerna vid lantbruksundervisningsanstalterna. Vid sådant förhållande synes icke heller spørsmålet, om och i vad mån skötseln av skoljordbruk skall berättiga till särskild ersättning, nu böra upptagas till prövning.

Vad angår de ordinarie ämneslärarna vid lantbruks- och lantmannaskolor finner jag mig i likhet med bl. a. statskontoret och lönenämnden kunna tillstyrka den föreslagna placeringen i lönegrad Ca 26. Med anledning av vad hushållningssällskapens förbund anfört angående konsekvenserna av en dylik inplacering för hushållningssällskapens konsulenter är jag angelägen framhålla, att enligt min mening något omedelbart samband icke föreligger mellan dessa lärares och konsulenternas löneställning. Det torde få ankomma på 1949 års tjänsteförteckningskommitté att enligt sitt allmänna uppdrag förutsättningslöst pröva löneställningen för konsulenterna.

De sakkunnigas förslag till inplacering i lönegrad av de icke-ordinarie ämneslärarna vid lantbruks- och lantmannaskolorna kan jag icke helt ansluta mig till. De icke-ordinarie lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna synas till en början böra inplaceras såsom extra i 21 lönegraden, under förutsättning att de avlagt agronomexamen. Efter två års tjänstgöring såsom extra böra de erhålla anställning såsom extra ordinarie med oförändrad placering i 21 lönegraden. Efter huru lång tid uppflyttning till 24 lönegraden såsom extra ordinarie bör medgivas, torde bl. a. bli beroende av resultatet av den utredning angående löneställningen för amanuenser och assistenter vid universitet och högskolor, som är avsedd att igångsättas.

Den av de sakkunniga föreslagna placeringen i lönegrad Ca 22 av de ordinarie ämneslärarna vid lantbrukshållsskolorna har godtagits av statens lönenämnd och vissa andra remissmyndigheter, medan en lägre placering — Ca 19 — förordats av statskontoret och en högre — Ca 23 — av lantbruksstyrelsens majoritet samt Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund. Svenska landstingsförbundet har inskränkt sig till att påpeka den stora löneökning — på 2-ort i det närmaste 3 000 kronor för år — som ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra för lantbrukshållsskolornas ordinarie ämneslärare. För egen del finner jag med hänsyn till pågående tjänsteförteckningsrevision tveksamt, om lärarna vid lantbrukshållsskolorna böra placeras i så hög lönegrad som Ca 22. Otivelaktigt framstår denna placering som hög i jämförelse med exempelvis den nuvarande avvägningen av arvodet till yrkeslärare vid central verkstadsskola. Beträffande dessa lärare ha 1941 års lärarlönesakkunniga i utlåtande över ett av 1946 års skolkommision framlagt förslag förordat, att arvodet måtte avvägas efter 20 lönegraden. Med beaktande bl. a. härav anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka högre placering än i lönegrad Ca 20 för de ordinarie ämneslärarna vid lantbrukshållsskolorna.

För de icke-ordinarie ämneslärarna ha de sakkunniga föreslagit, att extra ordinarie lärare hänföras till lönegraden Ce 20 och extra lärare till lönegraden Cg 18. Lägre respektive högre placering har förordats av statskontoret och lantbruksstyrelsen jämte Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund. För egen del vill jag förorda, för extra ordinarie lärare placering i 18 lönegraden och för extra lärare placering i 17 lönegraden.

Med anledning av att de sakkunniga ifrågasatt, att rektor vid lantbrukshållsskola skulle erhålla längre årssemester än andra tjänstemän i samma

löneställning, vill jag framhålla, att någon sådan särbestämmelse icke gäller för andra rektorer i motsvarande löneläge. Över huvud taget bör principen vara, att statens allmänna avlöningsreglementes allmänna bestämmelser skola erhålla tillämpning å lantbruksundervisningsanstaltens lärare.

De sakkunniga ha även berört frågan, i vad mån rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna böra få ersättning för övertimmar. Såsom de sakkunniga därvid framhållit, är undervisningsskyldigheten för dessa lärare icke lika reglerad som vid folkhögskolorna, varför det är vanskligt att avgöra i vad mån rektor eller ämneslärare kunna anses ha undervisning utöver full tjänstgöring (övertimmar). När detta kunde fastställas, t. ex. då lärare hade att fullgöra undervisning vid kortare kurser, som påginge samtidigt med huvudkurs vid skolan, borde enligt de sakkunnigas mening lärarna kunna efter medgivande av lantbruksstyrelsen erhålla timarvode för övertimmar. Arvodet borde utgå som specialarvode men i förekommande fall — då arvodet utginge i teoretiska läroämnen av samma karaktär som vid folkhögskolorna eller i övningsämnena — med samma belopp som vid folkhögskolorna. Med anledning av detta uttalande har Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund framhållit, att det borde få ankomma på skolstyrelse att bestämma såväl om arvode skulle utgå som arvodets storlek.

Om undantagsvis undervisning i teoretiska ämnen i medeltal under kurs-tiden räknat förekommer i större utsträckning än som motsvarar den i stadgan eller eljest föreskrivna undervisningsskyldigheten, synes enligt min mening i första hand böra undersökas om icke under annan del av läsåret vid skolan tjänstgöringsskyldigheten för läraren ifråga är uppenbart för låg. Befinnes så vara förhållandet, torde läraren härigenom få anses helt eller delvis kompenserad för övertimmarna. Kan full compensation icke anses föreligga, synes den av de sakkunniga anvisade utvägen med timarvode få tillgripas. Ställning synes icke nu böra tagas till frågan om timarvodets storlek.

Under hänvisning till vad jag anfört i fråga om folkhögskolorna vill jag slutligen tillägga, att jag icke ansett mig i detta sammanhang böra lägga fram förslag om de övergångsanordningar, som kunna bli erforderliga vid bifall till vad jag i det föregående förordat.

V. Kostnadsberäkningar.

De sakkunniga ha gjort vissa beräkningar angående de ekonomiska konsekvenserna av en lönereglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter i enlighet med de sakkunnigas förslag. Dessa beräkningar visa emellertid endast hur stor den på statsverket belöpande kostnadsökningen approximativt kan uppskattas till med utgångspunkt från nu utgående statsbidrag och med tillämpning för tiden efter löneregleringens genomförande av vissa av de sakkunniga föreslagna änd-

ringar i statsbidragssystemet. I de redovisade kostnadsökningarna för statsverket ingå därför vissa kostnader, som på grund av övergången till bruttolönesystem och ändrade statsbidragsgrunder överflyttas från huvudmännen till staten. Med hänsyn härtill torde de av de sakkunniga redovisade kostnadsökningarna kunna betraktas såsom maximisiffror för de av löneregleringen föranledda ökningarna av de totala löneutgifterna vid ifrågavarande skolor, även om — såsom statskontoret påpekat i sitt utlåtande — den omständigheten att kostnaderna beräknats efter så låg dyrort som ortsgrupp 2 i och för sig är ägnad att giva för låga tal för kostnadsökningarna. Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle ett genomförande av deras förslag föranleda en årlig kostnadsökning för statsverket av omkring 950 000 kronor beträffande folkhögskolorna och omkring 600 000 kronor beträffande lantbruksundervisningsanstalterna. Vid bifall till i det föregående förordade jämkningar i de sakkunnigas förslag reduceras angivna belopp, dock icke i någon mera avsevärd omfattning.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående i skilda hänseenden anført och föreslagit får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna de framlagda grunderna för en lönereglering för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna, avsedd att om möjligt träda i tillämpning den 1 juli 1951.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Sandberg.

BILAGOR

Folkhögskolor vinterkursen 1946/47 och sommarkursen 1947.

Årskurs	Vinterkurs (vk)		Sommarkurs (sk)		Fortsättningskurs ¹		Summa elever vk + sk	Skola	Ortsgrupp	Rektor		Antal ämneslärare				
	Antal		Antal		Antal					vk + sk	vk	fast anställda		extra ord.		
	veckor	elever	veckor	elever	veckor	elever						vk + sk	för vinterkurs om			
													24 v.	21 v.	24 v.	21 v.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
I}	21	44	13	31	4	40	107	Birkagården	5	1	—	1	21	—	—	—
II}		32		—		—							4			
I}	33	29	—	—	—	—	68	St Erik	5	—	1	—	2	—	—	—
II}		25		—		—							—			
III}	21	14	16	—	—	—	95	Väddö	2	1	—	2	—	1	—	—
I}		31		—		36							—	—		
II}	21	28	17	13	—	—	72	Västerhaninge	4	1	—	2	—	—	—	1
I}		31		—		10							—	—		
II}	21	47	13	32	4	19	162	Sigtuna	3	1	—	3	—	—	—	2
III}		46		—		25							—	25		
I}	24	42	—	—	—	—	53	Jakobsberg	4	—	1	—	2	—	1	—
II}		11		—		—							—	—		
I}	24	46	—	—	—	—	76	Lillsved	3	—	1	—	1	—	2	—
II}		30		—		—							—	—		
I}	21	40	13	25	—	—	87	Wik	2	1	—	2	—	—	—	1
II}		12		—		4							—	—		
III}	21	6	16	19	—	—	114	Åsa	2	1	—	1	—	2	—	2
I}		58		—		11							4	17		
II}	21	44	13	9	6	15	95	Gripsholm	2	1	—	2	—	—	—	2
I}		31		—		11							—	17		
II}	21	69	13	35	13	18	138	Lunnevad	2	1	—	2	—	1	—	3
I}		19		—		15							—	—		
II}	24	25	—	—	4	19	44	Marieborg	3	—	1	—	1	—	—	—
I}		19		—		—							—	16		
II}	24	21	—	—	—	—	32	Vadstena	3	—	1	—	—	—	—	1
I}		11		—		—							—	—		

I}	21	86	16	45	—	—	204	Sörången	3	1	—	2	—	1	—	2
II}		46		27	12	17										
I}	25	68	—	—	4	26	105	Jönköping	3	—	1	—	2	—	1	—
II}		37				29										
I}	21	87	16	31	—	—	190	Värnamo	2	1	—	2	—	—	—	3
II}		38		22	8	12										
III}		12														
I}	21	85	13	29	10	25	159	Grimslöv	1	1	—	2	—	1	—	2
II}		35		10	10	23										
I}	24	35	—	—	8	22	57	S:t Sigfrid	3	—	1	—	2	—	—	—
II}		22				13										
I}	21	95	16	47	—	—	213	Gamleby	2	1	—	3	—	1	—	1
II}		39		24	12	19										
III}		8														
I}	21	35	16	20	—	—	55	Högalid	2	1	—	1	—	—	—	—
I}	21	63	16	17	—	—	106	Ölands-Skogsby	2	1	—	1	—	2	—	1
II}		26														
I}	21	35	17	23	—	—	70	Hemse	2	1	—	1	—	—	—	2
II}		12														
I}	21	29	13	47	—	—	111	Bräkne-Hoby	2	1	—	2	—	—	—	—
II}		35			10	22										
I}	21	96	16	23	—	—	195	Önnestad	2	1	—	3	—	—	—	2
II}		69		7	12	43										
I}	21	51	16	16	—	—	67	Tomelilla	2	1	—	1	—	—	—	—
II}		71		16												
I}	21	17	—	—	8	12	101	Munka-Ljungby	2	1	—	1	—	1	—	—
II}																
I}	24	37	—	—	4	23	71	Sundsgården	3	—	1	—	2	—	1	—
II}		34				28										
I}	21	62	16	13	—	—	118	Vilan	2	1	—	1	—	³ 2	—	2
II}		43			4	11										
I}	21	48	16	10	—	—	90	Fridhem	1	1	—	1	—	1	—	1
II}		22		10												
I}	24	43	—	—	—	—	55	Skurup	2	—	1	—	1	—	1	—
II}		12														
I}	24	49	—	—	—	—	68	Eslöv	2	—	1	—	2	—	1	—
II}		16														
III}		3														

¹ Samtliga fortsättningskurser ha varit anslutna till vinterkurs, utom den med 25 elever vid Grimslövs folkhögskola. — ² Skolan fick statsunderstöd till sommarkurs första gången 1946. En lärare var under arbetsåret 1946/47 anställd vid 24 veckors vinterkurs; är numera anställd för båda kurserna. — ³ En tjänst anses motsvara den tjänstgöring folkhögskolans lärare fullgöra i specialgymnasiet.

I}	21	82	16	46	6	37	180	Fornby	3	1	—	1	—	1	—	2
II}		41		11		19										
I}	27	54	—	—	—	—	92	Brunnsvik	3	—	1	—	4	—	—	—
II}		38														
I}	25	48	—	—	—	—	74	Mora	2	—	1	—	2	—	1	—
II}		26														
I}	24	42	—	—	—	—	68	Malung	3	—	1	—	2	—	1	—
II}		22														
III}		4														
I}	29	88	—	—	—	—	123	Sjövik	3	—	1	—	2	—	1	—
II}		35														
I}	21	29	16	16	—	—	85	Bollnäs	3	1	—	2	—	—	—	—
II}		19		21												
I}	21	50	16	20	—	—	92	Forssa	3	1	—	1	—	1	—	2
II}		22														
I}	21	105	16	15	4	22	171	Västerberg	2	1	—	2	—	1	—	2
II}		34		17												
I}	21	66	16	12	4	32	113	Ålsta	2	1	—	2	—	—	—	2
II}		35				15										
I}	25	60	—	—	4	14	96	Härnösand	4	—	1	—	2	—	1	—
II}		36				17										
I}	21	86	16	24	—	—	173	Hola	4	1	—	2	—	1	—	3
II}		41		22												
I}	21	76	16	45	4	15	184	Hampnäs	4	1	—	2	—	1	—	3
II}		47		16		16										
I}	24	59	—	—	6	47	92	Mellansel	4	—	1	—	2	—	1	—
II}		33				32										
I}	26	52	—	—	—	—	67	Birka	4	—	1	—	2	—	1	—
II}		15														
I}	24	34	—	—	6	30	56	Hålland	4	—	1	—	—	—	2	—
II}		22				20										
I}	21	88	13	31	—	—	183	Vindeln	4	1	—	2	—	—	—	4
II}		49														
III}		15														
I}	24	32	—	—	4	14	60	Edelvik	5	—	1	—	1	—	1	—
II}		28				18										
I}	24	88	—	—	—	—	131	Sunderby	5	—	1	—	2	—	2	—
II}		43			4	19										
I}	24	78	—	—	4	15	129	Kalix	5	—	1	—	1	—	3	—
II}		51				19										
I}	24	53	—	—	—	—	76	Matarengi	5	—	1	—	2	—	2	—
II}		23														
		5 748		1 481		1 171	7 220	Summa		44	23	72	40	34	26	66

¹ Skolan har även haft en tredje årskurs, s. k. förberedande samhällsvetenskaplig kurs. Till denna har utgått särskilt av riksdagen beviljat anslag. — ² En av dessa lärare är anställd för tjänstgöring vid bygdekurserna.

Lantbruksskolor läsåret 1946/47. Huvudkurser.

Skoljordbruk hektar odlad jord	Antal elever				Summa elever	Skola	Ortsgrupp	Antal tjänster till vilka statsbidrag utgår			
	Tvåårskurs		Ettårs-kurs	Ettårs ladug-kurs				Rektor	Ämneslärare	E. o. ämneslärare	
	1:a året	2:a året								helt år	125 dgr
454	15	13	12	—	40	Ultuna	3	—	—	—	—
323	14	14	20	4	52	Alnarp	2	—	—	—	—
417	12	14	10	6	42	Berga	4	1	1	1	—
355	—	11	6	—	17	Ulvhäll	2	1	1	1	—
329	16	14	12	11	53	Bjärka-Säby	2	1	1	1	—
389	8	13	9	5	35	Bollerup	1	1	1	1	—
335	7	10	12	6	35	Klagstorp	2	1	1	1	—
264	12	12	6	2	32	Varpnäs	3	1	1	1	—
	84	101	87	34	306	Summa		6	6	6	—
Antal kurser	7	8	8	6							

Lantmannaskolor läsåret 1946/47. Huvudkurser.

Skoljordbruk hektar odlad jord	Antal elever							Skola	Ortsgrupp	Antal tjänster, till vilka statsbidrag utgår								
	Vinterkurs	Sommar-kurs	Fortsättnings-kurs	Längre kurs	Helårs-kurs	Ettårs ladug-kurs	Summa			Rektorer			Ämneslärare			E. o. ämneslärare		
										år	150 d.	125 d.	år	150 d.	125 d.	år	150 d.	125 d.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
390:0	—	—	—	—	21	7	28	Hamra	4	1	—	—	1	—	—	1	—	—
62:0	44	—	—	—	—	—	44	Sånga-Säby	3	1	—	—	1	—	—	—	—	1
25:7	42	—	—	16	5	—	63	Jälla	2	1	—	—	2	—	—	—	—	1
—	53	—	—	—	—	—	53	Strängnäs	3	—	—	1	—	—	1	—	—	1
—	26	—	—	—	—	—	26	Höje	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—
—	20	—	—	—	—	—	20	Lunnevad	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1
16:0	57	—	10	—	—	—	67	Tenhult	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—
30:0	43	—	10	—	—	—	53	St. Segerstad	1	1	—	—	1	—	—	—	1	—
111:3	56	—	10	—	—	—	66	Ingelstad	1	1	—	—	2	—	—	—	1	—
—	26	—	5	—	—	—	31	Markaryd	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
—	37	—	—	—	—	—	37	Gamleby	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1

70:0	29	—	—	—	—	—	29	Högalid	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1
—	15	—	—	—	—	—	15	Högsby	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
75:0	18	—	—	—	—	—	18	Hemse	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
37:0	22	—	—	—	—	—	22	Bräkne-Hoby	2	—	—	1	1	—	—	—	—	1
152:0	60	—	53	19	—	—	131	Önnestad	2	1	—	—	3	—	—	2	—	—
—	27	—	—	—	—	—	27	Tomelilla	2	1	—	—	1	—	—	—	—	1
41:3	61	¹ 18+8	23	—	—	—	110	Osby	2	1	—	—	3	—	—	—	—	1
—	27	—	—	—	—	—	58	Hamnehög	1	1	—	—	1	—	1	1	—	—
—	58	—	32	—	—	—	90	Vilan	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—
22:3	60	—	11	32	—	—	103	Svalöv	1	1	—	—	3	—	—	1	—	—
32:7	25	—	8	—	—	—	33	Skurup	2	1	—	—	1	—	—	1	—	—
—	30	—	—	—	—	—	30	Katrineberg ²	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1
30:0	53	—	11	—	—	—	64	Dingle	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—
31:0	18	—	—	—	—	—	18	Nuntorp	2	—	1	—	—	1	—	1	—	—
—	16	—	—	—	—	—	16	Fristad	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—
—	26	—	—	—	—	—	26	Sätilla	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1
63:9	60	—	19	—	—	—	79	Uddetorp	3	1	—	—	2	—	—	—	—	1
—	17	—	—	—	—	—	17	Kristinehamn	4	—	—	1	—	—	1	—	—	—
—	28	—	—	—	—	—	28	Molkom	3	—	1	—	—	1	—	—	1	—
25:4	32	—	—	—	—	—	32	Kyrkerud	3	1	—	—	1	—	—	—	2	—
—	29	—	—	—	—	—	29	Kävesta	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1
33:0	32	—	—	—	—	—	32	Fellingsbro	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1
74:7	50	—	16	—	—	—	66	Sala	3	1	—	—	1	—	—	1	—	1
115:0	6	—	—	—	12	—	18	Vassbo	2	1	—	—	1	—	—	1	—	—
7:5	19	—	—	—	—	—	19	Mora	3	—	1	—	—	1	—	—	—	—
30:5	66	—	29	—	—	—	95	Nytorp	3	1	—	—	2	—	—	1	—	—
61:9	—	—	—	—	22	—	22	Nordvik	4	1	—	—	1	—	—	1	—	—
15:0	16	—	—	—	—	—	16	Tvillingsta	4	—	1	—	—	1	—	—	—	—
53:0	25	—	—	—	—	—	25	Hussborg	4	—	—	1	—	—	1	—	—	—
38:0	50	—	—	—	—	—	50	Torsta	4	—	1	—	—	1	—	—	1	—
90:0	—	—	—	—	31	—	31	Umeå	4	1	—	—	1	—	—	1	—	—
22:5	—	38	—	—	—	—	38	Vindeln	4	—	1	—	—	1	—	—	1	—
22:0	24	—	—	—	—	—	24	Anderstorp	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—
22:0	16	18	—	—	—	—	24	Malgomaj	5	1	—	—	—	1	—	—	1	—
17:1	36	—	—	—	—	—	36	Gran	5	—	1	—	—	—	1	—	—	1
19:0	24	—	8	—	—	—	32	Matarengi	5	1	—	—	—	1	—	—	—	—
66:1	—	—	—	—	23	—	23	Björkfors	5	1	—	—	1	—	—	1	—	—
	1 469	82	244	98	114	7	2 014	Summa	26	8	14	38	8	16	15	6	15	
Antal kurser	42	3	14	4	6	1												

¹ Jordbruks- och ladugårdskurs 3 mån.² Numera Plönninge.

Lanthushållsskolor läsåret 1946/47. Huvudkurser.

Skoljord- bruk hektar odlad jord	A n t a l e l e v e r				S k o l a	Orts- grupp	Antal tjänster, till vilka statsbidrag utgår					
	Halvårskurs		helårs- kurs	Summa			Rektorer		Ämneslärare		E. o. ämneslärare	
	vinter (1:a)	sommar (2:a)					År	1/2 år	År	1/2 år	År	1/2 år
	1	2	3	4			5	6	7	8	9	10
17.5	12	—	16	28	Vackstanäs.....	3	1	—	3	—	2	—
10.5	19	10	—	29	Kumlan.....	3	1	—	2	—	—	—
3.0	18	17	21	56	Benninge.....	3	1	—	3	—	2	—
21.6	23	15	—	38	Rimforsa.....	2	1	—	2	—	—	—
—	30	19	—	49	Borghamn.....	2	1	—	2	—	—	1
—	32	12	—	44	Tenhult.....	1	1	—	2	—	1	1
—	28	7	—	35	St. Segerstad.....	1	1	—	2	—	—	1
—	24	8	—	32	Markaryd.....	1	1	—	1	—	1	—
—	—	12	—	12	Högsby.....	1	—	1	—	1	—	—
—	32	28	—	60	Bräkne-Hoby.....	2	1	—	1	—	2	—
—	31	15	—	46	Hammenhög.....	1	1	—	2	—	—	1
—	36	33	18	87	Osby.....	2	1	—	3	—	2	—
—	34	25	—	59	Tollarp.....	1	1	—	2	—	2	—
—	20	20	12	52	Apelryd.....	2	1	—	2	—	2	—
—	33	36	—	69	Åkersberg.....	2	1	—	3	—	1	—
—	24	21	—	45	Katrineberg.....	1	1	—	1	—	1	1
—	27	23	—	50	Dingle.....	2	1	—	2	—	—	—
—	22	9	—	31	Nuntorp.....	2	1	—	1	—	—	1
—	—	24	—	24	Sätilla.....	2	—	1	—	1	—	1
—	—	—	15	15	Bjertorp.....	2	1	—	1	—	1	—
—	30	28	—	58	Brunso.....	2	1	—	1	—	2	—
1.5	23	11	—	34	Uddeholm.....	3	1	—	2	—	—	—
—	—	15	—	15	Kyrkerud.....	3	—	1	—	1	—	1
—	—	16	—	16	Kävesta.....	2	—	1	—	1	—	1
—	—	16	—	16	Fellingsbro.....	2	—	1	—	1	—	—
7.5	30	14	—	44	Tärna.....	2	1	—	2	—	1	—
7.9	—	12	—	12	Mora.....	3	—	1	—	1	—	—
—	—	—	19	19	Snöån.....	3	1	—	1	—	1	—
3.5	23	8	15	46	Helsingegården.....	3	1	—	2	—	2	1

—	—	15	—	15	Hussborg	4	—	1	—	1	—	1
14·0	30	12 + 5 ¹	—	47	Stöndar	4	1	—	2	—	1	—
—	16	9	—	25	Tvillingsta	4	1	—	1	—	1	—
10·0	32	26	—	58	Rösta	4	1	—	2	—	2	—
—	—	14	—	14	Vindeln	4	—	1	—	—	—	1
24·0	19	6 + 9 ²	—	34	Strömsör	4	1	—	1	—	1	—
22·0 ^a	10	12 ^a + 12 ^b	—	34	Anderstorp	4	1	—	—	1	1	—
22·0 ^b	24	7	—	31	Malgomaj	5	1	—	1	—	1	—
8·6	—	—	36	36	Dalkarlså	4	1	—	2	—	2	—
8·0	30	27	—	57	Gran	5	1	—	2	—	1	—
—	—	18	—	18	Matarengi	5	—	1	—	1	—	1
	712	626	152	1 490	Summa		31	9	54	9	33	15
Antal kurser	28	36	8									

¹ Trädgårdsbetonad halvårskurs.

² 3-mån. kurs.

^a I sambruk med lantmannaskolan på platsen.

Innehållsförteckning.

	Sid.
I. Inledning	3
II. Allmänna synpunkter	5
De sakkunniga s. 5. — Yttrandena s. 9. — Föredraganden s. 15.	
III. Folkhögskolorna	18
1. Nuvarande förhållanden m. m.	18
2. Lönereglering för rektorer och fast anställda ämneslärare	28
Anställningsformer	28
De sakkunniga s. 28. — Yttrandena s. 30.	
Tjänstgöringskyldighet m. m.	30
Tidigare förslag s. 30. — De sakkunniga s. 31. — Yttrandena s. 34.	
Löneställningen	38
Tidigare förslag m. m. s. 38. — De sakkunniga s. 41. — Yttrandena s. 48.	
Föredraganden	53
3. Lönereglering för övningslärare	59
Anställningsformer. Tjänstgöringskyldighet	60
De sakkunniga s. 60. — Yttrandena s. 65.	
Kompetenskrav	66
Löneställning	66
De sakkunniga s. 67. — Yttrandena s. 69.	
Föredraganden	71
IV. Lantbruksundervisningsanstalterna.	
1. Nuvarande förhållanden m. m.	72
2. Lönereglering för rektorer och lärare	83
Anställningsformer	83
De sakkunniga s. 83. — Yttrandena s. 84.	
Tjänstgöringskyldighet	84
Tidigare förslag m. m. s. 84. — De sakkunniga s. 87. — Yttrandena s. 89.	
Löneställningen	94
Tidigare förslag m. m. s. 94. — De sakkunniga s. 95. — Yttrandena s. 100.	
Föredraganden	106
V. Kostnadsberäkningar	111
Hemställan	112
Bilagor.	
Bilaga 1. Tablå över de under arbetsåret 1946/47 verksamma folkhögskolorna m. m.	114
Bilaga 2. Tablå över lantbruksundervisningsanstalternas organisation m. m. läsåret 1946/47.	118